

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
ในจังหวัดชุมพร

Management of marine ecotourism in Chumphon Province

โดย ผศ.ดร. ธรรมศักดิ์ ยี่มิน และคณะ

มีนาคม 2563

เลขที่สัญญา RDG62T0061

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
ในจังหวัดชุมพร

Management of marine ecotourism in Chumphon Province

คณะผู้วิจัย

1. ผศ.ดร. ธรรมศักดิ์ ยี่มิน
2. นายวิชิน สืบปาละ
3. ดร. มาฆมาส สุทธาชีพ

สังกัด

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการแผนงานวิจัยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 คณะนักวิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ (สกสว.) ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณวิจัย และขอขอบคุณสำนักประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ในการประสานงานและให้ความช่วยเหลือทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมถึง ผศ. สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ รศ.ดร.นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว และคุณวรรณกาญจน์ จิตธิธรรมาภรณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัย

คณะนักวิจัยขอขอบคุณหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชุมพรที่ได้ให้ความร่วมมือและความช่วยเหลืออย่างยิ่ง โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร จังหวัดชุมพร ศูนย์ปฏิบัติการอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่ 1 จังหวัดชุมพร กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ดำเนินงาน ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว หน่วยงานการท่องเที่ยว นักวิชาการ ครูสอนดำน้ำ กลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติและนักวิจัยจากกลุ่มวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพในทะเล ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สำหรับงานในภาคสนามและห้องปฏิบัติการเพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย
มีนาคม 2563

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

แผนงานวิจัยนี้เป็นการต่อยอดผลงานวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกองหินไต้ น้ำ จังหวัดชุมพร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ปีงบประมาณ 2561 ดำเนินการสำรวจ ศึกษาวิจัย ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ ระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินไต้ที่สำคัญในจังหวัดชุมพร เพื่อประเมิน ศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับกิจกรรมดำน้ำ การประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวกองหินไต้ที่สำคัญในจังหวัดชุมพร และการศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยว เชิงนิเวศทางทะเลและสภาพเศรษฐกิจสังคมในจังหวัดชุมพร เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณแนวปะการังและกองหินไต้ในเชิงพื้นที่ จากภายใต้แผนงานวิจัยข้างต้นพบว่าแนวปะการังและกอง หินไต้ในจังหวัดชุมพรมีการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับ นั้นหนาแน่น อย่างไรก็ตามการศึกษาในเชิงนิเวศวิทยาในด้านการประเมินขีดความสามารถในการรองรับ นั้นหนาแน่นด้านนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity, ECC) จำเป็นจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยต้องเก็บข้อมูลด้านนิเวศอย่างน้อย 2 ปี นอกจากนี้แนวปะการังบริเวณจังหวัดชุมพรยังเกิดปรากฏการณ์ ปะการังฟอกขาว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการสำรวจอย่างต่อเนื่องเพื่อศึกษาถึงผลกระทบของปะการัง ฟอกขาวต่อระบบนิเวศแนวปะการัง และยังพบว่ามีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยประชากรสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรเพิ่มเติม

ผลการศึกษาเบื้องต้นภายใต้แผนงานวิจัยฯ ดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าจังหวัดชุมพรมีทรัพยากรที่ สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และมีหน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น ในการประสานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลใน จังหวัดชุมพร แต่ยังมีจุดอ่อนและอุปสรรคบางประการ ได้แก่ การขาดองค์ความรู้และฐานข้อมูลทรัพยากรใน พื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกและการมีมาตรฐานการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวส่วนใหญ่ยังเป็นเรือประมงดัดแปลงที่ยังไม่ได้มาตรฐานในการให้บริการ สภาพเรือไม่ พร้อมใช้งาน รวมถึงข้อกังวลในเรื่องความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวรายย่อยโดยเฉพาะ ชุมชนท้องถิ่นยังไม่เพียงพอ และยังขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว

ดังนั้นการติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินไต้ในจังหวัด ชุมพร เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน การพัฒนาและยกระดับธุรกิจ ท่องเที่ยวทางทะเลโดยชุมชนในจังหวัดชุมพร รวมถึงการจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในจังหวัดชุมพร จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรดำเนินการเพื่อผลักดันให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทาง ทะเลในพื้นที่ และสอดคล้องกับการพัฒนาวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการอนุรักษ์แนวปะการังและกองหินไต้ น้ำในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร
3. เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาด เพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร
4. เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

กรอบขั้นตอนการวิจัย

แนวปะการังนอกจากจะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวแล้วยังมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอุณหภูมิของน้ำทะเลที่เพิ่มขึ้นผิดปกติในบางปี ทำให้เกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว จากการสำรวจใน ปี 2561 พบอาการฟอกขาวของปะการังในบริเวณจังหวัดชุมพร ดังนั้น การติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบจากการท่องเที่ยวและปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวในปี พ.ศ. 2561 ต่อระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร จึงมีความจำเป็น เพื่อนำข้อมูลจากการสำรวจมาใช้ปรับปรุงหรือประเมินขีดความสามารถในการรองรับนั้นหนาการณ์ด้านนิเวศ (ECC) ของแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำสำหรับการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้การติดตามสถานภาพของกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างเป็นระบบจะเป็นฐานข้อมูลที่มีความสำคัญสำหรับการวางแผนจัดการ และการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน

ดังนั้นโครงการวิจัยย่อยที่ 1 จึงได้เน้นการสร้างแนวทางและระบบติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบจากการท่องเที่ยวและปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวในปี พ.ศ. 2561 ต่อแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ และการติดตามสถานภาพของสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลข้างต้นอย่างเป็นระบบ โดยทั่วไปการประกอบกิจการการท่องเที่ยวทางทะเลจะดำเนินการโดยผู้ประกอบการท่องเที่ยวรายใหญ่ที่มีความพร้อมทั้งในแง่ของงบประมาณ/ทุนในการดำเนินการ ความรู้ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ในขณะที่ผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชนยังมีข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนในการประกอบกิจการ ดังนั้นในโครงการวิจัยย่อยที่ 2 จะเน้นการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล จังหวัดชุมพร ซึ่งครอบคลุมประเด็นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวและการพัฒนาศักยภาพการให้บริการของผู้ประกอบการ การเสริมสร้างองค์ความรู้ผู้ประกอบการ และแนวทางติดตามประเมินผลการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในขณะที่โครงการวิจัยย่อยที่ 3 จะเน้นในเรื่องการประชาสัมพันธ์และการตลาด โดยศึกษาความต้องการและพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสม และนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการส่งเสริมการตลาดดังกล่าว

ภายใต้แผนงานวิจัยนี้จะบูรณาการความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลจากการสำรวจและวิจัยภายใต้แผนการวิจัยเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับกิจกรรมดำน้ำลึกและน้ำตื้นในจังหวัดชุมพร ที่ได้ดำเนินการในปีงบประมาณ 2561 รวมถึงผลที่ได้จากโครงการวิจัยย่อยต่างๆ เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาและจัดทำแผนบริหารจัดการฯ แผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรจะครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศทางทะเล ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้และระบบสารสนเทศ การพัฒนาด้านกายภาพ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความร่วมมือ การพัฒนาด้านมาตรฐานการบริการ การพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล แผนบริหารจัดการฯ จะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรและสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นได้ในอนาคต

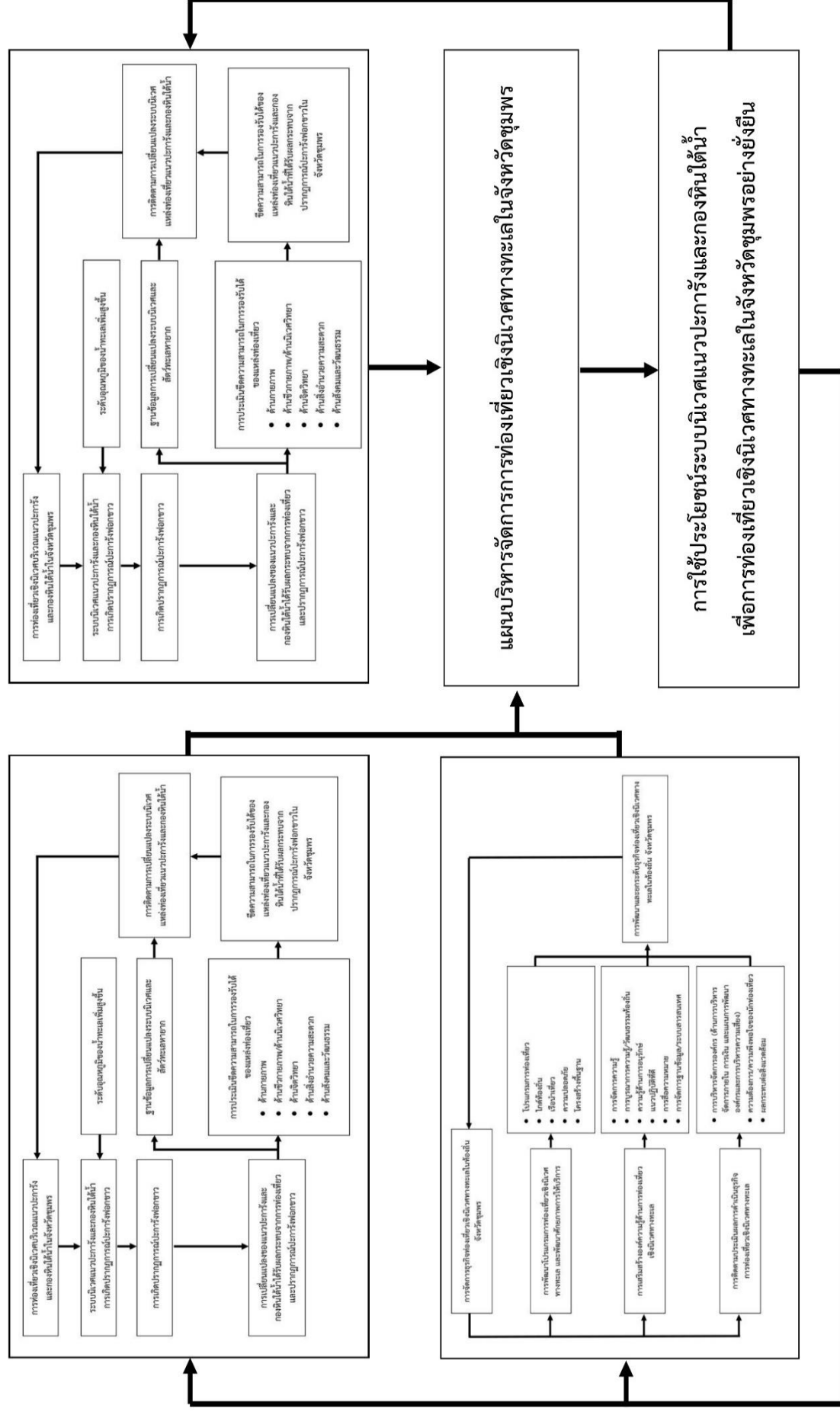
ขอบเขตการวิจัย

คณะทำงานได้จัดทำแผนการจัดการฯ โดยดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ และบูรณาการความรู้เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้และระบบสารสนเทศ การพัฒนาด้านกายภาพ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความร่วมมือ การพัฒนาด้านมาตรฐานการบริการ การพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล โดยมีโครงการย่อยดังต่อไปนี้

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 ติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ภายใต้โครงการวิจัยนี้จะพัฒนาแนวทางและระบบการติดตามการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบของระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศและสัตว์ทะเลหายากในจังหวัดชุมพร และจัดทำฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำของระบบนิเวศและสัตว์ทะเลหายากในจังหวัดชุมพร

โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร ภายใต้โครงการวิจัยนี้ได้กำหนดให้มีการศึกษาในประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและพัฒนาศักยภาพการให้บริการของผู้ประกอบการท้องถิ่น การพัฒนาการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้กับผู้ประกอบการท้องถิ่น และการเสนอแนะแนวทางติดตามประเมินผล การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลของผู้ประกอบการท้องถิ่น ในจังหวัดชุมพร

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ภายใต้โครงการวิจัยนี้ได้กำหนดให้มีการศึกษาในประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

แผนงานโครงการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ประกอบด้วย การติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ ในจังหวัดชุมพร การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร และการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในจังหวัดชุมพร เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในเชิงพื้นที่ สรุปผลได้ดังนี้

1) การสำรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร พบว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร 14 สถานีศึกษา มีร้อยละการปกคลุมของปะการังมีชีวิตเพิ่มขึ้น ยกเว้นเกาะง่ามน้อยและเกาะมัดหวายใหญ่ซึ่งลดลงเล็กน้อย (ร้อยละ 0.03 และ 0.04 ตามลำดับ) สัตว์ทะเลหน้าดินและปลาที่อาศัยอยู่ในแนวปะการังในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความหนาแน่นประชากรเพิ่มขึ้น การประเมินผลกระทบและความสามารถในการรองรับด้านนิเวศของคุณภาพน้ำทะเล พบว่าอยู่ในระดับเข้าใกล้กับขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Approaching carrying capacity level) เนื่องจากอุณหภูมิน้ำทะเลที่สูงผิดปกติในทุกสถานีศึกษา ยกเว้น หินแพ หินกลางอ่าว และหินแห้ง อยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Below carrying capacity level) สาเหตุของอุณหภูมิน้ำทะเลสูงผิดปกติในเดือนพฤษภาคมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ไม่ใช่ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบและความสามารถในการรองรับด้านนิเวศของการปกคลุมของปะการังมีชีวิต สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่ และปลาประจำถิ่นในแนวปะการัง พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ปกคลุมปะการังมีชีวิตจากการฟอกขาวในบริเวณที่มีการท่องเที่ยวจำนวนน้อย การสำรวจสัตว์ทะเลหายากที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2562 โดยพบฉลามวาฬ 26 ครั้ง เต่าทะเล 8 ครั้ง และวาฬบรูด้า 1 ครั้ง โดยส่วนใหญ่พบเห็นสัตว์ทะเลหายากบริเวณเกาะง่ามน้อย เกาะง่ามใหญ่ เกาะหลักง่าม หินแพ และเรือหลวงปราบ แนวปะการังและกองหินใต้น้ำที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจำนวน 23 แห่ง โดยมีการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวแล้วจำนวน 14 แห่ง

คณะทำงานได้จัดทำฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศและสัตว์ทะเลหายากในจังหวัดชุมพร โดยจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบ Excel Database และอัปโหลดฐานข้อมูลเข้าสู่ระบบออนไลน์ในเว็บไซต์ thaicoralreef.in.th เพื่อเผยแพร่ข้อมูลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรและชายฝั่ง สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร และผู้ที่สนใจสามารถเข้าดาวน์โหลดข้อมูลที่ต้องการได้ซึ่งรายละเอียดผลการศึกษาแสดงไว้ในโครงการย่อยที่ 1

2) การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร จากการศึกษาในเชิงปริมาณด้วยวิธีการสำรวจแบบสอบถาม โดยสุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (purposive sampling) พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการวางเส้นทางหรือลำดับก่อนหลังของจุดดำน้ำในแพคเกจทัวร์ จำนวนจุดดำน้ำและระยะเวลาการท่องเที่ยว ความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศแนวปะการังที่ได้รับ นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ โดยเฉพาะการเก็บขยะในทะเล และการอนุรักษ์สัตว์ทะเลหายาก จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล มีการจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ และการจัดการการท่องเที่ยวที่ผสมผสานกับวิถีชีวิตชุมชน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และความเชื่อมโยงกับธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในจังหวัดชุมพร โดยมีแนวทางการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยว และมีระบบติดตามตรวจสอบเพื่อส่งเสริม

ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทางการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและจิตสำนึกที่ดีในการรักษาสิ่งแวดล้อม

3) การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล พบว่าการประชาสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด คือ สื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์ การสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ โกด้นำเที่ยว ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความสวยงามของแหล่งดำน้ำ ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวถึงช่องทางในการประชาสัมพันธ์ พบว่าทั้งหมดใช้สื่อ Facebook และ Line ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยว คือ แพคเกจการท่องเที่ยวแบบเหมาจ่าย และแนวทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมายที่มีอิทธิพล คือ ความสวยงามของแหล่งดำน้ำ และความชำนาญในเส้นทางเดินเรือ

การวิจัยจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย โดยนำเสนอจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสร้างเอกลักษณ์ด้านการตลาดทำให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการตลาดต้องใช้กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกและการท่องเที่ยวของประเทศ ไทย ใช้จุดแข็งด้านความโดดเด่นของทรัพยากร ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน เป็นจุดขายด้านการตลาด ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้จากกิจกรรมที่เน้นประสบการณ์จากการเรียนรู้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยตรง และเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

4) การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์และนโยบายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ประกอบไปด้วย 7 แผน ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (พ.ศ. 2561 – 2564) แผนพัฒนาจังหวัดชุมพร (พ.ศ.2561-2564) ฉบับทบทวนปี 2562 แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ของจังหวัดชุมพร ระยะที่ 1 ปี 2560-2564 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ (พ.ศ. 2560-2564) และแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการบริหารจัดการแนวปะการัง

5) แผนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร แผนงานวิจัยนี้จัดทำเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของพื้นที่ โดยสำนักงานจังหวัดชุมพรผ่านคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.จ.ชพ) ประกอบด้วย 6 แผนงาน ได้แก่ 1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 2. การพัฒนาขีดความสามารถแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 3. การพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์แบรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยชุมชน 4. การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 5. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และ 6. การวิจัย ติดตาม และประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการ (Management Implications)

- 1) ควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร
- 2) ควรส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวดำน้ำตื้นและดำน้ำลึกในจังหวัดชุมพรด้านการบริการ การประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลแก่ผู้ประกอบการ
- 3) ควรมีหน่วยงานกำกับดูแลการท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำที่สำคัญในจังหวัดชุมพรแบบบูรณาการ
- 4) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา
- 5) ผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณแนวปะการังต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวดำน้ำ
- 6) รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่
- 7) ควรพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบการขนส่งสาธารณะหรือเอกชน ศูนย์การบริการนักท่องเที่ยว ข้อกำหนด และมาตรฐานการท่องเที่ยวต่าง ๆ
- 8) พัฒนาการประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมายให้เหมาะสมกับการใช้งานของกลุ่มเป้าหมายวัยต่าง ๆ และเข้าถึงกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง
- 9) เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ และการสื่อความหมายที่รองรับสำหรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย
- 10) ควรจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับอัปเดตข้อมูล และกระจายข่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพรสำหรับชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว
- 11) การประชาสัมพันธ์ต้องสร้างความตระหนักถึงอัตลักษณ์แบรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในอนาคต (Research Implications)

- 1) ควรติดตามการเปลี่ยนแปลงของแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ เนื่องจากผลกระทบจากการท่องเที่ยว และปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน
- 2) กำหนดเป้าหมายวิจัยโดยพิจารณาจากสิ่งมีชีวิตที่มีความเปราะบางต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยว
- 3) ควรติดตามสถานภาพของฉลามวาฬในจังหวัดชุมพรอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนจัดการและการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน
- 4) การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณแนวปะการังต้องจัดเป็นประจำทุก ๆ ปี
- 5) สนับสนุนสถาบันการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร
- 6) การจัดอบรมด้านภาษาสำหรับชุมชนในท้องถิ่น ช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน หรือเหตุการณ์เร่งด่วน

7) พัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยนำเสนอความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่สัมปทานรังนกนางแอ่นที่ช่วยปกป้องการทำลายระบบนิเวศแนวปะการัง การพัฒนานวัตกรรมการบดบังแสงในช่วงเกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวเพื่อปกป้องปะการังเขากวาง การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวดำน้ำลึกกับแหล่งดำน้ำประเภทเรือจม (เรือหลวงปราบ) และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประมงพื้นบ้านอินทรีย์

8) การติดตามและตรวจสอบระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ ต้องให้กลุ่มอาสาสมัครในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

บทคัดย่อ

หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร. ธรรมศักดิ์ ยี่มิน
 Email thamasakyeemin@hotmail.com
 ระยะเวลาดำเนินการ 15 ธันวาคม 2561–14 ธันวาคม 2562

แผนงานวิจัยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรเป็นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรอย่างยั่งยืน แผนงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การพัฒนาและยกระดับธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่น และการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาด เพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

ผลการติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร พบว่าการปกคลุมพื้นที่ของปะการังมีชีวิต ความหนาแน่นประชากรสัตว์ทะเลหน้าดิน และปลาที่อาศัยอยู่ในแนวปะการังและกองหินใต้น้ำส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับนันทนาการ ผลกระทบจากปะการังฟอกขาวในปี พ.ศ. 2561 ต่อปะการังในบริเวณสถานีศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ผลการสำรวจสัตว์ทะเลหายากที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวทางทะเลในปี พ.ศ. 2562 พบฉลามวาฬ 26 ครั้ง เต่าทะเล 8 ครั้ง และวาฬบลูดำ 1 ครั้ง โดยส่วนใหญ่พบเห็นสัตว์ทะเลหายากบริเวณเกาะง่ามน้อย เกาะง่ามใหญ่ เกาะหลักง่าม หินแพ และเรือหลวงปราบ

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการวางเส้นทางหรือลำดับก่อนหลังของจุดดำน้ำในแพคเกจทัวร์ จำนวนจุดดำน้ำและระยะเวลาการท่องเที่ยว ความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศแนวปะการังที่ได้รับ นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ โดยเฉพาะการเก็บขยะในทะเล และการอนุรักษ์สัตว์ทะเลหายาก โครงการวิจัยนี้พัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศทางทะเลและการอนุรักษ์ เพื่อถ่ายทอดความรู้นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชน โดยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณแนวปะการัง

แนวทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย โดยนำเสนอจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรผ่านสื่อประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสร้างเอกลักษณ์ด้านการตลาด เพื่อสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย และมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนงานวิจัยนี้จัดทำแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของพื้นที่ โดยสำนักงานจังหวัดชุมพรผ่านคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.จ.ชพ) ประกอบด้วย 5 แผนงาน ดังนี้ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล; 2) การพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล; 3) การพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์แบรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลโดยชุมชน; 4) การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านท่องเที่ยว

เชิงนิเวศทางทะเล; 5) การพัฒนากลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การวิจัย ติดตาม และประเมินผล

คำสำคัญ : แนวปะการัง, กองหินใต้น้ำ, นิเวศวิทยา, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล, การดำน้ำลึก, การดำน้ำตื้น, การประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้, ปะการังฟอกขาว, ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การเสริมสร้างองค์ความรู้, รูปแบบการประชาสัมพันธ์, รูปแบบการส่งเสริมการตลาด

Abstract

Head of project	Asst. Prof. Dr. Thamasak Yeemin
Email	thamasakyeemin@hotmail.com
Duration	15 December 2018–14 December 2019

This marine ecotourism management project in Chumphon Province is sustainable ecotourism management in coral reefs and underwater pinnacles. This project aims to monitor of ecological changed in coral reefs and underwater pinnacles for marine ecotourism, developing and elevating marine ecotourism, and improving marketing for support tourism business in Chumphon Province

The results of changes of coral reef and underwater pinnacle ecosystems for marine ecotourism in Chumphon Province showed that coral cover percentage, the population density of macrobenthos and resident fishes in most areas have increased. The tourism used is below carrying capacity level. The coral bleaching event in 2018 has low impact on coral reefs. The results of marine endangered species surveys in 2019 which is the highlight of marine ecotourism have found 26 whale sharks, 8 sea turtles and 1 Bryde's whale which are mostly found at Ko Ngam Noi, Ko Ngam Yai, Ko Lak Ngam, Hin Pae, and H.T.M.S Prab Wreck Dive. Most of the tourists are satisfied with the tourist attraction, tourism plans, the worth of tourism package and knowledge gained from those activities. Tourists also showed interest in conservation activities, especially ocean cleaning activities, and marine endangered species conservation. This project developed tourism packages in Chumphon Province and improve staff knowledge about the marine ecosystem and conservation focusing on acknowledging tourists, investors, and communities by conducting a training course based on dive tour regulator course on coral reefs. The public relation and interpretation of marine ecotourism and improving marketing for support tourism business in Chumphon Province and studies about tourism targets in-depth must be done by presenting the identity and signature of marine ecotourism in Chumphon Province through the modern platform, such as social network which will get to the targets easily. The interpretation has an important role in growing morality and consideration to tourists about the cruciality of natural resources.

This project has established a marine ecotourism management plan in Chumphon Province to drive marine ecotourism under the carrying capacity to support the recreational used. The plan will be supported by the Chumphon Provincial Operation Office through the Joint Public and Private Sector Consultative Committee (JPPSCC) consisting of 5 plans, as follows: 1) Developing the basic structure of the service system and marine ecotourism facilities; 2) Developing the competitiveness of the marine ecotourism investors; 3) Developing and promoting an identity of marine ecotourism by local communities; 4) Promoting tourism markets

and public relations in order to enhance a good image of marine ecotourism; 5) Developing of marine ecotourism management mechanisms, research, monitoring and evaluation

Keywords: coral reef, underwater pinnacles, ecology, marine ecotourism, SCUBA diving, snorkeling, carrying capacity assessment, coral bleaching, marine ecotourism business, local participation, knowledge enhancement, models of public relations, marketing promotion model

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ณ
Abstract	ฉ
สารบัญ	ฐ
สารบัญตาราง	ฒ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 แนวคิดและกรอบประเด็นการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	6
1.5 ขอบเขตการวิจัย	7
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ	8
บทที่ 2 การทบทวนเอกสาร และวรรณกรรม	9
2.1 ระบบนิเวศแนวปะการัง กองหินใต้น้ำ และสัตว์ทะเลหายาก	9
2.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	11
2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน	21
2.4 การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	28
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ และกลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว	31
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	38
3.1 แผนการบริหารงานวิจัย	38
3.2 การติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำใน จังหวัดชุมพร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	40
3.3 การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร	40
3.4 การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในจังหวัดชุมพร	41
3.5 การจัดทำแผนการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	42
บทที่ 4 ผลการวิจัย	44
4.1 การติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำใน จังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	44
4.2 การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร	47
4.3 การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร	54
4.4 การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	57
4.5 แผนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	98
5.1 สรุปผลการวิจัย	98
5.2 อภิปรายผล	101
5.3 ข้อเสนอแนะ	103
บรรณานุกรม	105

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แผนการบริหารงานวิจัย	38
2	แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	73

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1 แนวคิดและกรอบประเด็นการวิจัย

5

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนงานวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร อย่างยั่งยืนเป็นการต่อยอดผลงานวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกองหินใต้น้ำ จังหวัดชุมพร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ปีงบประมาณ 2561 ซึ่งดำเนินการสำรวจ ศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญ ได้แก่ ระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำที่สำคัญในจังหวัดชุมพร เพื่อประเมินศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับกิจกรรมดำน้ำ การประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวกองหินใต้น้ำที่สำคัญในจังหวัดชุมพร และการศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและสภาพเศรษฐกิจสังคมในจังหวัดชุมพร ข้อมูลจากการศึกษาดังกล่าวเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการเพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในเชิงพื้นที่

ภายใต้แผนงานวิจัยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกองหินใต้น้ำ จังหวัดชุมพร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ปี 2561 พบว่าแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรมีการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับนันทนาการ อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ในเชิงนิเวศวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินขีดความสามารถในการรองรับนันทนาการด้านนิเวศ (Ecological Carrying Capacity, ECC) จำเป็นต้องดำเนินการสำรวจอย่างต่อเนื่อง เพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การปกคลุมพื้นที่ของปะการังมีชีวิต ขึ้นส่วนปะการังที่แตกหัก การตายเป็นบางส่วนของเนื้อเยื่อปะการัง สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่ในแนวปะการัง และปลาในแนวปะการัง โดยต้องเก็บข้อมูลด้านนิเวศอย่างน้อย 2 ปี นอกจากนี้แนวปะการังบริเวณจังหวัดชุมพรยังเกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการสำรวจอย่างต่อเนื่องเพื่อศึกษาถึงผลกระทบของปะการังฟอกขาวต่อระบบนิเวศแนวปะการัง และยังพบว่ามีมีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยประชากรสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรเพิ่มเติม

นอกจากนี้ผลการศึกษาเบื้องต้นจากการศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและสภาพเศรษฐกิจสังคมในจังหวัดชุมพร ภายใต้แผนงานวิจัยฯ ดังกล่าว ยังชี้ให้เห็นว่าจังหวัดชุมพรมีฐานทรัพยากรที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และมีองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงชุมชนท้องถิ่นในการประสานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร แต่ยังมีจุดอ่อนและอุปสรรคบางประการที่ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ได้แก่ การขาดองค์ความรู้และฐานข้อมูลทรัพยากรในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกและการมีมาตรฐานการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวส่วนใหญ่ยังเป็นเรือประมงดัดแปลงที่ยังไม่ได้มาตรฐานในการให้บริการ สภาพเรือไม่พร้อมใช้งาน รวมถึงข้อกักรวลงในเรื่องความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวรายย่อยโดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นยังไม่เพียงพอ และยังขาดการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลโดยชุมชนในจังหวัดชุมพร จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญหนึ่งในการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยึดมั่นในกลุ่มนักท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลจำเป็นต้องมีกรอบหรือแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ที่ต้องการ ดังนั้นการจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารจัดการในอนาคต

ดังนั้นการติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรเพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวทางทะเลโดยชุมชนในจังหวัดชุมพร รวมถึงการจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรดำเนินการเพื่อผลักดันให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในพื้นที่ และสอดคล้องกับการพัฒนาวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการอนุรักษ์แนวปะการังและกองหินใต้น้ำในอนาคต โดยงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่เน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีความยั่งยืน กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี 2560) ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2563) ในด้านยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวทางการพัฒนา การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ร่างกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ในประเด็นวิจัยด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน และประเด็นวิจัยด้านการท่องเที่ยว และเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 – 2564) ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความร่วมมือด้านการวิจัยและการจัดการทรัพยากรทางทะเลร่วมกับศูนย์ปฏิบัติการอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่ 1 จังหวัดชุมพร ผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งเสริมให้โครงการวิจัยนี้ประสบผลสำเร็จและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร
3. เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาด เพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร
4. เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

1.3 แนวคิดและกรอบประเด็นการวิจัย

แนวปะการังนอกจากจะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวแล้วยังมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุณหภูมิของน้ำทะเลที่เพิ่มขึ้นผิดปกติในบางปี ทำให้เกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว จากการสำรวจใน ปี 2561 พบว่าปะการังในบริเวณจังหวัดชุมพรมีอาการฟอกขาว ดังนั้นการติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบจากการท่องเที่ยวและปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวในปี พ.ศ. 2561 ต่อระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำข้อมูลจากการสำรวจมาใช้ในการปรับปรุงหรือประเมินขีดความสามารถในการรองรับนันทนาการด้านนิเวศ (ECC) ของแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรสำหรับการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้การติดตามสถานภาพของกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรอย่างเป็นระบบจะเป็นฐานข้อมูลที่มีความสำคัญสำหรับการวางแผนจัดการ และการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน ดังนั้นโครงการวิจัยย่อยที่ 1 จึงได้เน้นการสร้างแนวทางและระบบติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบจากการท่องเที่ยวและปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวในปี พ.ศ. 2561 ต่อแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ และการติดตามสถานภาพของสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลที่เก็บข้อมูลข้างต้นอย่างเป็นระบบ

โดยทั่วไปการประกอบกิจการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล ส่วนใหญ่มักดำเนินการโดยผู้ประกอบการท่องเที่ยวรายใหญ่ที่มีความพร้อมในการประกอบกิจการทั้งในแง่ของงบประมาณ/ทุนในการดำเนินการ ความรู้ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ในขณะที่ผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชนยังมีข้อจำกัดในความพร้อมดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนในการประกอบกิจการ ดังนั้นในโครงการวิจัยย่อยที่ 2 จะเน้นการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล จังหวัดชุมพร ซึ่งครอบคลุมประเด็นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและการพัฒนาศักยภาพการให้บริการของผู้ประกอบการ การเสริมสร้างองค์ความรู้ผู้ประกอบการ และแนวทางติดตามประเมินผลการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการในท้องถิ่นให้สามารถดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลได้อย่างยั่งยืนในอนาคต ในขณะที่โครงการวิจัยย่อยที่ 3 จะเน้นในเรื่องการประชาสัมพันธ์และการตลาด โดยศึกษาความต้องการและพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพรและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการส่งเสริมการตลาด

ภายใต้แผนงานวิจัยนี้จะบูรณาการความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลจากการสำรวจและวิจัยภายใต้แผนการวิจัยเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับกิจกรรมดำน้ำลึกและน้ำตื้นในจังหวัดชุมพร ที่ได้ดำเนินการในปีงบประมาณ 2561 รวมถึงผลที่ได้จากโครงการวิจัยย่อยต่างๆ เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยเน้นการมีส่วนร่วม

ของทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาและจัดทำแผนบริหารจัดการฯ แผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรจะครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้และระบบสารสนเทศ การพัฒนาด้านกายภาพ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความร่วมมือ การพัฒนาด้านมาตรฐานการบริการ การพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล แผนบริหารจัดการฯ จะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรและสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นได้ในอนาคต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กองหินใต้น้ำ (Underwater pinnacle) หมายถึง แนวกองหินใต้ทะเลที่ยอดกองไม่โผล่พ้นน้ำ ในขณะที่น้ำล้นต่ำสุด และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตในทะเล

กิจกรรมการดำน้ำ (Recreational diving) หมายถึง กิจกรรมการดำน้ำดูปะการังหรือสิ่งมีชีวิตใต้ทะเลเพื่อการนันทนาการ แบ่งออกเป็น การดำน้ำตื้นและการดำน้ำลึกที่ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยหายใจ

ปะการังฟอกขาว (coral bleaching) หมายถึง การที่ปะการังสูญเสียซูแซนเทลลี จากเนื้อเยื่อของมันเองหรือ การที่ ซูแซนเทลลี สูญเสयरังควัตถุในตัวมันไป จนทำให้โคโลนีของปะการังมีสีซีดลง ถ้าการฟอกขาวเป็นไปอย่างสมบูรณ์ก็จะเห็นเพียงสีขาวของหินปูน ซึ่งเป็นโครงสร้างของปะการัง แสดงว่าปะการังนั้นตายแล้ว เกิดได้หลายสาเหตุ ได้แก่ อุณหภูมิของน้ำทะเลที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงกว่าปกติ ความเข้มแสงที่มากเกินไป ความเค็มของน้ำทะเลที่ลดลง และการติดเชื้อ โดยเฉพาะเชื้อจากแบคทีเรีย

Quadrat หมายถึง การวัดโดยใช้พื้นที่เลือกสุ่มตัวอย่างเป็นพื้นที่ตารางเมตรแล้วเปรียบเทียบกับบริเวณอื่นที่ใช้ประโยชน์ในการศึกษาระบบนิเวศเพื่อทราบความหนาแน่นและชนิดตลอดจนข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง

Belt transect หมายถึง การศึกษาพื้นที่ด้วยความยาวเส้นเทป เพื่อเปรียบเทียบกับบริเวณอื่นที่ใช้ประโยชน์ในการศึกษาระบบนิเวศเพื่อทราบความหนาแน่นและชนิด ตลอดจนข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง

Fish visual census หมายถึง วิธีการมาตรฐานที่ใช้เพื่อศึกษากลุ่มประชากรปลาในแนวปะการัง โดยสามารถศึกษาได้ทั้งความหลากหลายของปลา (ชนิด) และความหนาแน่นของปลาในแนวปะการัง

Partial mortality หมายถึง การตายเป็นบางส่วนของเนื้อเยื่อปะการัง ซึ่งจะมองเห็นส่วนของหินปูนส่วนใหญ่ถูกปกคลุมโดยสาหร่ายหรือตะกอน มีสาเหตุจากหลายปัจจัย เช่น ปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว การระบาดของสัตว์ทะเล การทำประมงผิดกฎหมาย การทับถมจากตะกอน และการเกิดโรคปะการัง เป็นต้น

Live coral cover หมายถึง ปะการังมีชีวิตที่ปกคลุมอยู่บนผิวหน้าแนวปะการัง แนวปะการังที่สมบูรณ์จะต้องมีปะการังมีชีวิตปกคลุมอยู่สูง การมีปะการังหลายชนิดในแนวปะการังแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม แต่ถ้าหากแนวปะการังไม่สมบูรณ์ก็จะพบปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่น้อย

ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการ (Recreation Carrying Capacity, RCC) หมายถึง ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของมนุษย์ด้านนันทนาการซึ่งพื้นที่สามารถรองรับได้ โดยที่ก่อให้เกิดผลกระทบไม่เกินค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งยังสามารถให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยวในการมาประกอบกิจกรรมนันทนาการ รวมทั้งนักท่องเที่ยวยังคงพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมที่พบเห็น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเลที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมทางทะเล เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

โปรแกรมการท่องเที่ยว (tourism package) หมายถึง ผังรายการนำเที่ยวประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญต่างๆ เช่น ผังกิจกรรม เส้นทาง เวลา และสถานที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism business) หมายถึง การจัด หรือ การให้บริการ หรือการอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยพิจารณาเกี่ยวกับการเดินทาง ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม ทักษนาจร หรือการให้บริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับแก่นักท่องเที่ยว

การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism Management Planning) การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ

ในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีขั้นตอน มีคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ มีโครงสร้างอย่างเป็นระบบ มีบุคลากรที่มีทักษะ และรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในทุกกระบวนการ เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษา ระบบนิเวศอย่างยั่งยืน รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทาง เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพกายภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและในอนาคต โดยใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่า อย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ ได้อย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของชุมชน (local participation) หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคล ในท้องถิ่นที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ตั้งแต่การกำหนด เป้าหมาย รูปแบบการจัดการ รวมถึงการประเมินผลการดำเนินโครงการ

การเสริมสร้างองค์ความรู้ (knowledge enhancement) หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล มีความรู้และทักษะ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

รูปแบบการประชาสัมพันธ์ (models of public relations) หมายถึง รูปแบบหรือวิธีการถ่ายทอด ข้อมูล ความคิด ข่าวสารทางการท่องเที่ยวด้วยการเผยแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงผลักดันและกระตุ้น ให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวบริเวณแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร โดยผ่านวิธีการต่างๆ ทั้งที่เป็นการประชาสัมพันธ์แบบทางเดียวและสองทาง

การสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว (tourism interpretation) หมายถึง วิธีหรือกระบวนการสื่อสาร เรื่องราวให้ให้เกิดความสนใจ ความรู้และความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และทำให้นักท่องเที่ยว เกิดความความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรทางทะเลและนำไปสู่การอนุรักษ์

รูปแบบการส่งเสริมการตลาด (marketing promotion model) หมายถึง กลยุทธ์หรือกระบวนการที่ เหมาะสมในแง่ข่าวสาร สร้างแรงจูงใจ และการกระตุ้นความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยว ดังกล่าวตัดสินใจมาท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณจังหวัดชุมพร โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น การโฆษณา การขายโดยใช้พนักงานขาย การส่งเสริมการขาย การให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง เป็นต้น

1.5 ขอบเขตการวิจัย

คณะทำงานจะสร้างแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยดำเนินการ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ และ บูรณาการความรู้เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยครอบคลุม ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้ และระบบสารสนเทศ การพัฒนาด้านกายภาพ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความร่วมมือ การพัฒนา ด้านมาตรฐานการบริการ การพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ และการติดตามตรวจสอบและ ประเมินผล และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล โดยมีขอบเขตการดำเนินงานดังนี้

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 ติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและ กองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ภายใต้โครงการวิจัยนี้จะพัฒนาแนวทาง และระบบการติดตามการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบของระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศและสัตว์ทะเลหายากในจังหวัดชุมพร และจัดทำฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบของระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำของระบบนิเวศและสัตว์ทะเลหายากในจังหวัดชุมพร ให้เป็นระบบ

โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร ภายใต้โครงการวิจัยนี้ได้กำหนดให้มีการศึกษาในประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและพัฒนาศักยภาพการให้บริการของผู้ประกอบการท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร การพัฒนาการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้กับผู้ประกอบการท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร และการเสนอแนะแนวทางติดตามประเมินผลการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลของผู้ประกอบการท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism business) หมายถึง กิจกรรมที่นำนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยวในบริเวณแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร โดยไม่สร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ ซึ่งจัดให้มีบริการหรือการอำนวยความสะดวกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เช่น เรือนำเที่ยว มัคคุเทศก์ อาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ภายใต้โครงการวิจัยนี้ได้กำหนดให้มีการศึกษาในประเด็นหลัก ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ฐานข้อมูลการติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
2. องค์ความรู้ด้านการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร
3. รูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร
4. แผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรและนำเสนอต่อผู้รับผิดชอบพื้นที่ให้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม

2.1 ระบบนิเวศแนวปะการัง กองหินใต้น้ำ และสัตว์ทะเลหายาก

แนวปะการังเป็นระบบนิเวศในทะเลเขตร้อนที่มีความซับซ้อน และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงที่สุดแต่ก็มีความเปราะบางมาก มนุษย์ใช้ประโยชน์จากแนวปะการังในด้านการประมงมาตั้งแต่อดีต แนวปะการังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ และยังทำหน้าที่เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์ทะเลวัยอ่อนด้วย นอกจากนี้แนวปะการังมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวและแหล่งยารักษาโรค (Castro and Huber, 2003; Michel et al., 2006; Elliff and Kikuchi, 2017; Robles-Zavala and Reynoso, 2018) แนวปะการังยังมีประโยชน์ที่สำคัญอื่นๆ เช่น การป้องกันชายฝั่ง การสร้างเม็ดเงิน การบันทึกการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การตรึงไนโตรเจน ฯลฯ นักเศรษฐศาสตร์ได้ประเมินมูลค่าของผลประโยชน์จากแนวปะการังทั่วโลกประมาณ 894,000 ล้านดอลลาร์ต่อปี และประเมินมูลค่าผลประโยชน์ของแนวปะการังในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากถึง 243 ล้านดอลลาร์ต่อตารางกิโลเมตรต่อปี ดังนั้นประเทศไทยซึ่งมีพื้นที่แนวปะการังมากกว่า 150 ตารางกิโลเมตร จึงมีมูลค่าผลประโยชน์จากแนวปะการังมากกว่า 36,450 ล้านดอลลาร์ต่อปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวปะการังหลายแห่งในประเทศไทยซึ่งมีชื่อเสียงเป็นแหล่งดำน้ำระดับโลก และดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมากทุกปี จึงสร้างรายได้ให้กับประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม (Spurgeon, 1992; Ruitenbeek et al., 1999; Spurgeon, 1999; Spalding et al., 2017)

ประเทศไทยมีพื้นที่แนวปะการังทั้งสิ้นประมาณ 148,954 ไร่ กระจายอยู่ในพื้นที่ชายฝั่ง 16 จังหวัด ทั้งในฝั่งทะเลอันดามัน ได้แก่ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 75,590 ไร่ และฝั่งอ่าวไทย ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา และปัตตานี คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 73,364 ไร่ จากการสำรวจสถานภาพแนวปะการังครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง โดยแบ่งช่วงสำรวจออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2538-2541 ช่วงที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2549-2551 และช่วงที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2558 พบว่า ปะการังฝั่งอ่าวไทยมีแนวโน้มเสียหาย และเสียหายมากเพิ่มขึ้น โดยในช่วง พ.ศ. 2554 - 2558 พบสัดส่วนความเสียหายมาก และเสียหาย ถึงร้อยละ 46.8 และ 32.2 ส่วนปะการังฝั่งทะเลอันดามันมีแนวโน้มดีขึ้นจากช่วงที่ 1 (พ.ศ. 2538 - 2541) สู่ช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2549 - 2551) ในขณะที่ พ.ศ. 2554 - 2558 กลับมีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง ซึ่งมีสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น การฟอกขาวปะการัง (coral bleaching) การไหลพังน้ำในช่วงเวลาที่น้ำลงต่ำมาก การไหลของน้ำจืดลงสู่ทะเล การแย่งพื้นที่โดยสาหร่ายและพืชมะพร้าว โรคปะการังซึ่งส่วนมากเกิดจากแบคทีเรีย (Black-band disease, BBD; White-band disease, WBD) พายุ สึนามิ ฯลฯ และจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การระเบิดปลา สมอเรือ การดำน้ำตื้น (snorkeling) และการดำน้ำลึก (SCUBA) การเดินใต้ทะเล (sea walker) การเหยียบย่ำ และเก็บสิ่งมีชีวิตในแนวปะการัง เครื่องมือประมง การขุดร่องน้ำ ขยะ การใช้สารพิษจับปลา สารอาหาร โลหะหนัก การรั่วไหลของน้ำมันในทะเล การถมทะเล ฯลฯ (ธรรมศักดิ์, 2540; มาฆมาส, 2548; Yeemin, 2004; Eastwood et al., 2017) การเสื่อมโทรมของแนวปะการังด้วยสาเหตุต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นกับแนวปะการังในบริเวณอื่นๆ ของโลกเช่นกัน (Ogg and Koslow, 1978; Dollar, 1982; Yamazato, 1987; Jokiel and Cole, 1990; Sudara et al., 1991; 1992; Glynn, 1993; Brown, 1997a,b; Connell et al., 1997; Hutchings et al., 2005; Sanders and Baron-Szabo, 2005; Digou and van Woosik, 2006; Burt et al., 2011; Erftemeijer et al., 2012; Mata-Lara et al., 2018)

กองหินใต้น้ำและกลุ่มสิ่งมีชีวิตปะการังเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญ มีความซับซ้อนและมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นแหล่งอาหาร แหล่งวางไข่ แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน มีความเปราะบาง และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงที่สุดในทะเล (Castro and Huber, 2003; Nybakken and Bertness, 2005; Michel, *et al.*, 2006; Meixia, *et al.*, 2008; Naumann, *et al.*, 2015) ซึ่งในปัจจุบันยังมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวและเป็นแหล่งยารักษาโรคมีมากขึ้น ความสำคัญของระบบนิเวศกลุ่มสิ่งมีชีวิตปะการังเป็นทั้งแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร แหล่งอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์ทะเลหลากหลายชนิด ทำให้เป็นแหล่งต้นทุนของสัตว์น้ำที่มีความสำคัญ ในด้านการประมงมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน และยังให้บริการทางระบบนิเวศที่หลากหลาย (Spurgeon, 1992; Ruitenbeek, *et al.*, 1999; Spurgeon, 1999; Yeemin *et al.*, 1999; Yeemin *et al.*, 2001; UNEP, 2547; Letourneur, *et al.*, 2008; Giglio, *et al.*, 2015; Tamayo *et al.*, 2018) องค์ประกอบของสิ่งมีชีวิตบริเวณกองหินใต้น้ำที่สำคัญ ได้แก่ ปะการัง ปะการังอ่อน กัลปังหา ดอกไม้ทะเล ฯลฯ และมีความสำคัญในการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำจำนวนมาก จึงเป็นแหล่งการทำประมงที่สำคัญ นอกจากนี้ความสวยงามของกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในบริเวณกองหินใต้น้ำเหล่านี้มักจะมีผลความสวยงามมากกว่าแนวปะการังที่อยู่ตามเกาะต่างๆ เนื่องจากส่วนใหญ่มีระยะทางห่างจากชายฝั่งมาก อยู่ในระดับความลึกมาก มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิตต่างๆ และถูกรบกวนจากผลกระทบของการพัฒนาชายฝั่งน้อย ปัจจัยเหล่านี้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาดำน้ำเป็นจำนวนมาก

สัตว์ทะเลหายาก (Marine Endangered Species) ในประเทศไทย ได้รับความสนใจในการศึกษาวิจัยเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2536 โดยสัตว์ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเป็นลำดับต้นๆ มักเป็นสัตว์ที่มีขนาดใหญ่ ได้แก่ เต่าทะเล โลมาและวาฬ พะยูน รองลงไปเป็นหอยมือเสือ และฉลามวาฬ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วยังมีสัตว์ทะเลที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ในน่านน้ำไทยอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ กุ้งมังกร ปูมะพร้าว จักจั่นทะเล หอยทะเลหลายชนิด ปลิงทะเลบางชนิด เป็นต้น ในโครงการวิจัยนี้จะมุ่งเน้นที่สัตว์ทะเลเลี้ยงลูกด้วยนม (โลมาและวาฬ พะยูน) เต่าทะเล และฉลามวาฬ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อาศัยอยู่ในทะเล (Marine mammals) ในประเทศไทย จัดอยู่ใน 2 Order ได้แก่ Order Cetacea คือ โลมาและวาฬ มีอยู่ทั้งหมด 78 ชนิด และ Order Sirenia คือ พะยูน (*Dugong dugon*)

จากข้อมูลภาพรวมสัตว์ทะเลหายากทั้งประเทศปี 2553 โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ประเทศไทยพบเต่าทะเล 5 ชนิด พะยูน 1 ชนิด โลมา และวาฬ 25 ชนิด เนื่องจากเต่าทะเล โลมาและวาฬบางชนิดมีแหล่งที่อยู่อาศัย กว้างไกลมาก การศึกษาสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงจึงจำกัดในกลุ่มที่มีแหล่งที่อยู่อาศัยใกล้ฝั่งหรือมีแหล่งวางไข่ในประเทศเป็นหลัก ได้แก่ เต่าทะเล 4 ชนิด ได้แก่ เต่าตนุ (Green turtle, *Chelonia mydas*) เต่ากระ (Hawksbill turtle, *Eretmochelys imbricata*) เต่าหญ้า (Olive ridley turtle, *Lepidochelys olivacea*) และเต่ามะเฟือง (Leatherback turtle, *Dermochelys coriacea*) พะยูนมีเพียงชนิดเดียว คือ พะยูน (*Dugong, Dugong dugon*) กลุ่มโลมาและวาฬที่พบบ่อยมี 6 ชนิด ได้แก่ โลมาปากขวด (Indo-Pacific Bottlenose dolphin *Tursiops aduncus*) โลมาหัวบาตรหลังเรียบ (Finless porpoise, *Neophocaena phocaenoides*) โลมาหลังโหนก (Indo-Pacific Humpback dolphin, *Sousa chinensis*) โลมาอิรวดี (Irrawaddy dolphin *Orcaella brevirostris*) โลมากลุ่มสตีเนลลา (*Stenella spp.*) และวาฬบรูด้า (Bryde's whale *Balaenoptera edeni*)

จังหวัดชุมพรตั้งอยู่บริเวณอ่าวไทยฝั่งตะวันตกระหว่างจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่ทั้งหมด 6,009.01 ตารางกิโลเมตร ชายฝั่งทะเลมีความยาว 248.33 กิโลเมตร เป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลหนึ่งที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทางทะเล เนื่องจากมีทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่สำคัญ ได้แก่ แนวปะการัง แหล่งหญ้าทะเล ป่าชายเลน สัตว์ทะเลหายากและใกล้สูญพันธุ์ และมีสภาพแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งที่หลากหลาย มีชายหาดที่สวยงาม มีเกาะแก่งต่าง ๆ ถึง 54 แห่ง โดยเกาะส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอุทยาน

แห่งชาติหมู่เกาะชุมพร มีพื้นที่ปะการังทั้งสิ้น 9,165 ไร่ ซึ่งแนวปะการังหลายแห่งมีความสมบูรณ์และสวยงาม สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ในจังหวัดชุมพรยังมีกองหินใต้น้ำที่มีลักษณะระบบนิเวศคล้ายคลึงกับแนวปะการังอีกหลายแห่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเป็นแหล่งดำน้ำ แหล่งประมง รวมถึงการสงวนเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล

2.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการเดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่ทางธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และธรรมชาติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชน (The Ecotourism Society, 1991) โดยการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวด้วยการสื่อความหมายในเรื่องธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนท้องถิ่น (Richardson, 1993) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการป้องกันและลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2548) อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ ซึ่งระบบนิเวศนี้อาจเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นส่วนประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวได้ง่าย จึงจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนดำเนินการพัฒนาและจัดการให้เหมาะสมกับศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Southern Cross University, 1997)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ 1. หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การที่จะให้ท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวต่อไปในระยะเวลายาวนาน มิใช่เพียงชั่วระยะเวลาสั้น ๆ แล้วหมดไป การจะทำให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนได้ต้องอาศัยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ ดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรสัตว์ป่า ลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย การกระจายรายได้และผลประโยชน์แก่คนในท้องถิ่น โดยให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มิใช่ให้คนภายนอกเข้ามาผูกขาดผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว มีการประชุมวางแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ โดยให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประชุมกับหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และ 2. หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่ในสภาพเดิม ไม่ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพ โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การกระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่สภาพที่ดี ไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นผลเสียต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเพียงเพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตน เช่น การบุกรุกทำลายป่า การจับปลาสวยงามได้น้ำ การเก็บปะการังหรือเปลือกหอยขนาดใหญ่มาจำหน่าย ให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเดินทางเข้าไปเยือน และให้ความร่วมมือแก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มิให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมโทรม เช่น การทิ้งขยะเกลื่อนกลาด การขีดเขียนบนผนังถ้ำและหน้าผา การทุบและหักหินงอก หินย้อย การเด็ดหรือตัดดอกไม้และต้นไม้อื่น ระวังมิให้มีการก่อสร้างใด ๆ ที่จะกระทบต่อความเป็นธรรมชาติ และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การตัดถนน การก่อสร้างอาคารที่พักและร้านค้า จะต้องจัดให้เป็นระเบียบ และไม่มากจนเกินไป ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวมิให้มากเกินไปขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ซึ่งต้องการความสงบเงียบ

และให้คงความเป็นธรรมชาติไว้มากที่สุด ดัดป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งทำทางเดินและจุดพักชมทัศนียภาพเป็นระยะ ๆ เพื่อป้องกันมิให้นักท่องเที่ยวหลงทาง หรือเดินสะเปะสะปะ บุกรุกเข้าไปทั่วบริเวณของแหล่งท่องเที่ยว อันจะเป็นการทำลายความเป็นธรรมชาติให้เหลือน้อยลง จัดทำเอกสารอธิบายสถานที่ต่าง ๆ ที่ควรชมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ พร้อมทั้งคำแนะนำในการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว แจกให้แก่นักท่องเที่ยวทุกคนที่เข้าชม เพื่อเป็นการให้ความรู้และวิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้องของนักท่องเที่ยว (ไพฑูริย์ พงศบุตร, 2552) โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ หากมีชุมชนเป็นเจ้าของธุรกิจ มีการจัดการโดยคนในชุมชน และนำรายได้ที่ได้รับจากธุรกิจการท่องเที่ยวไปใช้ในการยกระดับความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นความเกี่ยวข้องกัน ระหว่างการอนุรักษ์ ธุรกิจ และการพัฒนาชุมชน จะเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (อุไรพรรณ ปรางค์อุดมทรัพย์, 2544) หรือสามารถกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนานวนศรี, 2546)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น เป็นหนึ่งในรูปแบบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เกิดจากกระแสอนุรักษ์และความต้องการให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติ พร้อมทั้งความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และแนวคิดความต้องการความรู้ของนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจควบคู่กับการฟื้นฟูอนุรักษ์คุณภาพทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมโดยใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด และให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2550) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า เป็นการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมอย่างเสมอภาคกัน ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างชาญฉลาด ซึ่งจะต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป เช่นเดียวกับ (องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO), 1997) ซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติได้อธิบายคำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ว่าหมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สนองความจำเป็นของนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวพร้อมมีการปกป้องรักษาและจัดการทรัพยากรที่สามารถคงความเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว จึงได้กำหนดกรอบหลักการสำหรับการใช้ในการวางแผนและการพัฒนาการท่องเที่ยว

อย่างยั่งยืนขึ้นดังนี้ 1. มีการใช้ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด 2. ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด 3. มีการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมได้อย่างยาวนาน 4. ส่งเสริมให้ผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยวได้สังเกตเรียนรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม 5. ให้ความเคารพต่อสังคม – วัฒนธรรมชุมชน 6. เปิดให้มีการมีส่วนร่วมและกระจายข้อมูลสู่ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน 7. สร้างประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าเป็นที่ประทับใจของผู้มาเยือนให้มากที่สุด 8. กระจายประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปสู่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม 9. เน้นการจำกัดขนาดของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับขีดความสามารถของสิ่งแวดล้อม 10. บรรลุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือภูมิภาค ซึ่งสอดคล้องกับ Organization of Eastern Caribbean States (OECS) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์สูงสุดของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาค การเลี้ยงดู

ตนเอง เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยว และเป็นการปรับปรุงคุณภาพ โดยความร่วมมือของหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม มีการปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (Paradigm shift) ที่เปลี่ยนสังคมบริโภคนิยมเข้าสู่ยุคสมัยสังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้นขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All tourism should be sustainable tourism) กล่าวโดยสรุปคือ รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจบริการมีผลกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอก็ตาม ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องไม่เกิดขึ้น หรือหากมีต้องเป็นผลกระทบที่ส่งผลน้อยที่สุด มีเพียงการจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ (Dowling, 1994)

องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือน โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย 2. องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท้องถิ่น เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 3. องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจ เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย 4. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ 5. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นเป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่เสมอ และ 6. องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายโดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

โดยสรุป การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจัดการและวางแผนการท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมีเป้าหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อันได้แก่ คุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ต้องประกอบด้วย 1. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using resource sustainable) เป็นการใช้อย่างเหมาะสมและวัฒนธรรมอย่างพอเหมาะที่จำเป็น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มีใช้ยาวนานขึ้น 2. การลดของเสียและลดการบริโภคที่เกินความจำเป็น (Reducing over consumption and Waste) เป็นการลดของเสียและการลดการบริโภคที่มากเกินไปจนเกินความจำเป็น เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว 3. การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลาย (Maintaining diversity) เป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรมซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาวและช่วยขยายฐานของการท่องเที่ยว 4. การบูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับการวางแผน (Integrating tourism into planning) เป็นการรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับแผนพัฒนาแห่งชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact assessment – EIA) ซึ่งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมหมายถึงการใช้หลักวิชาการในการคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบของการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทุกด้าน ทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นน้อยที่สุด อันจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว 5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting local economics) เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนให้ประชาชนในท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยว 6. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving local communities) เป็นการทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนให้ประชาชนในท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยว 7. การปรึกษาหารือกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน (Consulting stakeholders and the public) เป็นการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างรัฐบาล ผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมงานกันในทิศทางเดียว รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ 8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training staff) เป็นการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภททุกระดับให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับการบริหารท่องเที่ยว 9. การทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Marketing tourism responsibly) เป็นการเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวพร้อมข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวให้เกิดความเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย 10. การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking research) เป็นการวิจัยและติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว รวมถึงนักลงทุน (Eber, 1992)

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่ 1. พื้นที่ธรรมชาติ (Nature-based) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เน้นหนักในเรื่องของความหลากหลายทางชีวภาพหรือความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ในเขตพื้นที่ธรรมชาติ โครงสร้างทางกายภาพและวัฒนธรรมในพื้นที่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นในการวางแผนและการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. ความยั่งยืนของระบบนิเวศ (Ecologically sustainable) การท่องเที่ยวทุกประเภท ควรสร้างความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความยั่งยืนของระบบนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติ ความยั่งยืนหมายถึง ความยั่งยืนของชนิดพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ ที่ไม่ถูกทำลายให้ลดจำนวนลง จากการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายโครงสร้างทางกายภาพของธรรมชาติ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ หรือลักษณะโครงสร้างทางธรรมชาติที่เป็นบ่อเกิดความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ เพราะความหลากหลายดังกล่าวแล้วเป็นบ่อเกิดความ

ยั่งยืนของระบบนิเวศ 3. การศึกษาสิ่งแวดล้อม (Environmentally education) คือลักษณะพิเศษที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ และทำให้ชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การศึกษา คือเครื่องมือสำคัญในการพิทักษ์พื้นที่ธรรมชาติและสามารถจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง 4. ผลประโยชน์เกิดขึ้นกับท้องถิ่น (Locally beneficial) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนอกจากทำให้ท้องถิ่น ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมด้านอื่นแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของนักท่องเที่ยวให้ดีขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งควรกระจายสู่การอนุรักษ์ทรัพยากร การสร้างศักยภาพความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมแก่ท้องถิ่นความยั่งยืนและความเข้มแข็งของชุมชน เป็นประการสำคัญที่ป้องกันสังคมและวัฒนธรรมแก่ท้องถิ่นความยั่งยืนและความเข้มแข็งของชุมชน เป็นประการสำคัญที่ป้องกันสังคมภายนอกไม่เอารัดเอาเปรียบชุมชนและชุมชน ได้รับผลประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 5. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Tourism satisfaction) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้การวางมาตรการเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวก็ต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วย (Page and Dowling, 2002; อังโน ดรชนี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เชษฐมาส, 2539) ซึ่งสอดคล้องกับ (Weaver และ Oppermann, 2000) ที่กล่าวไว้ว่า หลักการสำคัญ 3 ประการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ แต่ก็ไม่ละเลยองค์ประกอบทางวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ 2. ความต้องการเรียนรู้หรือการรู้คุณค่าของธรรมชาติอย่างแท้จริง คือแรงจูงใจให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ หมายความว่า การสัมผัสธรรมชาติเกิดจากการเห็นคุณค่าความต้องการการเรียนรู้ มิใช่เกิดจากความสนุกสนานหรือพักผ่อนอย่างเดียว 3. การจัดกิจกรรมอย่างมีคุณภาพเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของพื้นที่ท่องเที่ยว

จากหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อธิบายไว้ข้างต้น สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ 1. พื้นที่ธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเน้นพื้นที่ทางธรรมชาติ เช่น ระบบนิเวศทางทะเล ระบบนิเวศป่า ความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ พืช หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ เช่น น้ำตก หาดทราย รวมไปถึงการมุ่งเน้นไปที่พื้นที่ธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ควบคู่ไปด้วย 2. ความยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องส่งผลด้านลบกระทบต่อระบบดังกล่าวให้น้อยที่สุด 3. การกระจายรายได้และผลประโยชน์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ได้แสวงหาผลประโยชน์จากท้องถิ่น แต่คนในท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากร ควรจะได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรซึ่งได้รับการรักษาไว้ในด้านเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ สังคม วัฒนธรรมและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม โดยการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงให้แก่คนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม 4. การให้ความรู้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการเสริมสร้างความรู้เรื่องราวต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว ผู้ที่เป็นนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้จากการเดินทางท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ ซึ่งจะต้องเรียนรู้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ตนเองเป็นอย่างดี รวมถึงจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อีกด้วย และ 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติ การดำเนินกิจกรรม และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันในชุมชน เสริมสร้างให้คนในชุมชนเกิดความรักสามัคคี และหวงแหนทรัพยากรของตนเองในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องครอบคลุมลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบ ได้แก่ 1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (identity or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบ

ด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based tourism) 2. องค์ประกอบด้านการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่ยั่งยืน (Sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม 3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และความประทับใจ ที่จะนำไปสู่การสร้างความรักและปลุกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-base tourism) 4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชากรท้องถิ่น (Involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่น ในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่นและอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-base tourism) ข้อกำหนดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลง จนอาจจะต้องจัดการส่งเสริม หรือทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545)

แม้ว่าในปัจจุบันนักท่องเที่ยวจะหันมาให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันอย่างแพร่หลายและได้มีการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังไม่มีความชัดเจนในหน่วยงานใดที่ออกมารับรองมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเหล่านั้น และยังไม่มียุทธศาสตร์หรือเกณฑ์กำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจน สำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่าง ๆ ได้นำไปใช้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้รับความสนใจในเรื่องคุณภาพ ส่งผลให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวลดลง ดังนั้น การจัดทำดัชนีชี้วัดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ของประเทศด้วย รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาในครั้งนี้ยังประยุกต์ใช้ดัชนีมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้สำหรับประเมินสภาพและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ตัวอย่าง และเสนอแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการนำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นนามธรรมไปปรับให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับประเทศไทยในอนาคตต่อไป หากกล่าวถึงมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีหลักเกณฑ์องค์ประกอบ 4 ประการ คือ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งในและองค์ประกอบจะมีดัชนีชี้วัดความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย

สิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและ/หรือสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทรัพยากรฐานของการพัฒนาและการให้บริการนั้น หากได้รับการดูแลรักษาและจัดการให้มีคุณภาพและมีการคงไว้อย่างต่อเนื่อง ก็จะสามารถเอื้อให้ผู้มาเยือนได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือมีคุณค่าตามที่คาดหวังไว้ และที่สำคัญจะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งหน้าใหม่และหน้าเก่ามาเยือนแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและ/หรือชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยจะสามารถได้รับผลตอบแทนหรือยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามไปด้วย แต่การที่สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรท่องเที่ยวจะมีคุณภาพและยั่งยืนได้ เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและ/หรือชุมชนท้องถิ่น จะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี รวมทั้งมีการจัดการผลิตภัณฑ์ (กิจกรรม) และการบริการให้ได้คุณภาพมาตรฐาน และสอดคล้องกับความคาดหวังหรือความต้องการของผู้มาเยือน โดยมีเงื่อนไขว่าปริมาณของผู้มาเยือน และความต้องการจะต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับได้ของสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรท่องเที่ยว (ดรรรชนี เอมพันธุ์, 2546)

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในครั้งนี้ได้ยึดตามกรอบแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ 1. ศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ที่ยึดตามหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 2. การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3. การสร้างจิตสำนึก หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบสนใจใส่ใจและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว โดย (Liu, 1994; Goeldner, Ritchie and McIntosh, 2000) ได้กล่าวถึงประโยชน์ต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้ 1. สามารถใช้สิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยทางสังคมของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการที่พักแรมและบริการอาหารของท้องถิ่น รวมทั้งร่วมกิจกรรมกับราษฎรในพื้นที่นั้น 2. มีกิจกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลัก และช่วยให้เกิดการการสร้างงานและสร้างรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่นเป็นเจ้าของกิจการ เป็นผู้ผลิตงานฝีมือ เป็นผู้บริการ รวมถึงมีการให้ความรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว 3. สามารถป้องกันคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ต้องการความหรูหรา หรือความสะดวกสบายมากนัก แต่ต้องการได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตมากกว่า 4. รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถนำมาใช้เพื่อปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นได้ เช่น ใช้เงินรายได้จากค่าธรรมเนียมและค่าบริการเพื่อปรับปรุง ปกป้อง และฟื้นฟูสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อทำให้เกิดพื้นที่ความประทับใจมากขึ้นในอนาคต และยังเป็นการสนับสนุนและขยายพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น 5. สามารถให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนวิถียังชีพของคนท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และอาจส่งผลให้พืชหรือสัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ได้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงช่วยให้เกิดทางเลือกในการดำรงชีวิตแบบไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็ยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เหมือนเดิมหรือดีกว่าเดิม และ 6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศช่วยให้เกิดโครงการศึกษาวิจัย เนื่องจากสามารถป้องกันรักษาสภาพธรรมชาติไว้ได้อย่างสมบูรณ์ มีความสงบ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการ ซึ่งเหมาะ

สำหรับนักวิจัยที่เข้าไปศึกษาค้นคว้า นอกจากนี้การบริการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการศึกษาเพื่อนำข้อมูลไปบรรยายให้นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยทั่ว ๆ ไปนั้น ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการให้บริการนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ประกอบการที่อยู่ในเมืองใหญ่ ๆ เช่น เจ้าของกิจการโรงแรม และบริษัทนำเที่ยว แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นที่อยู่นอกเขตเมืองใหญ่ ๆ ได้มาก เป็นการนำนักท่องเที่ยวออกไปท่องเที่ยวในเขตชนบท หรือในเขตธรรมชาติที่อยู่ห่างไกลเขตเมือง ด้วยเหตุนี้ คนในท้องถิ่นจึงเข้ามามีบทบาทร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์จากส่วนแบ่งของค่าบริการต่าง ๆ มากขึ้น เช่น บริการด้านการเดินทาง ที่พักแรม อาหาร การนำเที่ยว นันทนาการ และบริการอื่น ๆ เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการตื่นตัวของคนและหน่วยงานในท้องถิ่น ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน ตลอดจนการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่เป็นการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

สรุปได้ว่า ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติทั้งทางกายภาพ เช่น ภูมิประเทศ และชีวภาพ เช่น ความเป็นอยู่ของพืชและสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิด เพื่อกระตุ้นให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการเติบโต การให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน รวมไปถึงการให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการตื่นตัวในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน และการประกอบการอาชีพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ 1. การขยายตัวของความเป็นเมือง (Urbanization) ในประเทศต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมืองต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่ในประเทศอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ในประเทศเกษตรกรรมก็มีมากขึ้น ดังเช่นในประเทศไทย ขณะนี้มีเมืองขนาดต่าง ๆ ทั้งใหญ่และเล็กเกิดขึ้นทั่วประเทศ การขยายตัวของความเป็นเมืองจึงทำให้ผู้คนเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองกันมากขึ้น ส่วนคนในชนบทมีจำนวนลดน้อยลง การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองซึ่งมีอาคารบ้านเรือนหนาแน่น ไม่มีพื้นที่ว่างเปล่าเหลืออยู่มากนัก ผู้ที่อาศัยจึงห่างไกลจากธรรมชาติ จึงไม่มีโอกาสให้พบเห็นลักษณะภูมิประเทศที่สวยงามแปลกตา หรือเห็นความเป็นอยู่ของพืชและสัตว์ตามธรรมชาติ ดังนั้น เมื่อมีโอกาสได้เดินทางท่องเที่ยว ผู้ที่อาศัยในเขตเมืองของประเทศต่าง ๆ จึงนิยมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการพักผ่อนที่ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ช่วยคลายความเครียดจากวิถีชีวิตของคนในเมือง 2. ความสนใจในด้านธรรมชาติวิทยามีมากขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านวิชาการในแขนงต่าง ๆ ทำให้ผู้คนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติมากขึ้น ทั้งที่เป็นลักษณะทางกายภาพ เช่น ภูมิประเทศแบบต่าง ๆ และเป็นลักษณะทางชีวภาพ เช่น ความเป็นอยู่ของพืช และสัตว์หลากหลายชนิด ความสนใจในด้านธรรมชาติวิทยา จึงเป็นแรงกระตุ้นให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเติบโตขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรทั่วโลกและการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสิ้นเปลืองเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความรู้สึกว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมมีความจำเป็นสำหรับการมีชีวิตรอดของมวลมนุษย์ในกาลเวลาข้างหน้า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงได้รับความสนใจมากขึ้นในบรรดาผู้ที่มีความรู้ หรือผู้ที่ต้องการศึกษาทางด้านธรรมชาติวิทยา และ 3. การตื่นตัวของคนในท้องถิ่นที่ต้องการมีบทบาทร่วมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในปัจจุบันถือเป็น อุตสาหกรรมบริการ (Service industry) อย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้คนเป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดรายได้ที่สำคัญแก่ประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว บางประเทศอาจมีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากเท่ากับ หรือมากกว่ามูลค่าของสินค้าออกที่สำคัญของประเทศนั้น ๆ จนถึง

กันว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสินค้าออกอย่างหนึ่ง แต่เป็นสินค้าออกประเภทที่มองไม่เห็น หรือสินค้าออกจำบัง (Invisible export) โดยประเทศจะมีรายได้จากนักท่องเที่ยวจากที่ต่าง ๆ ที่นำเงินเข้ามาใช้จ่ายเป็นค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าพักผ่อนหย่อนใจ และค่าซื้อสินค้าพื้นเมือง ทำนองเดียวกับรายได้จากการส่งออกสินค้าอื่น ๆ ที่มองเห็นและจับต้องได้ เช่น การส่งออกข้าว ยางพารา เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย

ประเทศไทยมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง จึงมีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หรือเยี่ยมชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศ การที่ประเทศไทยมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างสูง เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ดังนี้ 1. มีระบบนิเวศที่หลากหลาย เช่น มีระบบนิเวศของป่าเขตร้อนชื้น ซึ่งมีพืชพรรณไม้และสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ ระบบนิเวศของชายฝั่งทะเลและท้องทะเลในเขตร้อน ที่มีปะการัง พืชพรรณไม้ น้ำ และสัตว์น้ำหลากหลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปลาสวยงาม ที่มีสีสันงดงามแปลกตา ด้วยระบบนิเวศที่หลากหลาย จึงสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาจากประเทศในเขตภูมิอากาศหนาว มักนิยมระบบนิเวศทางทะเลของไทย เพราะมีทั้งความงดงามของภูมิประเทศชายฝั่ง และเกาะต่าง ๆ ความหลากหลายของพืชและสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของทะเลในเขตร้อน ทั้งด้านอ่าวไทย และด้านทะเลอันดามัน 2. มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบทซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ จะมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ และแตกต่างจากผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด เป็นการเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชนบท 3. ความเป็นมิตรไมตรีของคนในท้องถิ่น ความเป็นมิตรไมตรีของคนไทยโดยเฉพาะคนในชนบทมีอยู่สูงมาก ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อได้รู้จักกันอย่างใกล้ชิด อย่างเช่น ในกรณีของการพักแรมตามบ้าน (Homestay) ซึ่งปัจจุบันเริ่มเป็นที่นิยมกันมากขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้สร้างสัมพันธภาพกับคนในท้องถิ่น และช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศขยายตัวกว้างขวางออกไป

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า โดยพื้นฐานแล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลไม่มีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อื่น ๆ ความแตกต่างจึงอยู่ที่ลักษณะพื้นที่ท่องเที่ยวซึ่งมีฐานทรัพยากรเกี่ยวเนื่องกับทะเลเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ (Zee, 1992) คือ 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรชีวภาพ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจสังคม ทิวทัศน์ เป็นต้น และ 2. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก ได้แก่ ที่พัก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกรอง ได้แก่ อุปกรณ์ทางนันทนาการต่าง ๆ ซึ่งสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่นักท่องเที่ยว

ในประเทศไทยนั้นได้มีการแบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลโดยจำแนกตามพื้นที่เป้าหมายจำนวน 7 พื้นที่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1. แนวปะการังและกองหิน ระบบนิเวศของปะการังถือว่ามีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดระบบหนึ่งเนื่องจากมีทั้งปริมาณและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตที่มาอาศัยอยู่

อย่างหนาแน่นในพื้นที่ที่จำกัด จึงมีผลทำให้สิ่งมีชีวิตในแนวปะการังมีการปรับตัวทั้งทางด้านโครงสร้างภายนอกตลอดจนการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมและการดำรงชีวิต แนวปะการังจึงเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญของการท่องเที่ยวทางทะเล จากลักษณะเด่นของแนวปะการังในด้านความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพ แต่แนวปะการังก็ยังมีความเสี่ยงต่อการถูกรบกวน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยอยู่บนพื้นฐานของความชื่นชมและยอมรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากร 2. แหล่งหญ้าทะเล แหล่งหญ้าทะเลเป็นระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีลักษณะเด่นระบบหนึ่งในทะเล ใบหญ้าทะเลเป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ขนาดเล็กมากมายรวมทั้งเป็นแหล่งอาหาร และที่หลบภัยของสัตว์ทะเลต่าง ๆ นอกจากนี้หญ้าทะเลยังเป็นอาหารที่สำคัญของพะยูนและเต่าทะเลที่กินใบหญ้าทะเลเป็นอาหาร ดังนั้น แหล่งหญ้าทะเลจึงเป็นระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก ทั้งในด้านความหลากหลายและจำนวนของสิ่งมีชีวิตที่พบ โดยเฉพาะหน้าที่ที่เปรียบเสมือนแหล่งอนุบาลของสัตว์ทะเลมากมายหลายชนิด จากความโดดเด่นดังกล่าวแหล่งหญ้าทะเลจึงเป็นแหล่งธรรมชาติที่ให้ความเพลิดเพลินและให้ความรู้ด้านธรรมชาติวิทยาอย่างกลมกลืน 3. หาดทราย หาดหิน หาดกรวด ระบบนิเวศของหาดจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพทางกายภาพของหาด ซึ่งประกอบด้วย หาดทราย มีระบบนิเวศที่ไม่ซับซ้อน และสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ได้น้อย จึงทำให้สามารถใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและทำกิจกรรมที่มีผลกระทบโดยตรงน้อยได้หลากหลายกิจกรรม บริเวณหาดทรายเป็นพื้นที่ที่เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยว การตั้งถิ่นฐานสถานบริการ เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวบริเวณหาดทรายจึงมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่ำเนื่องจากผลกระทบจากกิจกรรมสาขาต่าง ๆ ต่อชายหาดมีค่อนข้างสูง หาดกรวด เป็นพื้นที่ที่มีระบบนิเวศไม่ซับซ้อน แต่อาจมีพืชพรรณบางชนิดอาศัยอยู่ หาดประเภทนี้ไม่เหมาะต่อการเล่นน้ำ และไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั่วไป ดังนั้น จึงเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อศึกษาและเรียนรู้ลักษณะทางธรณีวิทยา หาดหิน โดยปกติเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากมีความลำบากและเกิดอันตรายได้ง่าย กิจกรรมการท่องเที่ยวที่พบเห็นได้ คือ การเดินศึกษาธรรมชาติ สันทนาการ เป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบาง ควรดูแลรักษาเป็นอย่างดี เพราะมีความไม่มั่นคงทั้งทางกายภาพและระบบนิเวศ เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะต่อการประกอบกิจกรรมใด ๆ หากจะท่องเที่ยวบริเวณนี้ควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมและมีการจัดการที่ดี หาดเลน เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศสูง เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ รวมทั้งนกน้ำต่าง ๆ หาดเลนไม่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวแบบปกติ แต่เหมาะสมกับการเดินและการพายเรือศึกษาธรรมชาติ 4. ป่าชายเลน ป่าชายหาดเป็นทรัพยากรป่าไม้ที่สามารถขึ้นและเจริญเติบโตได้ในบริเวณพื้นที่ที่มีน้ำทะเลท่วมถึงหรือบริเวณชายหาด หากมีการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมจะเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีสิ่งมีชีวิตหลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ โดยแต่ละกลุ่มมีการใช้ประโยชน์แตกต่างกันออกไป 5. ป่าบกในพื้นที่เกาะ ถึงแม้ว่าทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลประเภทนี้จะไม่ใช่ทรัพยากรทางทะเลโดยตรง แต่ก็ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางทะเลและมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในเขตที่ดินชายทะเลโดยตรง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ ป่าดิบชื้นและป่าดิบแล้ง ซึ่งระบบนิเวศของป่าทั้ง 2 ชนิดนี้มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง เป็นพื้นที่ที่มีความงามทางสุนทรียภาพ มีความดึงดูดใจจากพรรณพืชนานาชนิด ตั้งแต่เรือนยอดชั้นบนสุดจนถึงบริเวณพื้นดินด้านล่าง นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอีกด้วย 6. พื้นที่ที่มีลักษณะธรณีสัณฐานอื่น นอกจากทรัพยากรที่ค่อนข้างเด่นชัดในการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวทางทะเลแล้วยังมีพื้นที่ที่มีลักษณะธรณีสัณฐานอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวอยู่บ้างแล้ว ได้แก่ ถ้ำชายฝั่งทะเล ถ้ำลอด หน้าผาหินสูงชันริมทะเล ทะเลสาบ แอ่งน้ำ กลางหุบเขาในทะเล รวมทั้งปากแม่น้ำ ลำคลอง เป็นต้น และ 7. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนในระบบชายฝั่งทะเล ลักษณะชุมชนชายฝั่งทะเลที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน มีวิถีชีวิตที่ยังพึ่งพาธรรมชาติอยู่มาก รักษาสภาพ

สังคม ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน แสดงเอกลักษณ์ของชุมชนที่ชัดเจน สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญประเภทหนึ่ง กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลส่วนใหญ่จะอาศัยธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่ปรากฏดั้งเดิมเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการรองรับกิจกรรม โดยจะเน้นด้านการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นหลัก กิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวประกอบด้วย การดำน้ำลึก การดำน้ำตื้น การเล่นเรือใบ กิจกรรมศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่ กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ การดูนก การพายเรือ การล่องเรือศึกษาธรรมชาติ การศึกษา/เที่ยวถ้ำ และกิจกรรมศึกษาท้องฟ้าจำลองและดาราศาสตร์ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ระบบนิเวศมีความเปราะบาง ดังนั้น การใช้ประโยชน์พื้นที่ธรรมชาติหลายแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดี ทำให้แหล่งธรรมชาติหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม และส่งผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจัดการที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ รวมทั้งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ซึ่งการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลต้องคำนึงถึงการกำหนดบทบาทและเป้าหมายที่ชัดเจนของการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับหรือเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นและส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ เพื่อลดการเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้น้อยที่สุด โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการรับผิดชอบการกระจายผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม การดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต้องส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจชุมชน สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน้อยที่สุด เน้นการสร้างจิตสำนึกในการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ซึ่งจะต้องทำงานครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการจัดการ (พจนานุกรม, 2548) การท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบท เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับกำกับนโยบายลงมาถึงระดับปฏิบัติการ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชน พื้นฐานที่สำคัญคือชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ (ยุวดี นิรันดร์ตระกูล, 2544)

การท่องเที่ยวในชุมชนมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ชุมชนใช้เป็นจุดขายและนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในประเทศแถบภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมีรูปแบบดังนี้ 1. การจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อาทิ สินค้าหัตถกรรม อาหารท้องถิ่น 2. กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม เช่น การฟ้อนรำ การละเล่นพื้นบ้าน และการแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน 3. กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งชุมชนในหมู่บ้านเป็นผู้เสนอให้นักท่องเที่ยว อาทิ การจัดกิจกรรมเดินป่าชมธรรมชาติในบริเวณใกล้เคียงพร้อมมัคคุเทศก์นำทาง และ 4. กิจกรรมพักแรมในหมู่บ้าน ได้แก่ การพักในกระโจม (Camping) การพักแรมในบ้านพักชุมชน (Homestay) ที่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้อย่างครบครัน (ชูวิทย์ ศิริเวชกุล, 2544)

เมื่อก้าวถึงการท่องเที่ยวในชุมชน มักจะมีการกล่าวถึงการท่องเที่ยวชนบทควบคู่กันไป ได้เสนอแนวความคิดในเรื่องนี้ว่า การท่องเที่ยวในชุมชนและการท่องเที่ยวชนบท มี 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านภูมิศาสตร์ คือ

เกิดขึ้นทั้งในชุมชนชนบทและชุมชนเมือง มิติด้านกิจกรรม คือ รูปแบบ กิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การดูนก การดำน้ำ การส่องสัตว์ การพายเรือ ตลอดจนกิจกรรมที่สร้างขึ้นมาเฉพาะหมู่บ้าน เช่น การปรุงอาหารของท้องถิ่น การเดินรำพื้นเมือง การเดินชมวิถีชีวิตในหมู่บ้าน และมิติด้านการจัดการ คือ การให้ความสำคัญด้านจิตวิญญาณของชุมชน การรักษาสภาพธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน (ยุวดี นิรัตน์ตระกูล, 2544)

หลักการทำงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบด้วย การมีชุมชนเป็นเจ้าของ ชาวบ้านสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกระดับคุณภาพชีวิต มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม มีการคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม และมีความเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทำให้เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นอีกทางหนึ่งในการสร้างพลังความเข้มแข็งให้ชุมชน และสามารถพัฒนาไปสู่กระบวนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนได้ ภายใต้มิติอันหลากหลายและเป็นองค์รวม ได้แก่ 1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งจำกัดให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด 2. มิติด้านการเมือง กิจกรรมท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับล่าง โดยการสร้างกระบวนการวางแผนและตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มุ่งให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม (เมือง-ชนบท) เพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งรู้เท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็วรากฐาน 4. มิติด้านเศรษฐกิจ มุ่งให้กิจกรรมการท่องเที่ยวนำไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวเกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง ภายใต้มิติที่ไม่ขัดแย้งกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (พจนา สวนศรี, 2540)

เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นมีด้วยกัน 3 ด้าน ดังนี้ 1. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่น 2) ก่อให้เกิดการจ้างงานท้องถิ่น รวมถึงลดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อเป็นแรงงานในเมืองของประชาชนท้องถิ่น 3) ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่น 2. เป้าหมายทางสังคม ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว 2) ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในท้องถิ่น 3) ก่อให้เกิดองค์ความรู้และทักษะที่เพิ่มเติมขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมระหว่างชุมชน หน่วยงานภายนอก และนักท่องเที่ยว 4) ก่อให้เกิดความกระชับความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยผ่านการทำงานร่วมกัน 5) ก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่น 6) ลดการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากมีรายได้พอเพียง รวมถึงเป็นการสร้างอาชีพในท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้มาเยือนและได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่ากลับไป และ 3. เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและไม่เสื่อมโทรม 2) คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความสะอาด สวยงาม ร่มรื่นและเป็นระเบียบ 3) เกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมตามมา 4) ป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์หรือโบราณสถานต่าง ๆ 5) ทำให้เกิดแนวร่วมในการรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจเป็นกำลังสำคัญให้ประชาชนท้องถิ่นในการรักษาทรัพยากรในท้องถิ่น (ดรรชนี เอมพันธุ์, 2545)

โดยสรุปแล้ว หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community based ecotourism – CBE) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ข้อ ดังนี้ 1. มิติทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ในการเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจ

นักท่องเที่ยวมากกว่าการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ถ้าหากชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ควรได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของหรือผู้ดูแลรับผิดชอบทรัพยากรท่องเที่ยวเสียก่อน 2. มิติทางด้านชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ต้องมาจากความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่ใช่ต้องการเพียงแค่เงินที่จะได้จากการท่องเที่ยว แต่เป็นความต้องการที่จะให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีแผนงานมาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติ มีทักษะในการจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงมาตรการในการประเมินผล ป้องกันผลกระทบและกฎระเบียบที่ชุมชนให้การยอมรับ โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง สุดท้ายคือควรมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และคืนส่วนหนึ่งให้กับการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว 3. มิติทางด้านนักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็น ส่วนหนึ่งของตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรได้รับ ประสบการณ์จากการเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรม การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดีส่งผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวควรได้รับการบริการที่เหมาะสม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (อุษาวดี พูนพิพัฒน์, 2544)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หมายถึง ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2. ด้านองค์กรชุมชน หมายถึง ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 3. ด้านการจัดการ หมายถึง มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน และ 4. ด้านการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน มีระบบการจัดการให้เกิดระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2550) เช่นเดียวกับ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2555) ที่กล่าวถึงความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะต้องประกอบด้วย 1. ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หมายถึง ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2. องค์กรชุมชน หมายถึง ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 3. การจัดการ หมายถึง มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน 4. การเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และมีการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จะต้องมิตัวชี้วัดหลัก ดังนี้ 1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นการท่องเที่ยวชุมชนที่สำเร็จได้ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและทั่วถึง การมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นลำดับแรก เนื่องจากการพัฒนาและบริหารการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ไม่สามารถขาดชุมชนได้ มิฉะนั้นจะไม่สามารถเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชนได้ มีหลาย ๆ ชุมชนที่มีการบริหารจัดการโดยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งของรูปแบบการบริหารการท่องเที่ยวในชุมชนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ที่สำคัญชุมชนต้องสนับสนุน

การท่องเที่ยวอย่างเต็มใจ การสนับสนุนนั้นจะเต็มใจได้ต้องมาในภาพที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม มีส่วนวางแผน ให้ความคิดเห็นหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของพวกเขาเอง 2. ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวใน ชุมชนต้องกระจายสู่ชุมชนอย่างยุติธรรม การกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของการ บริหารจัดการท่องเที่ยว ทุกคนในชุมชนควรได้โอกาสเท่าเทียมกัน ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม เช่น รายได้ที่ชุมชนได้รับ การยกระดับมาตรฐานชีวิต การขจัดความยากจน หรือการมีการจ้างงานที่ เพิ่มขึ้นในชุมชน 3. การจัดการการท่องเที่ยวต้องดำเนินไปอย่างมีระบบที่ดีและดำเนินไปอย่างระมัดระวังเป็นสำคัญ การบริหารจัดการที่ดี เช่น มีกระบวนการที่ดีมีระบบ มีการวางแผนและการจัดการที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี หรือมีการตลาดที่ดี เป็นต้น โดยส่วนใหญ่แล้วควรที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนไปอย่างช้า ๆ และ อย่างรอบคอบ เพื่อที่ชุมชนจะได้มีเวลาในการปรับตัวในการเรียนรู้และแก้ไขผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่าง ทันท่วงที 4. ควรที่จะมีความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชน การได้รับความ ร่วมมือจากภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชน จึงเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญเช่นกัน ชุมชนสามารถ ได้รับความช่วยเหลือ แนะนำหรือสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกได้ เช่น ภาครัฐกิจ การสนับสนุนทางการเมือง และเศรษฐกิจ หรือจากสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การพัฒนาทางการเงิน หรือทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น 5. ชุมชนต้องมีเอกลักษณ์หรือจุดเด่นหรือทรัพยากรทางการท่องเที่ยวหลักของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่ยั่งยืน หากไม่มีเอกลักษณ์หรือจุดเด่นเลยก็ไม่มีใครอยากเข้ามาเยี่ยมชม เอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนก็จะแตกต่าง กันออกไป เช่น ประเพณี วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งสิ่ง เหล่านี้ชุมชนต่างต้องค้นหาจุดเด่นที่แท้จริงของชุมชนตนเอง เพื่อเกิดการอนุรักษ์เอกลักษณ์นั้น ๆ อย่างต่อเนื่อง หากต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน และ 6. การท่องเที่ยวในชุมชนต้องมีการพิจารณาเรื่องการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมไปด้วย เนื่องจากรูปแบบของการท่องเที่ยวต้องดำเนินควบคู่ไปกับการสร้างความตื่นตัว ทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนด้วย บางชุมชนจะมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรด้านการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน หรือการให้การศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนและแก่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็น แนวทางของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสัจย์, 2553)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ เพื่อ พัฒนาให้ชุมชนมีความกินดีอยู่ดี และมีการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน หลายแห่งมักไม่ประสบความสำเร็จ ในกรณีของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้โครงการ Chambok ในประเทศกัมพูชานั้น พบว่ามีความเหลื่อมล้ำของรายได้ของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการแต่ละรายในชุมชน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าวิถีชีวิตของตนเองเปลี่ยนแปลงจากเดิมก่อนเข้าร่วมโครงการ อย่างไรก็ตามแนวคิดที่จะใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการลดความยากจนและปรับปรุงวิถีชีวิตจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นประเด็นปัญหาเรื่องความเสมอภาคของการกระจายรายได้ (Lonn et al., 2018)

กรณีศึกษาบริเวณชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอกะยารวน้อย จังหวัดพังงา โดย (อำนาจ รักษาพล, 2549) ได้ทำการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ โดยชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอกะยารวน้อย จังหวัดพังงา เพื่อกำหนดตัวชี้วัดการ ประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอกะยารวน้อย จังหวัดพังงา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ตามกลุ่มปัจจัยดังนี้ 1) ความพร้อมขององค์กรชุมชน 2) การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 3) การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม 4) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ 5) การยอมรับ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน 6) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการขยายเครือข่าย ซึ่งผลการศึกษา

ความสอดคล้องกับความเป็นจริงที่ชุมชนเกาะยาวน้อยได้รับรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว และรางวัลพิทักษ์มรดกโลกประเภทการท่องเที่ยวที่รักษาสีงแวดล้อม และวัฒนธรรม จากประสบการณ์ดังกล่าว ทำให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ว่าชุมชนเกาะยาวน้อยเป็นชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการและเป็นต้นแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

กรณีศึกษาบริเวณชุมชนท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดย (วิไลลักษณ์ รัตนเพียร ธัมมะ และคณะ, 2550) ทำการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำท่าคา ซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปถึงกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่าข้อสรุปในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน การแบ่งผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ และมีวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างกระบวนการทำงาน ตลอดจนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมวัฒนธรรมดั้งเดิม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนักท่องเที่ยว พ่อค้า แม่ค้า ผู้อาศัยในชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วม ดำรงรักษาระบบนิเวศที่สมบูรณ์เอาไว้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

กรณีศึกษาถ้ำภูผาเพชร โดย (พร ขุนทองเพชร, 2550) ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของถ้ำภูผาเพชร เพื่อค้นหารูปแบบวิถีชีวิตประจำวันของชุมชนและ วิวัฒนาการทางสังคมและกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ในชุมชนก่อนและหลังการ ค้นพบ “ถ้ำภูผาเพชร” ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงและเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลจากการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ “ถ้ำภูผาเพชร” เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวทางและความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าชุมชนให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาระบบนิเวศ รวมถึงการให้ความสำคัญต่อสาระด้านการศึกษา ความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ และการจัดการโดยใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรณีศึกษาชุมชนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดย (ชลตรงค์ ทองสง, 2551) ได้ศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ชุมชนเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการจัดการการท่องเที่ยวแบบที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกาะพิทักษ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทและเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทของชุมชนเกาะพิทักษ์ จุดแข็งของเกาะพิทักษ์ ได้แก่ การมีทรัพยากรที่มีความโดดเด่น มีอาหารทะเลสดรสชาดีดี การมีผู้นำที่เข้มแข็ง ความปลอดภัย ความสามัคคีในชุมชน ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว การมีวัฒนธรรมที่งดงาม การบริการที่ดีและการได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ ด้านจุดอ่อนคือ เกาะพิทักษ์ยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ขาดมัคคุเทศก์ ขาดกิจกรรมการท่องเที่ยว ขาดเงินทุนและขาดสินค้าของที่ระลึกที่น่าสนใจ ด้านโอกาส คือ เกาะพิทักษ์ได้รับการสนับสนุนจากนักท่องเที่ยวและหน่วยงานภายนอก คนในชุมชนได้รับการฝึกฝนทักษะด้านต่าง ๆ กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ด้านอุปสรรค คือ เรื่องฤดูกาล ปัญหาราคาน้ำมัน ค่าครองชีพ ปัญหาสิ่งปฏิกูลจากทะเล ปัญหาการติดต่อประสานงาน ปัญหาการแข่งขันด้านธุรกิจและปัญหาการปฏิบัติตัวที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์พบว่าเกาะพิทักษ์อยู่ในช่วงขึ้นโอกาสด้านนันทนาการประเภทกึ่งพัฒนา มีค่าคะแนนเท่ากับ 1.92 และการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่าเกาะพิทักษ์มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.67 จากการประเมินมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท พบว่า

เกาะพิทักษ์มีคะแนนอยู่ในระดับดีมากมีค่ามาตรฐานเฉลี่ย 3.99 ประเด็นที่ควรปรับปรุง ได้แก่ ควรมีการจัดการอบรมเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท การเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี การบริการ การเป็นเจ้าของบ้านที่ดีและการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์

กรณีศึกษาบริเวณเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดย (มีศักดิ์ รักดีคง, 2555) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเน้นการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ประชาชนในเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พบว่าบ้านเกาะพิทักษ์เป็นชุมชนขนาดเล็กตั้งอยู่บนเกาะพิทักษ์ของพื้นที่ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ผลการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของประชาชนในเกาะพิทักษ์ตำบลบางน้ำจืดอำเภอหลังสวนจังหวัดชุมพรโดยการสนทนากลุ่ม พบว่ามีที่พักโฮมสเตย์หลังแรกเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2539 ที่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน (นายอาพน ธาณิครุฑ) จนถึงปัจจุบันมีโฮมสเตย์ 39 หลังซึ่งมีการบริหารจัดการโดยกลุ่มกิจกรรมโฮมสเตย์ การบริการนักท่องเที่ยวเรื่องที่พัก อาหาร กิจกรรมท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ การรักษาความปลอดภัย การจำหน่ายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว สำหรับปัญหาการบริการโฮมสเตย์ในช่วงแรก พบว่ามีการแย่งชิงลูกค้า ต่างคนต่างกำหนดการบริการที่มีคุณภาพและรูปแบบการบริการไม่ชัดเจน มีปัญหาเรื่องการจัดขยะมูลฝอย มัคคุเทศก์ที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ มีความต้องการพัฒนาการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของเกาะพิทักษ์ ดังนั้น การกำหนดแนวทางการพัฒนากิจกรรมและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของประชาชนเกาะพิทักษ์ควรเน้นใน 5 ด้านหลักได้แก่ พัฒนาการบริหารจัดการ การพัฒนาการให้บริการ การพัฒนาสถานที่และกิจกรรมท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาการจัดการความรู้ในการท่องเที่ยว

กรณีศึกษาบริเวณถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร โดย (วรัญญา งามเจริญ, 2555) เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่ศึกษาเป็นบริเวณถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า หาดมัตโพน หาดกราดราภาพ และหาดทรายรี มีความเชื่อมโยงและเอื้อประโยชน์ต่อกันในด้านการท่องเที่ยว โดยหาดมัตโพนจะโดดเด่นด้านการเป็นย่านอุตสาหกรรมประมงและการเป็นชุมชนเมืองท่า แต่ควรเพิ่มจุดแสดงข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ รวมทั้งเพิ่มกิจกรรมท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และควรเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประวัติศาสตร์และความเป็นมาของท้องถิ่น สำหรับหาดกราดราภาพเด่นที่การเป็นย่านธุรกิจท่องเที่ยว แต่พบปัญหาในเรื่องรูปแบบป้าย อุปกรณ์ประดับเส้นทาง รวมถึงตัวอาคารที่มีสีฉูดฉาดหลาย และรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ดูเป็นแนวตะวันตก ทำให้พื้นที่ขาดเอกภาพและไม่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น การปรับปรุงในเรื่องดังกล่าวจะช่วยปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดีขึ้น ในส่วนของหาดทรายรีเป็นย่านท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แต่พบว่ามีชุมชนค้าริมถนนที่ตั้งบดบังสถานที่สำคัญและทัศนียภาพที่สวยงามของพื้นที่ จึงควรจัดสรรพื้นที่ว่างภายในย่านให้เป็นจุดรวมร้านค้า รวมทั้งควรมีการออกแบบรูปแบบร้านค้าให้เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของพื้นที่และควรจัดจำหน่ายกลุ่มสินค้าพื้นเมือง

กรณีศึกษาบริเวณบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดย (ชลดา บุญอยู่, 2556) ศึกษาทุนทางสังคมกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาบ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยพบว่าชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์มีสภาพทุนทางสังคมที่ประกอบไปด้วย 1) ทุนมนุษย์ ได้แก่ ผู้นำที่เป็นทางการคือผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่มีความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในหลายด้าน มีจิตสาธารณะ และเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญของชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์; 2) ทุนสถาบันองค์กร คือ กลุ่มองค์กรที่มีความสำคัญกับชุมชน ได้แก่ กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มอนุรักษ์

ทรัพยากร และกลุ่มประมงพื้นบ้าน ซึ่งกลุ่มองค์กรเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านร่วมกันจัดตั้งขึ้นมาและช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน; 3) ทูณภูมิปัญญาวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาการประกอบอาชีพ คือ การทำลอบหมึก ภูมิปัญญาด้านการถนอมอาหาร คือ การทำปลาเค็มผึ่งทราย ประเพณีที่มีความสำคัญ คือ ประเพณีสวดหาต เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวบ้านบนเกาะพิทักษ์ เป็นการไหว้ขอขมาพ่อขุนทะเลและแม่นางเซิงกระ และอีกประเพณีที่มีความโดดเด่นคือ ประเพณีวิ่งแหวกทะเล ค่านิยมความเชื่อของชุมชนเกาะพิทักษ์ คือ พ่อตาเกาะพิทักษ์ ชาวบ้านบนเกาะพิทักษ์มีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์; 4) ทูนทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรทางทะเล ปะการัง หอยมือเสือ และสัตว์น้ำ ทูนทางสังคมทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์กันและมีความสำคัญต่อชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ ในลักษณะที่ส่งเสริมกันและกันในการพัฒนาและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์นั้น อาศัยการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชนดังนี้ 1) ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยในทุกวันที่ 29 ของทุกเดือนจะมีการประชุมของหมู่บ้าน; 2) ทุกคนในชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมและปฏิบัติตามแผนการที่ได้วางไว้; 3) ชาวบ้านในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกัน; 4) หลังจากการดำเนินกิจกรรมก็จะมีการติดตามและประเมินผลโดยที่ทุกกิจกรรมจะต้องทำบัญชีรายรับรายจ่ายและมีการประชุมเสนอแนะความคิดเห็น รวมถึงปัญหาในการดำเนินกิจกรรม

กรณีศึกษาในประเทศมาเลเซีย โดย (Masud et al., 2017) ได้ดำเนินการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศมาเลเซีย พบว่าชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการดูแลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเอง ระดับความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อม ความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลกระทบต่อวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจเข้าร่วมดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ การศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงศักยภาพของชุมชนในการอนุรักษ์ด้วย

กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสตูล โดย (Pornprasit and Rurkkhum (2017) ดำเนินการประเมินสมรรถนะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในจังหวัดสตูล โดยเก็บข้อมูลจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและสอบถามความเห็นจากนักท่องเที่ยว พบว่าจุดเด่นของจังหวัดสตูลนอกเหนือจากจะมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์แล้ว ยังมีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวมุสลิมที่ช่วยทำให้พื้นที่นี้มีความโดดเด่นที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนยังขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากภาครัฐและวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชน ในขณะที่เดียวกันสิ่งจำเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ควรได้รับการแก้ไข ได้แก่ การปรับปรุงระบบการจัดการขยะ การกำหนดกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ และการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกระบวนการวางแผนและตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรณีศึกษาชุมชนในประเทศเอธิโอเปีย (Tesfaye, 2017) ได้ศึกษาถึงความท้าทายและโอกาสของการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนประเทศเอธิโอเปีย พบว่าปัญหาหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศนี้ ได้แก่ การขาดสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่จอดรถ ถนน พื้นที่พักผ่อน แหล่งน้ำสะอาด ไฟฟ้า สถานพยาบาล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องความขัดแย้งของกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ และผู้ประกอบการท่องเที่ยวยังขาดองค์ความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการและพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาชี้ให้เห็นว่าประเทศ

เออีโอเปียยังมีโอกาสในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากยังมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่นได้

จากการตื่นตัวของคนในสังคม เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการพัฒนามากขึ้น มีการให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ และความเท่าเทียมกันของคนในสังคม รวมทั้งกระแสการตื่นตัวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาการท่องเที่ยวในทางเลือกใหม่ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จึงเป็นช่องทางที่จะนำพาให้ผู้คนต่างวัฒนธรรมมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกัน สร้างความเข้าใจที่แท้จริง และสร้างพันธมิตรในการพัฒนาสังคม เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (อำนาจ รักษาพล, 2548)

ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภายใต้มิติด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเมือง ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ เป็นการท่องเที่ยวที่กำหนดทิศทางโดยชุมชน บริหารจัดการโดยคนในชุมชนในการใช้ทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

2.4 การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล หมายถึง การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีขั้นตอน มีคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีโครงสร้างอย่างเป็นระบบ มีบุคลากรที่มีทักษะ และรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในทุกกระบวนการ เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศนอย่างยั่งยืน รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและในอนาคต โดยใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) ได้ให้หลักการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยต้องพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายจะต้องพิจารณาระบบย่อยและองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวไปด้วย ดังนี้ 1. ทรัพยากรทางท่องเที่ยว (Tourism Resource) ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว 2. การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Services) อันได้แก่ การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่พื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ๆ 3. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) โดยเป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหมายรวมถึงกิจกรรม รูปแบบหรือกระบวนการท่องเที่ยว

นอกจากหลักการในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งกล่าวในเบื้องต้นแล้ว แนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวยังสามารถนำมาวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวได้อันประกอบไปด้วย แนวทางการบริหารและจัดการ แนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว แนวทางการบริหารและจัดการด้าน

สวัสดิภาพและความปลอดภัยแนวทางการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ แนวทางการให้ประชาชนกลุ่มและองค์กรอื่น ๆ มีส่วนร่วม

นักวางแผนส่วนใหญ่จัดระดับของการวางแผนออกเป็น 3 ระดับ คือ การจัดระดับ โดยอาศัยการมองพื้นที่เป็นหลัก (area approach) หรือการมองจากวัตถุประสงค์เป็นหลัก (objective approach) สำหรับการจัดระดับของแผนจากการพิจารณาพื้นที่เป็นหลักสามารถจำแนกได้เป็นแผนภูมิภาค แผนระดับพื้นที่ และแผนระดับบริเวณ ในขณะที่การจัดระดับของการวางแผนจากการพิจารณาวัตถุประสงค์สามารถจำแนกได้เป็น แผนนโยบาย แผนการจัดการพื้นที่ และแผนโครงการ ทั้งนี้การจัดระดับของลักษณะการพิจารณาหลักการจำแนกทั้งสองลักษณะต่างมีระดับของรายละเอียดและเนื้อหาที่ใกล้เคียงกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1. แผนนโยบาย และแผนระดับภูมิภาค คือกรอบและทิศทางในการดำเนินงานในลักษณะกว้างๆ ซึ่งมักมีหลายวัตถุประสงค์หรือหลายแผนงาน (programs) รวมกัน ซึ่งมักเป็นลักษณะนามธรรม แผนนโยบายนี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือหรือทางเสื่อให้แก่ผู้บริหารระดับสูงในการตัดสินใจดำเนินงานด้านต่าง ๆ 2. แผนการจัดการพื้นที่และแผนระดับพื้นที่ เป็นแผนที่จัดทำขึ้นโดยการเอานโยบายมาประยุกต์เข้ากับเงื่อนไขเฉพาะของพื้นที่เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการและแนวทางการจัดการที่สอดคล้องกับนโยบายและเงื่อนไขเฉพาะของพื้นที่ แผนในระดับนี้จะประกอบไปด้วยแผนงานย่อย ๆ หลายแผนงาน ส่วนจำนวนและสาระของแผนงานนี้จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะพื้นที่ ความซับซ้อนของปัญหาในการจัดการ ตลอดจนข้อจำกัดในการบริหารงานของแต่ละพื้นที่ แผนการจัดการพื้นที่และแผนระดับพื้นที่จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และระดับความสำคัญของการดำเนินงานในแต่ละส่วนให้กับผู้บริหารระดับกลางหรือผู้จัดการที่ทำหน้าที่บริหารจัดการในพื้นที่ได้ยึดถือปฏิบัติ 3. แผนโครงการและแผนระดับบริเวณ สำหรับแผนโครงการและแผนระดับบริเวณกลับมามีรายละเอียดของเนื้อหาและวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งแผนที่แตกต่างกัน โดยแผนโครงการเป็นแผนที่จัดทำขึ้นโดยนำเอาโครงการและ/หรือกิจกรรมที่เสนอแนะไว้ภายใต้แผนงานต่าง ๆ ในแผนการจัดการระดับพื้นที่มาจัดทำรายละเอียดเพื่อขออนุมัติงบประมาณมาดำเนินการ และกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ การวางแผนระดับบริเวณจึงเป็นงานออกแบบที่อาศัยผู้ชำนาญการเฉพาะด้าน เช่น ภูมิสถาปนิก สถาปนิก และวิศวกรโยธา มาวิเคราะห์พื้นที่ วิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดโปรแกรมในการพัฒนา จากนั้นจึงออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก จัดวางระบบสาธารณูปโภค ระบบทางสัญจร การออกแบบและตกแต่งภูมิทัศน์ เมื่อได้รับการอนุมัติจึงจัดทำแผนโครงการพัฒนาพื้นที่ตามแผนระดับบริเวณ เพื่อขออนุมัติงบประมาณมาดำเนินการพัฒนาต่อไป (นำชัย ทนุผล, 2542)

การวางแผนเป็นงานในลักษณะสหวิทยาการ (multi-disciplinary) ที่อาศัยผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนานั้น ๆ ร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งระดมสมองในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ ทั้งในแง่การกำหนดเป้าหมายรวม (common goal) และแนวทางดำเนินการไปสู่เป้าหมาย การวางแผนเป็นงานที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของคนทุก ๆ กลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) จากการนำเอาแนวทางที่กำหนดขึ้นไปปฏิบัติจริง หากเป้าหมายและแนวทางทุกส่วนเกิดจากการระดมสมอง โอกาสที่แผนงานจะได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก็จะเป็นไปได้มาก ปัญหาในแง่ของการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติก็น่าจะน้อยลง การวางแผนเป็นการพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนา แนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรมีการปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้ 1. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนในลักษณะของแผนรวมมากขึ้น คือ ต้องมีความรับผิดชอบต่อความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จึงต้องให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว 2. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรมีการปรึกษาแบบประชาธิปไตยมากขึ้น คือ การวางแผนควรที่จะมาจากความคิดของหลาย ๆ คน ซึ่งแต่ละคนอาจมีแนวคิดไม่

เหมือนกัน จึงต้องนำข้อแตกต่างของแนวคิดเหล่านี้มาก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนา 3. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรกำหนดรูปแบบให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ คือ การวางแผนไม่ควรชักนำนักท่องเที่ยวทั้งหมดให้เข้ามาให้เดินทางในช่วงเวลาเดียวกัน ควรกระจายไปในช่วงเวลาต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อมิให้เกิดความแออัดเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 4. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต้องสามารถวัดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้ คือ การวางแผนจะต้องป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการทบทวนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งโครงการเล็กและโครงการใหญ่ 5. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต้องสามารถวัดผลกระทบทางเศรษฐกิจได้ คือ การวางแผนพัฒนาย่อมต้องการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยต้องเป็นตัวจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม และ 6. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต้องสามารถกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว คือ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องไม่ก่อผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม จึงต้องกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสมดุลของสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสมดุลเป็นข้อจำกัดของการพัฒนา (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542, 2549; เสกสรรค์ พงษ์โสภา, 2546)

พลอยศรี โปราณานนท์ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยปราศจากการวางแผนที่รอบคอบและรัดกุมมักจะก่อให้เกิดปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวได้ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น นำความเสียหายและความเสื่อมโทรมมาสู่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และอาจทำให้นักท่องเที่ยวไม่พอใจ ส่งผลต่อการตลาดการท่องเที่ยว รวมถึงทำให้เศรษฐกิจลดต่ำลง ดังนั้นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกระดับจึงมีความสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว ความสำคัญสำหรับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาอย่างผสมผสานกับทุกส่วนในระบบ ทั้งปัจจัยด้านอุปสงค์และอุปทาน ปัจจัยด้านกายภาพและองค์กร ระบบการท่องเที่ยวนี้จะนำมาซึ่งผลประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเป็นการคิดล่วงหน้าเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งรวมกันในลักษณะของระบบรวม โดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการศึกษาวิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมของแนวทางในการดำเนินงานแต่ละด้าน ในขณะเดียวกันก็มีการกำหนดวิธีการในการติดตาม ควบคุม และประเมินผลแนวปฏิบัติดังกล่าวให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น จุดมุ่งหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การจัดให้มีแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ที่ได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ พื้นฟูและรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของพื้นที่ เป็นต้น (อุทิศ ขาวเขียว, 2549)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) โดยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยในระยะ 5 ปีถัดไป โดยกำหนดภายใต้กรอบแนวคิดหลักๆ ดังนี้

หลักการสำคัญ คือ ส่งเสริมความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของประเทศ วางตำแหน่งทางการตลาดเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ แหล่งเพิ่มรายได้และกระจายความเจริญสู่ประชาชน เชิดชูอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทย

เป้าหมายของการพัฒนา คือ การยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์หลักคือการยกระดับสินค้า และบริการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

จึงสามารถสรุปได้ว่า การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องอาศัยกระบวนการวางแผน และมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน ต้องอาศัยแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันไป เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ขณะเดียวกันก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตนเอง และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมในปัจจุบัน และยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องในอนาคต

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ และกลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

การสื่อความหมายเป็นกระบวนการในการสื่อความหมายที่มีหลักการชัดเจนมีหลายขั้นตอน ตามนักวิชาการและองค์กรต่างๆ เสนอไว้ (Alderson and Low, 1985) ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับลักษณะและประเภทของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งจะช่วยให้สาธารณชนเข้าใจและซาบซึ้งในทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงเพื่อสร้างความสำนึกสาธารณะในการร่วมมือกันอนุรักษ์ เพื่อสื่อความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีการบันทึกและศึกษาคุณค่าความสำคัญ สภาพวัฒนธรรม บริบทสังคม และลักษณะทางกายภาพ รวมถึงการปลูกจิตสำนึก กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเคารพความเป็นของแท้ ดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน โดยช่วยกันปกป้องรักษาคุณค่า ลักษณะทางกายภาพที่สำคัญไม่ให้ถูกทำลายหรือได้รับผลกระทบ การส่งเสริมให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงนักท่องเที่ยว เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวทางและวิธีการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนำแนวทางดังกล่าวไปใช้จริงเพื่อพัฒนาให้เป็นมาตรฐานทางเทคนิคและอาชีพ สำหรับการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงในด้านเทคโนโลยี การวิจัย และการฝึกอบรมมาตรฐานดังกล่าวจะต้องมีความเหมาะสมและยั่งยืนในบริบททางสังคม

2. การจัดทำแผนการสื่อความหมาย ในทางปฏิบัติ ไม่สามารถสื่อสารบอกเล่าเรื่องราวทั้งหมดเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้ ด้วยข้อจำกัดเรื่องเวลาในการเยี่ยมชม และนักท่องเที่ยวแต่ละคนก็มีความสนใจต่างกัน ดังนั้น ในการจัดทำแผนการสื่อความหมาย จึงจำเป็นต้องตัดสินใจที่จะนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวให้มีสาระและได้รับความรู้และประสบการณ์ให้มากที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของแหล่งท่องเที่ยว การสื่อความหมายบางอย่างอาจเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อมีความรู้ใหม่ หรือมีหลักฐานใหม่ ซึ่งควรบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาในการจัดทำแผนการสื่อความหมาย เช่น นักท่องเที่ยวมีหลายประเภท หลายกลุ่ม หลายอาชีพ และแตกต่างกันทั้งเพศ วัย พื้นฐานทางการศึกษา และวัฒนธรรม ดังนั้น ควรคำนึงถึงประเด็นเหล่านี้ ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลใดของปี การเดินทางมาเป็นกลุ่ม มากับครอบครัว โครงการแลกเปลี่ยน หรือตามที่หน่วยงานจัดมา นักท่องเที่ยวชาวกร ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้การวางแผนการสื่อความหมายเป็นไปด้วยดียิ่งขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวยังมีความคาดหวังและการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป อาจจะมีเหตุผลและแรงจูงใจที่ต่างกันในการเข้าเยี่ยมชม เช่น บางคนต้องการค้นหาความหมายของอดีต ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว บางกลุ่มต้องการมาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือบางกลุ่มต้องการมาค้นหาความจริงของอดีต เป็นต้น

3. การนำเสนอการสื่อความหมาย สามารถยืดหยุ่นในระยะเวลาได้ตามความเหมาะสมกับขนาดและจำนวนนักท่องเที่ยว ถ้านักท่องเที่ยวมีจำนวนไม่มากผู้ที่ทำหน้าที่สื่อความหมายก็สามารถใช้เวลาแนะนำและให้รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวได้นาน แต่หากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก จำเป็นต้องลดทอนเวลาเพื่อที่จะนำเสนอเฉพาะเนื้อหาหลัก ซึ่งข้อมูลบางอย่างสามารถกล่าวถึงอย่างย่อ ๆ ได้โดยใช้ทักษะภาษาและคำที่สั้นแต่ได้ใจความ ครอบคลุมการนำเสนอการสื่อความหมายไม่มีรูปแบบที่ตายตัว แต่ในการสื่อความหมายควรมีขั้นตอน (Procedures) เพื่อให้การชมราบรื่น บรรลุเป้าหมาย แนวทางและขั้นตอนของการสื่อความหมายอาจมีหลายลักษณะ เช่น การนำชมแบบครบวงจร การนำเสนอให้นักท่องเที่ยวเลือกตามจุดต่าง (Wander-at-will Tour) โดยไม่ต้องมีมัคคุเทศก์นำชม

สมาคมประชาสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International public relations association : IPRA) (วิรัช ลภีรัตนกุล, 2540) ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ คือ ภาระหน้าที่ของฝ่ายจัดการ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนที่ดีและมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสรรค์และธำรงรักษาซึ่งความเข้าใจอันดีและได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง โดยต้องใช้วิธีการวัดประเมินถึงประสิทธิภาพที่ประชาชนมีต่อองค์กรแล้วนำมาใช้ประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณากำหนดเป็นแผนงานและนโยบายขององค์การสถาบัน โดยให้สอดคล้องกับประชาคมติหรือความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งใช้วิธีการเผยแพร่กระจายข่าวสารสู่ประชาชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือและบรรลุถึงประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย

การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานหรือองค์การมีองค์ประกอบพื้นฐานอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์พื้นฐานของปรัชญาแห่งการจัดการหรือการบริหาร องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการประชาสัมพันธ์ที่ดี คือ ปรัชญาสังคมแห่งการจัดการ (Social Philosophy of Management)
2. การประชาสัมพันธ์เป็นปรัชญาในด้านการตัดสินใจนโยบาย หน่วยงานองค์การทุกแห่งย่อมมีนโยบายในการดำเนินงานของตน ซึ่งนโยบายนี้จะถูกกำหนดขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานนั้นๆ นโยบายเหล่านี้จะครอบคลุมถึงหน้าที่ต่างๆ อย่างกว้างขวาง และเป็นสิ่งกำหนดความรับผิดชอบเบื้องต้นของฝ่ายบริหาร
3. การประชาสัมพันธ์เป็นการกระทำที่มีผลต่อเนื่องจากนโยบาย ภาระหน้าที่ของฝ่ายประชาสัมพันธ์ คือ การช่วยเหลือฝ่ายบริหารในการบริหารนโยบายดังกล่าว ให้เป็นไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพ รวมทั้งช่วยพัฒนาความสัมพันธ์กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ
4. การประชาสัมพันธ์ คือ การติดต่อสื่อสาร 2 ทาง (Two-Way Communication) กล่าวคือ องค์การทำการติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ขณะเดียวกันก็คอยประเมินผลจากการสังเกตถึงปฏิกิริยาตอบสนองที่ประชาชนมีต่อองค์กร เช่น การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนหลังจากที่ได้ทำการสื่อสารประชาสัมพันธ์ออกไป ซึ่งจะช่วยให้ฝ่ายบริหารได้พบถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของประชาสัมพันธ์ดังกล่าว

การทำงานสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์จะต้องประกอบ 4 ด้าน (เสรี วงษ์มณฑา, 2542) คือ

1. มีทักษะ (Skills) กล่าวคือ เป็นนักประชาสัมพันธ์ที่มีความเชี่ยวชาญ เช่น เป็นนักเขียนและนักพูดที่มีความสามารถ
2. งาน (Tasks) กล่าวคือ มีการประชาสัมพันธ์ที่ต้องปฏิบัติ เช่น การผลิตสื่อรายงานประจำปี การเผยแพร่ข่าวสาร ฯลฯ
3. ระบบ (Systems) มีระบบการทำงานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ ซึ่งระบบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระบบการรวบรวมข้อมูล การสร้างความสัมพันธ์กับสื่อมวลชน ชุมชนหรือผู้บริโภค
4. การดำเนินงาน (Operations) มีขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ เช่น การวางแผนการประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติตามแผนการประชาสัมพันธ์ และการประเมินผลการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวให้ได้รับความสำเร็จโดยสมบูรณ์ เป็นความตั้งใจขององค์กร หรือหน่วยงานที่จะพยายามสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ดำเนินการเผยแพร่ชื่อเสียงภาพลักษณ์ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและได้รับความร่วมมือจากประชาชน โดยทั่วไปการประชาสัมพันธ์มีหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1. กิจกรรมที่สร้างขึ้นด้วยความตั้งใจ กำหนดขึ้นเพื่อสร้างการจูงใจเร้าใจให้ข้อมูลข่าวสาร และประเมินผลของกิจกรรมนั้น ๆ

2. กิจกรรมประชาสัมพันธ์จะต้องทำขึ้นตามแผนอย่างมีระบบ มีการวิจัยและวิเคราะห์ให้เห็นปัญหาและแนวทางที่เหมาะสม

3. การประชาสัมพันธ์ที่ดีขึ้นอยู่กับนโยบายและแนวปฏิบัติของตัวบุคคล และองค์กรประชาสัมพันธ์ไม่อาจสร้างความนิยมและการสนับสนุนใด ๆ หากองค์กรนั้นมีผู้บริหารที่ไม่เหมาะสม ขาดการตอบสนองต่อความสนใจต่าง ๆ ของชุมชน

4. กิจกรรมด้านประชาสัมพันธ์ ฟังสนองต่อความสนใจของประชาชนไม่ใช่เพียงเพื่อสนองกำไรแก่องค์กรเท่านั้น

5. การประชาสัมพันธ์ไม่ใช่เพียงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วย

6. การประชาสัมพันธ์จะบังเกิดผลดีได้ต่อเมื่อเข้าไปมีบทบาทในระดับผู้บริหารชั้นสูงขององค์กร เพื่อช่วยในการตัดสินใจและวางแผนปฏิบัติ เพื่อสร้างความเข้าใจและยอมรับต่อองค์กรในหมู่ประชาชน

การเลือกสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์แต่ละชนิดควรพิจารณาถึงเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการประชาสัมพันธ์ควรเป็นวัตถุประสงค์หลักแคบลงเพื่อให้ได้เป้าหมายเฉพาะเด่นชัด สามารถเลือกสื่อได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รองที่ย่อยๆ ลงมาว่าในระดับไหน ขึ้นไหนควรใช้สื่ออะไร

2. กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง ประชาชนที่หน่วยงานต้องการสื่อสารในกลุ่มที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการดำเนินงานต่างๆ โดยพิจารณาถึงคุณสมบัติและลักษณะต่างๆ ที่คล้ายคลึงเพื่อทราบถึงเพศ อายุ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา ความคิดเห็น ความเชื่อ ศักดิ์ศรี และพฤติกรรมการสื่อสาร ฯลฯ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเลือกใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพและตรงเป้าสำหรับกลุ่มนั้นๆ ทั้งที่จะต้องศึกษาให้ทราบถึงข้อมูลของกลุ่มโดยแน่ชัด โดยต้องมีการค้นคว้าหรือสำรวจวิจัย

3. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น และมีผลกระทบต่อสื่อสารในสังคม มีอิทธิพลต่อคุณภาพและต่อสื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ เพราะฉะนั้นการเลือกสื่อจะต้องให้สอดคล้องกับภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

4. ศักยภาพของหน่วยงาน หมายถึง ความพร้อมในเรื่องของบุคลากรงบประมาณและการบริหารจัดการ ซึ่งผลในการเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมตามกำลังความสามารถ

การสื่อความหมาย (Interpretation) ตามนิยามในบริบทโลกปัจจุบันที่กำหนดโดย สมาคมการสื่อความหมายแห่งชาติ (National Association for Interpretation) หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่หล่อหลอมความเชื่อมต่อแห่งอารมณ์และสติปัญญาเข้ากับความสนใจของผู้ชมและความหมายของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการสื่อความหมายถูกนำมาใช้ในการบอกเล่ากิจกรรมการสื่อสารเพื่อให้นักเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑสถาน โบราณคดี อุทยานประวัติศาสตร์ ศูนย์การเรียนรู้ การทัศนศึกษา และการสื่อความหมายไม่ใช่สิ่งใหม่ แต่กำเนิดมาพร้อมกับมนุษย์ในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะสังคมบุพกาลที่ไม่มีลายลักษณ์อักษรใช้นั้น นักเล่านิทาน ประเพณีขบถ นักแสดงพื้นบ้าน นักเล่าเรื่อง ครู ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนพื้นเมืองต่าง ๆ ล้วนทำหน้าที่ “ตีความ” เพื่อสื่อสารให้คนในสังคมเข้าใจสิ่งต่าง ๆ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นผู้พิทักษ์รักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม (ธนิช เลิศชาญฤทธ์, 2554) ซึ่งในอดีตสำหรับการสื่อความหมายเป็นองค์ประกอบสำคัญของพิพิธภัณฑสถาน แหล่งอาคารประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี ห้องแสดงศิลปะ สวนสัตว์ อุทยานแห่งชาติ และสวนพฤกษชาติ ในปัจจุบันสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมากได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อความหมายได้ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน “เป็นกิจกรรมการให้ความรู้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดเผยความหมายและความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นที่มีต่อสภาพแวดล้อมโดยมีสื่อประกอบ เช่น วัตถุของจริง

รูปภาพ หรือการสัมผัสด้วยตนเองโดยให้ผู้มาเยือนได้รับจากประสบการณ์ตรงแทนที่จะอธิบายให้ทราบเฉพาะแต่ข้อมูลเพียงอย่างเดียว” โดยที่กิจกรรมการศึกษาดังกล่าวจะไม่เป็นการสั่งสอนแต่เป็นการกระตุ้นผู้อ่านหรือผู้ฟังให้ขยายความเข้าใจและความรู้ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจถึงความจริงที่สำคัญและอยู่เบื้องหลังข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ดังนั้นวิธีการสื่อสารที่เน้นการถ่ายทอดความคิดมากกว่าการใช้ข้อมูลทั่วไปแต่ก็ต้องอาศัยข้อมูลเป็นพื้นฐานในการอธิบายเนื้อหาสาระให้เข้าใจ โดยอาศัยข้อมูลเป็นพื้นฐานในการอธิบายเนื้อหาสาระให้เข้าใจอย่างชัดเจน ฉะนั้นสิ่งที่ต้องอธิบาย คือ เนื้อหาสาระ และความหมาย แต่มีใช้ข้อมูลธรรมดา (Beck and Cable 1998) ได้กล่าวว่าการสื่อความหมายเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะเปิดเผยความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผ่านสื่อหลากหลาย การสื่อความหมายเสริมสร้างความเข้าใจ ความประทับใจ และช่วยปกป้องแหล่งประวัติศาสตร์ การสื่อความหมายเป็นกระบวนการให้ข้อมูลข่าวสาร และสร้างแรงบันดาลใจ

กระบวนการสื่อความหมายสามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการสื่อความหมาย จำเป็นต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องโบราณวัตถุ โบราณสถานที่จะสื่อความหมายทุกๆด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น คุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ รวมทั้งทำความเข้าใจในปัญหาข้อจำกัดต่างๆ ที่มีอยู่ โดยเฉพาะของพื้นที่ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในพื้นที่โบราณสถานและโบราณวัตถุซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ให้คุณค่าควบคู่กับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะแตกต่างกันต้องการข้อมูลและการนำเสนอหรือการสื่อความหมายที่แตกต่างกัน เช่น เด็กนักเรียนมีความสนใจในเรื่องกิจกรรม มีเนื้อหาที่ไม่เป็นสาระแทรกบางช่วงของการสื่อความหมาย ซึ่งมีพฤติกรรมในการเข้าชมที่แตกต่างจากผู้ใหญ่หรือนักวิชาการที่ต้องการข้อมูลหรือเนื้อหาเพื่อเก็บเกี่ยวความรู้ และประสบการณ์ข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และความปลอดภัย ของโบราณสถานและโบราณวัตถุที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ต้องเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชมทุกๆ ครั้ง จะทำให้เราสามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ต้องการดึงให้เข้ามาชม รวมทั้งได้กำหนดศักยภาพของพื้นที่ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ที่จะเข้ามาในพื้นที่โบราณสถาน และโบราณวัตถุซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ให้คุณค่าควบคู่กับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะแตกต่างกันต้องการข้อมูลและการนำเสนอหรือการสื่อความหมายที่แตกต่างกัน เช่น เด็กนักเรียนมีความสนใจในเรื่องกิจกรรม มีเนื้อหาที่ไม่เป็นสาระแทรกบางช่วงของการสื่อความหมาย ซึ่งมีพฤติกรรมในการเข้าชมที่แตกต่างจากผู้ใหญ่หรือนักวิชาการที่ต้องการข้อมูลหรือเนื้อหาเพื่อเก็บเกี่ยวความรู้และประสบการณ์

2. การวางแผนการนำเสนอข้อมูลขั้นตอนนี้คือการวางแผนคิดในการนำเสนอข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การนำเสนอข้อมูลอาจเป็นไปได้ในหลายลักษณะ ซึ่งขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้ชมที่มีความต้องการหรือความสนใจแตกต่างกันแต่สิ่งจำเป็นของการสื่อความหมายที่ต้องคำนึงถึงคือความสำคัญและคุณค่าของโบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยเป็นวิธีที่ไม่มีผลกระทบและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อโบราณวัตถุ และโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ แม้การกระทำนั้นจะเป็นการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว การสื่อความหมายที่ดีขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ ต้องตัดสินใจว่าสิ่งที่จะนำเสนอคือสิ่งที่ดีที่สุดที่จะนำไปสู่นักท่องเที่ยว หรือกลุ่มเป้าหมาย และสาระต่างๆ ต้องการสื่อไปถึงนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการสนใจดึงดูดผู้เข้าชมการให้ข้อมูลเกี่ยวกับโบราณวัตถุ และโบราณสถาน เป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์คุณค่าและความสำคัญของวัตถุที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว

3. การดำเนินการนำเสนอข้อมูล โดยการสร้างอิมมูนิตีความหลากหลายที่จะสามารถสื่อความหมาย ซึ่งการสื่อความหมายโดยใช้บุคคล เช่น การนำชมของมัคคุเทศก์หรือการสื่อความหมายโดยไม่ใช้บุคคล การใช้สื่อสิ่งพิมพ์รูปแบบต่าง ๆ การนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ สถานที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว โบราณวัตถุ โบราณสถาน ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ และในขั้นตอนนี้จะนำแนวคิดที่ได้ตั้งไว้แล้วมาดำเนินการให้เป็นรูปธรรม เช่น สื่อเทคโนโลยีป้ายคำบรรยายสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สำหรับการให้ข้อมูลในการ

สื่อความหมาย โดยใช้บุคคลมีการจัดอบรมวิชาการหรือมัคคุเทศก์นำเที่ยว วิธีการสื่อความหมายต้องชัดเจน เกี่ยวกับการให้ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวเพื่อไม่ก่อให้เกิดความเสียหายให้กับภาพลักษณ์และบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว

4. การประเมินผลเป็นการตรวจสอบมาตรฐานของการให้ข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูล พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ซึ่งผลจากการประเมินสามารถนำมาใช้ปรับปรุงการให้ข้อมูลของการสื่อความหมาย และการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายกับแหล่งท่องเที่ยว หรือเกิดอันตรายทางกายภาพต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวควรได้รับทราบถึงข้อปฏิบัติหรือข้อห้ามในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ที่ควรอนุรักษ์และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมถึงการอนุญาตให้เข้าชมแหล่งท่องเที่ยวด้วยเวลาที่เหมาะสม ด้วยเหตุด้านความปลอดภัยหรือสถานที่คับแคบ สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญที่จะสามารถช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาลดลง และช่วยเพิ่มรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยว (ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะชิตติ, 2552)

ดังนั้นการสื่อความหมายที่ดีจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมถึงประวัติศาสตร์ โดยไม่ขัดแย้งกับลักษณะของวัตถุที่มีอยู่จริง และจะต้องไม่ทำให้คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลดน้อยลง รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว อาทิเช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการสื่อความหมาย คือ การส่งเสริมคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเด่นชัด เทคนิควิธีในการสื่อความหมายต้องไม่เบี่ยงเบนความสนใจของผู้ชมออกจากคุณค่าของวัตถุที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวจึงควรกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความอยากรู้และมีส่วนร่วมในเรื่องราวต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการให้ข้อมูลแต่เพียงอย่างเดียวและก่อนที่จะมีการวางแผนการสื่อความหมายจำเป็นต้องทำความเข้าใจนักท่องเที่ยวให้มากที่สุดทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้มีความสำคัญกับนักท่องเที่ยวหรือผู้ชมที่จะได้รับความสนุกสนานและความประทับใจจากประสบการณ์ที่น่าจดจำดังนั้นเรื่องราวที่จะนำมาเล่าหรือเนื้อหาที่แสดงในตัวสื่อควรจะเป็นเรื่องที่ให้เห็นคุณค่าของวัตถุที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว หากต้องการดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือผู้ชมที่ต้องการความรู้มากกว่านักท่องเที่ยวหรือผู้ชมประเภทอื่นจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์และสิ่งสนับสนุนบางอย่างเพิ่มขึ้น เพราะนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาในการวางแผนการให้ข้อมูลการอนุรักษ์การสื่อสารการสื่อความหมาย

การตลาดท่องเที่ยว (Marketing of Tourism) ได้ใช้หลักการเดียวกันกับความหมายของการตลาดทั่วไป ซึ่งมีนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวได้ให้ความหมายตามความเห็นของตนเอง ดังนี้

Middleton (1990) กล่าวว่า การตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว และการจัดองค์ประกอบที่สำคัญของส่วนประสมทางการตลาด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงให้เหมาะสมและสอดคล้องกัน

การตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการจัดการและสังคม ซึ่งบุคคลและกลุ่มบุคคล จะได้รับสิ่งจำเป็นและสิ่งที่พวกเขาต้องการจากการสร้างและแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์สินค้ารวมทั้งคุณค่าของสินค้ากับบุคคลอื่นด้วย (Kotler, Bowen & Makens, 1999)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2543) กล่าวว่า การตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การทำกิจกรรมเพื่อวิเคราะห์ให้ทราบถึงความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำส่วนประสมทางการตลาดมาใช้ในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้นๆ และซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ทำให้ผู้ประกอบการมีรายได้ผลกำไร ส่วนนักท่องเที่ยวก็เกิดความพึงพอใจจากการเดินทางท่องเที่ยว

สุรีย์ เข้มทอง (2555) กล่าวว่า การตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือการนำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวที่ตรงต่อความต้องการเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ โดยต้องมีการวิเคราะห์เข้าใจถึงความต้องการ ความจำเป็นของนักท่องเที่ยว และต้องมีการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอีกด้วย จากข้างต้นสรุปได้ว่า การตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การศึกษาความต้องการและความจำเป็นที่สะท้อนออกมาทางพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และเกิดการซื้อโดยนำส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) มาใช้เป็นเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการนั้นๆ ได้อย่างตรงตามความต้องการ และส่งผลต่อผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้มีรายได้ผลกำไรจากการขายสินค้าและบริการส่วนนักท่องเที่ยวก็เกิดความพึงพอใจในสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเช่นกัน

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2557); นิศา ชัชกุล (2557) และฉันทัช วรรณถนอม (2554) ได้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การตลาดการท่องเที่ยวจะสมบูรณ์ต้องประกอบไปด้วย 3 ส่วนประกอบ ดังนี้

1. ผู้ซื้อ (Buyer) คือ นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่จะออกเดินทางท่องเที่ยว จึงต้องการที่จะซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ โดยผู้ซื้อสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มผู้ซื้อส่วนบุคคล คือ บุคคลที่ตัดสินใจและต้องการเดินทางท่องเที่ยว โดยการซื้อรายการนำเที่ยวจากบริษัทนำเที่ยวหรือการซื้อออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ ซึ่งอาจจะติดต่อโดยตรงกับผู้ผลิตหรือติดต่อผ่านตัวแทนจำหน่าย กลุ่มผู้ซื้อองค์กร คือ กลุ่มบุคคลที่เป็นหน่วยงาน สมาคม ห้างร้านต่างๆ โดยการให้บริษัทนำเที่ยวจัดรายการนำเที่ยวให้กับองค์กร ซึ่งผู้ซื้ออาจจะซื้อรายการนำเที่ยวให้ตนเองหรือให้ผู้อื่นก็ได้ เช่น การให้รางวัลพนักงาน การจัดประชุม เป็นต้น

2. สินค้าและบริการ (Product and Service) คือ สิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการซื้อ เพื่อที่จะออกเดินทางไปท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย ดังนี้ สิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น วัฒนธรรม เทศกาล ประเพณี วิถีชีวิต เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญที่จะสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางได้เป็นอย่างดี และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว คือ ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา การติดต่อสื่อสาร ท่าอากาศยาน สถานีขนส่ง การขนส่ง สายการบิน ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น

3. ผู้ผลิต (Producer) คือ ผู้ประกอบธุรกิจจัดหาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ในลักษณะการแปรรูปสินค้าและบริการ เช่น การเข้าพักที่โรงแรม การเดินทางโดยเครื่องบิน การบริการอาหารและเครื่องดื่ม รวมทั้งสินค้าและบริการอื่น ๆ ในสายเดียวกันอีกมากมาย

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทั้ง 3 ส่วนประกอบของการตลาดการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน เพราะถ้าไม่มีผู้ซื้อก็ไม่มีผู้ผลิต และถ้าไม่มีผู้ผลิตก็ไม่มีสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเช่นกัน ซึ่งได้แสดงความสัมพันธ์ของส่วนประกอบของการตลาดการท่องเที่ยว ดังนี้ (ฉันทัช วรรณถนอม, 2554; ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2557 และนิศา ชัชกุล, 2557)

ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมือและกลยุทธ์การตลาดที่สำคัญ เพื่อให้ธุรกิจการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ โดย ฉันทัช วรรณถนอม (2554); บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2556) และฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2557) ได้เห็นสอดคล้องกันว่า ส่วนประสมการตลาดท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4Ps ได้แก่

1. สินค้า (Produce) คือ สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่ผู้ประกอบการเสนอขายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ และไม่สามารถทดลองใช้ก่อนได้ อาทิเช่น รายการนำเที่ยว เป็นต้น

2. ราคา (Price) คือ ราคาของสินค้าและบริการการท่องเที่ยว เกิดจากการคิดและกำหนดราคา โดยราคาต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเดินทาง และสามารถตอบสนองความต้องการให้กับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม อีกทั้งราคาต้องสามารถแข่งขันกันกับคู่แข่งในตลาดได้ด้วย

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) คือ ช่องทางหรือสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าและบริการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ส่งไปให้นักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วและสะดวกที่สุด เพื่อทำการขายให้กับนักท่องเที่ยวได้โดยตรงและผ่านตัวแทนจำหน่าย

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ผลิตสินค้าและบริการการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเร็วขึ้นและซื้อจำนวนมากขึ้น ประกอบด้วย การใช้พนักงานขาย การส่งเสริมการขาย การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

3.1 แผนการบริหารงานวิจัย

คณะผู้วิจัยทั้งโครงการวิจัย ประกอบด้วยผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัยย่อย นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย และเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการวิจัย ได้ร่วมกันหารือและจัดทำแผนการบริหารงานวิจัย เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการวิจัยภายใต้แผนงานนี้ดำเนินไปอย่างราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์ โดยกำหนดแผนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1.1 การจัดตั้งคณะเลขานุการประสานงานโครงการวิจัย

คณะทำงานมีมติให้จัดตั้งคณะเลขานุการประสานงานโครงการวิจัยเพื่อดำเนินการประสานงานระหว่างผู้อำนวยการแผนงานวิจัย และนักวิจัยในโครงการย่อย โดยมีผู้อำนวยการแผนงานเป็นหัวหน้าคณะเลขานุการฯ มีหน้าที่บริหารงบประมาณวิจัยและจัดทำรายงานการเงิน แจ้งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานวิจัย นัดประชุมและจัดเตรียมเอกสารประชุมระหว่างนักวิจัย ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ก่อนลงเก็บข้อมูล รวบรวมรายงานเพื่อจัดส่งให้กับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 การประชุมหารือระหว่างคณะนักวิจัย

มติที่ประชุมเห็นว่าควรจัดประชุมเพื่อติดตามและรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงาน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการบริหารงานวิจัย

การประชุม	ช่วงเวลา	กิจกรรม
ครั้งที่ 1	หลังจากที่ข้อเสนอโครงการวิจัยได้รับการอนุมัติ	- จัดตั้งคณะเลขานุการประสานงานโครงการวิจัย - จัดทำและกำหนดกรอบกิจกรรมในแต่ละโครงการวิจัย - จัดทำร่างเครื่องมือวิจัย - กำหนดกรอบเนื้อหารายงานความก้าวหน้ารอบ 2 เดือน - จัดทำแผนการเก็บข้อมูลในภาคสนาม
ครั้งที่ 2	หลังจากการได้รับข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณารายงานความก้าวหน้ารอบ 2 เดือน	- นำเสนอและวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณารายงานความก้าวหน้ารอบ 2 เดือน ให้ทีมงานวิจัยรับทราบ - กำหนดกรอบเนื้อหารายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน

ตารางที่ 1 แผนการบริหารงานวิจัย (ต่อ)

		- ทหารเรือเกี่ยวกับกระบวนการทดสอบเครื่องมือวิจัยและเก็บข้อมูลในภาคสนาม
ครั้งที่ 3	หลังจากได้รับข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณารายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน	- นำเสนอและวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณารายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน ให้ทีมงานวิจัยรับทราบ - ทหารเรือเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา - ประชุมวางแผนเพื่อเตรียมการเยี่ยมชมพื้นที่ศึกษาของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ครั้งที่ 4	การดำเนินงานในช่วงเดือนที่ 9	- นำเสนอผลการเยี่ยมชมพื้นที่ศึกษาของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ - กำหนดกรอบเนื้อหาาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ - ทหารเรือเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา - ทหารเรือเกี่ยวกับแนวทางในการเผยแพร่งานวิจัย
ครั้งที่ 5	หลังจากได้รับข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณารายงานร่างรายงานฉบับสมบูรณ์	- นำเสนอและวิเคราะห์ข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ให้ทีมงานวิจัยรับทราบ - ทหารเรือเกี่ยวกับการแนวทางในการปรับแก้ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ตามข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
ครั้งที่ 6	หลังจากส่งรายงานฉบับสมบูรณ์	- รายงานผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย - ร่วมกันวิเคราะห์บทเรียนที่ได้จากการดำเนินการวิจัยเพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไขในการดำเนินการวิจัยในโครงการวิจัยในอนาคต

3.2 การติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

การติดตามการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบจากการท่องเที่ยวและปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว ในปี พ.ศ. 2561 ต่อองค์ประกอบของระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ ในจังหวัดชุมพร และติดตามสถานภาพของสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดขายของการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืนเป็นการเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

การสำรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลสำหรับประเมินขีดความสามารถในการรองรับนันทนาการด้านนิเวศ (ECC) ซึ่งออกแบบพื้นที่ศึกษาให้สอดคล้องกับบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลสิ่งมีชีวิตที่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ปัจจัยและเกณฑ์ในการกำหนดเป้าหมายการพิจารณาจากสิ่งมีชีวิตที่มีความเปราะบางที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินความเปลี่ยนแปลง ได้แก่ คุณภาพน้ำทะเลในแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการัง โดยการเปรียบเทียบค่าที่ตรวจวัดได้กับค่ามาตรฐานที่กรมควบคุมมลพิษกำหนดไว้ และสภาพของแนวปะการังในแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการัง โดยการศึกษาโครงสร้างในเชิงปริมาณ ความหลากหลายทางชีวภาพของแนวปะการัง การเกิดขึ้นส่วนของปะการังสัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่ และปลาที่อาศัยอยู่ในแนวปะการัง โดยเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงจากช่วงเริ่มต้นและปลายฤดูกาลท่องเที่ยว สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเปลี่ยนแปลงแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ไม่มี/ระดับต่ำ ค่าความเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าร้อยละ 25 ระดับปานกลาง ค่าความเปลี่ยนแปลงระหว่างร้อยละ 25 – ร้อยละ 50 และระดับสูงความเปลี่ยนแปลงมากกว่าร้อยละ 50

การสำรวจการแพร่กระจายของสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หมู่เกาะชุมพร โดยสำรวจกลุ่มสัตว์ทะเลหายาก ได้แก่ โลมา เต่าทะเล วาฬ และฉลามวาฬ ข้อมูลเบื้องต้นจากการรวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่และชาวประมงพื้นบ้านเกี่ยวกับการพบเห็นสัตว์ทะเลหายาก ข้อมูลเบื้องต้นพบโลมา เต่าทะเล วาฬ และฉลามวาฬ แพร่กระจายตามแนวชายฝั่งของจังหวัดชุมพร เกาะร้านไก่ เกาะร้านเป็ด หินแพ เกาะง่ามน้อย เกาะหลักง่าม หินหลักมาตรา เกาะทะเลสุ เกาะสาเก เกาะมาตรา เกาะละวะ เกาะรังกาจิ๋ว เกาะกุลา เกาะรางบรรทัด เกาะคราม หินท้องโหว่ หินใหม่ หินแห้ง หินศรีพยัคฆ์ หินกลางอ่าว และหินอ่าง เป็นต้น

3.3 การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร

การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร คณะผู้วิจัยได้เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวิธีการผสมผสาน (Multi Methods) คือ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม โดยสุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (purposive sampling) กับนักท่องเที่ยวด้านน้ำดูปะการัง ส่วนการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยสุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจงกับผู้ประกอบการใน 3 พื้นที่หลักที่ให้บริการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร (กิจกรรมดำน้ำตื้นและดำน้ำลึก) ได้แก่ สมาชิกชมรมเรือน้ำเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวบ้านท้องตมใหญ่ และกลุ่มผู้ประกอบการบริเวณท่าเรือทุ่งมหา และประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research) ในการเก็บข้อมูล เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย การวิเคราะห์ปัญหา แนวทางในการแก้ไขปัญหา และสามารถให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ โดยผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วม

ของชุมชน ได้แก่ การจัดการอภิปรายกลุ่มย่อย และจัดการประชุมรับฟังความเห็นต่อแนวทางการพัฒนาและติดตามตรวจสอบเพื่อสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติและวิเคราะห์สถานการณ์ของแบบสอบถามปลายเปิดตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.4 การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในจังหวัดชุมพร

ภายใต้การวิจัยของโครงการนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามและประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยว 2) แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว และ 3) ประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการอภิปรายกลุ่มย่อย (แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม แสดงไว้ในภาคผนวก) โดยครอบคลุมประเด็นการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยว เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยชุดคำถาม 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 จะสอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับรูปแบบการประชาสัมพันธ์ ส่วนที่ 2 จะสอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อความหมาย ส่วนที่ 3 จะสอบถามความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยชุดคำถาม 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 จะสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ส่วนที่ 2 จะเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมาย และส่วนที่ 3 จะสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ครอบคลุมปัจจัยด้านการตลาดทั้ง 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย ส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกายภาพ (physical evidence) และกระบวนการแผนการเก็บข้อมูลในภาคสนาม

คณะทำงานได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อวางแผนกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการภายใต้โครงการวิจัยนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการกำหนดรูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร มีรายละเอียด ดังนี้

1. สัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวด่านน้ำดูปะการังทั้งชาวไทยและต่างชาติ ในบริเวณสามจุดหลัก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร บ้านทุ่งมหา และบ้านท้องตมใหญ่ โดยนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลจะต้องเข้าใจประเด็นคำถามอย่างถ่องแท้และได้รับการฝึกฝนก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง และจำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามตอบข้อมูลครบถ้วน

2. สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะชุมพร บ้านทุ่งมหา และบ้านท้องตมใหญ่ โดยนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลจะต้องเข้าใจประเด็นคำถามอย่างถ่องแท้และได้รับการฝึกฝนก่อนลงเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง มีการบันทึกประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในแบบสัมภาษณ์

3. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

4. การจัดประชุมเพื่อนำเสนอและรับฟังข้อคิดเห็นต่อรูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร

5. การเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร ผ่านการจัดฝึกอบรมการพัฒนาตลาดธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

6. จัดทำคู่มือแนวทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร โดยบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการวิจัยทั้งหมด ร้อยเรียงให้เป็นบทความที่มีความเข้าใจได้ง่าย และจัดทำเป็นคู่มือเพื่อให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ที่สนใจสามารถเรียนรู้ และนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยตนเอง

3.5 การจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

คณะทำงานร่างแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ และบูรณาการความรู้เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้ และระบบสารสนเทศ การพัฒนาด้านกายภาพ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความร่วมมือ การพัฒนาตามมาตรฐานการบริการ การพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล โดยมีกระบวนการจัดทำแผนดังนี้

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

- กลุ่มนักท่องเที่ยวด้านน้ำดูปะการัง

- กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

- กลุ่มองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร ศูนย์ปฏิบัติการอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่ 1 ชุมพร กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงอ่าวไทยตอนกลาง (ชุมพร) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สถาบันการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร

- กลุ่มองค์กรเอกชน/องค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สมาคมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หอการค้าจังหวัดชุมพร สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร สมาคมสื่อมวลชนจังหวัดชุมพร

- องค์การบริหารส่วนตำบล

- ชาวประมงและผู้นำชุมชนชายฝั่งทะเล

กระบวนการในการจัดทำแผนฯ

1. การนำเสนอข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อการจัดทำแผนฯ ผ่านการบรรยายและการนำเสนอผ่านเอกสารประกอบการประชุม

2. การวิเคราะห์และระบุสภาพปัญหาและความต้องการ โดยผู้ที่มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรการพิจารณาแนวโน้มการพยากรณ์ในอนาคต รวมถึงการพิจารณาระดับความรุนแรงของปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา รวมถึงการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในอนาคต โดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย/การระดมสมอง

3. การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนงาน/กิจกรรม ผู้รับผิดชอบ (หน่วยงานรับผิดชอบหลัก และหน่วยงานสนับสนุน) งบประมาณ และ ตัวชี้วัด โดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย/การระดมสมอง

4. การร่วมพิจารณาความเป็นไปได้และความชัดเจนของวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนงาน/กิจกรรม ผู้รับผิดชอบ (หน่วยงานรับผิดชอบหลัก และหน่วยงานสนับสนุน) งบประมาณ และ ตัวชี้วัด โดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย/การระดมสมอง
5. การจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในจังหวัดชุมพร
6. การเผยแพร่แผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้และระบบสารสนเทศ การพัฒนาด้านกายภาพ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความร่วมมือ การพัฒนาตามมาตรฐานการบริการ การพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล โดยผลการวิจัยมีดังนี้

4.1 การติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

การติดตามการเปลี่ยนแปลงจากผลกระทบของการท่องเที่ยวและปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว ในปี พ.ศ. 2561 ต่อองค์ประกอบของระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ ในจังหวัดชุมพร และติดตามสถานภาพของสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดขายของการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืนและเป็นการเพิ่มศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

การสำรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อใช้ประเมินขีดความสามารถในการรองรับนันทนาการด้านนิเวศ (ECC) โดยออกแบบพื้นที่ศึกษาให้สอดคล้องกับบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลผลกระทบที่มีต่อสิ่งมีชีวิตจากการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ปัจจัยและเกณฑ์ในการกำหนดเป้าหมายการพิจารณาจากสิ่งมีชีวิตที่มีความเปราะบางที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ ปะการังแข็ง สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่และปลาประจำถิ่นในแนวปะการัง

ผลการศึกษาในเดือนมกราคม 2562 จำนวน 23 สถานีศึกษา แบ่งเป็นแนวปะการัง 14 สถานีศึกษา และกองหินใต้น้ำ 9 สถานีศึกษา พบว่าบริเวณแนวปะการังมีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่ อยู่ในช่วงร้อยละ 4.72-76.45 โดยสถานีศึกษาที่มีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่มากที่สุดคือเกาะง่ามน้อย และน้อยสุดบริเวณเกาะง่ามใหญ่ พบชิ้นส่วนปะการังที่แตกหักกระจายอยู่บนซากปะการัง 1 สถานีศึกษา คือเกาะรังกาจิ๋ว พบการตายเป็นบางส่วนของเนื้อเยื่อปะการังทุกสถานีศึกษา สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่พบอยู่ในช่วง 17.15-34.07 ตัวต่อตารางเมตร ซึ่งพบมากที่สุดบริเวณเกาะง่ามใหญ่และน้อยสุดบริเวณเกาะหลักง่าม ปลาในแนวปะการังมีความหนาแน่นรวมอยู่ในช่วง 205.93-4,715.48 ตัวต่อ 100 ตารางเมตร ซึ่งพบมากที่สุดบริเวณเกาะง่ามใหญ่และน้อยสุดบริเวณเกาะมาตรา สำหรับกองหินใต้น้ำพบปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่ อยู่ในช่วงร้อยละ 21.16-75.85 โดยสถานีศึกษาที่มีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่มากที่สุดคือหินคันธูรีและน้อยสุดบริเวณหินใหม่ สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่พบอยู่ในช่วง 10.77-55.60 ตัวต่อตารางเมตร ซึ่งพบมากที่สุดบริเวณหินแห้งและน้อยสุดบริเวณหินเจนทะเล ปลาในแนวปะการังมีความหนาแน่นรวมอยู่ในช่วง 142.40-387.20 ตัวต่อ 100 ตารางเมตร ซึ่งพบมากที่สุดบริเวณหินเจนทะเลและน้อยสุดบริเวณหินแพ

ผลการศึกษาในเดือนพฤษภาคม 2562 สถานีศึกษาที่มีการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว จำนวน 14 สถานีศึกษาแบ่งเป็นแนวปะการัง 13 สถานีศึกษา และกองหินใต้น้ำ 1 สถานีศึกษา พบว่าบริเวณแนวปะการังมีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่ อยู่ในช่วงร้อยละ 4.85-76.42 โดยสถานีศึกษาที่มีปะการังมีชีวิตปกคลุมพื้นที่มากที่สุดคือเกาะง่ามน้อยและน้อยสุดบริเวณเกาะง่ามใหญ่ พบชิ้นส่วนปะการังที่แตกหักกระจายอยู่บน

ซากปะการัง 1 สถานีศึกษา คือเกาะรังกาจิ๋ว พบการตายเป็นบางส่วนของเนื้อเยื่อปะการังทุกสถานีศึกษา สถานภาพของการปกคลุมของปะการังมีชีวิตบริเวณสถานีศึกษาส่วนใหญ่มีแนวโน้มสูงขึ้น ยกเว้นเกาะง่ามน้อย และเกาะมัดหวายใหญ่ซึ่งลดลงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 0.03 และ 0.04 ตามลำดับ สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่ บริเวณแนวปะการังพบอยู่ในช่วง 10.80-37.75 ตัวต่อตารางเมตร ซึ่งพบมากที่สุดบริเวณเกาะง่ามใหญ่และน้อยสุดบริเวณเกาะทะเล สถานีสภาพความหนาแน่นประชากรสัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ยกเว้นเกาะละวะ เกาะมัดหวายใหญ่ และหินแพ ปลาในแนวปะการังมีความหนาแน่นรวมอยู่ในช่วง 242.80-5,398.51 ตัวต่อ 100 ตารางเมตร ซึ่งพบมากที่สุดบริเวณเกาะง่ามใหญ่และน้อยสุดบริเวณเกาะทองหลาง สถานภาพความหนาแน่นประชากรปลาในแนวปะการังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นยกเว้นเกาะมาตรา เกาะรังกาจิ๋ว และเกาะมัดหวายน้อย

การประเมินขีดความสามารถในการรองรับนันทนาการด้านนิเวศ (Ecological Carrying Capacity, ECC) ในแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ จังหวัดชุมพร 14 สถานีศึกษา พบว่าคุณภาพน้ำทะเลปัจจุบันอยู่ในระดับเข้าใกล้กับขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Approaching carrying capacity level) เนื่องจากอุณหภูมิน้ำทะเลที่สูงผิดปกติ ยกเว้น หินแพ หินกลางอ่าว และหินแห้ง อยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Below carrying capacity level) อุณหภูมิน้ำทะเลที่สูงผิดปกติในเดือนพฤษภาคมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ไม่ใช่ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จากการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบและความสามารถในการรองรับด้านนิเวศของการปกคลุมของปะการังมีชีวิต สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่ และปลาที่อาศัยอยู่ในแนวปะการัง โดยพิจารณาจากเป่าอนุรักษ์ จากเดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม 2562 สรุปได้ว่าปริมาณและการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Below carrying capacity level)

จากการติดตามการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร ภายหลังปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวในปี พ.ศ. 2561 พบว่าในภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ปกคลุมปะการังมีชีวิตในบริเวณสถานีศึกษาที่มีการท่องเที่ยว เนื่องจากผลกระทบของปะการังฟอกขาวมีน้อย

ปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวเกิดขึ้นในบริเวณหมู่เกาะชุมพรในปี 2562 ด้วย จากการสำรวจสถานการณ์ปะการังฟอกขาวจำนวน 23 สถานีศึกษา ได้แก่แนวปะการัง 14 สถานีศึกษา และกองหินใต้น้ำ 9 สถานีศึกษา พบปะการังมีอาการฟอกขาวในบริเวณเกาะง่ามใหญ่ ฟอกขาวร้อยละ 10-15 ส่วนบริเวณเกาะง่ามน้อยและเกาะมาตราพบปะการังมีอาการฟอกขาวน้อยกว่าร้อยละ 10 ปะการังที่เกิดการฟอกขาวส่วนใหญ่ ได้แก่ ปะการังโขด (*Porites lutea*) ปะการังวงแหวน (*Favia* spp.) ปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) และปะการังสมองร่องใหญ่ (*Symphyllia* spp.) ปะการังดอกกะหล่ำ (*Pocillopora damicornis*) ปะการังเกล็ดน้ำแข็ง (*Montipora aequituberculata*) และปะการังดอกเห็ด (*Fungia fungites*) สำหรับบริเวณกองหินใต้น้ำไม่พบปะการังแสดงอาการฟอกขาว

การสำรวจการแพร่กระจายของสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หมู่เกาะชุมพร โดยสำรวจกลุ่มสัตว์ทะเลหายาก ได้แก่ โลมา เต่าทะเล วาฬ และฉลามวาฬ จากการรวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่ และชาวประมงพื้นบ้านเกี่ยวกับการพบเห็นสัตว์ทะเลหายากพบโลมา เต่าทะเล วาฬ และฉลามวาฬแพร่กระจายตามแนวชายฝั่งของจังหวัดชุมพร เกาะร้านไก่ เกาะร้านเป็ด หินแพ เกาะง่ามน้อย เกาะหลักง่าม หินหลักมาตรา เกาะทะเล เกาะสาเก เกาะมาตรา เกาะละวะ เกาะรังกาจิ๋ว เกาะกุลา เกาะรางบรรทัด เกาะคราม หินท้องวัว หินใหม่ หินแห้ง หินศรีพยัคฆ์ หินกลางอ่าว และหินอ่าง ในระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือน

พฤศจิกายน 2562 ผลการศึกษาพบฉลามวาฬ 26 ครั้ง เต่าทะเล 8 ครั้ง และวาฬบลูด้า 1 ครั้ง โดยส่วนใหญ่พบเห็นสัตว์ทะเลหายากบริเวณเกาะง่ามน้อย เกาะง่ามใหญ่ เกาะหลักง่าม หินแพ และเรือหลวงปราบ

การจัดทำฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศและสัตว์ทะเลหายากในจังหวัดชุมพร โดยจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบ Excel Database และอัปโหลดฐานข้อมูลเข้าสู่ระบบออนไลน์ในเว็บไซต์ thaicoralreef.in.th เพื่อเผยแพร่ข้อมูลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชุมพร และผู้ที่สนใจสามารถเข้าดาวน์โหลดข้อมูลที่ต้องการได้ซึ่งรายละเอียดผลการศึกษาแสดงไว้ในโครงการย่อยที่ 1

4.2 การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และประเด็นในการประชุมในพื้นที่ ซึ่งเครื่องมือวิจัยทั้งหมดได้ผ่านการทดสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลในพื้นที่ ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลในเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์ทางสถิติและนำเสนอด้วยสถิติพรรณนา และสถิติอนุมานที่เหมาะสม ในขณะที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ได้นำมาใช้ในการจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัยจะใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล พัฒนาศักยภาพการให้บริการ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และเสนอแนะแนวทางติดตามประเมินผลการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเล

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาทำกิจกรรมท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ในช่วง 19-30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพเป็นพนักงาน/เจ้าหน้าที่ของบริษัทเอกชน รายได้อยู่ในช่วง 30,001-40,000 บาทต่อเดือน เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรเป็นครั้งแรก ใช้เวลาในการท่องเที่ยว 3 วัน จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาเป็นกลุ่มมากกว่า 5 คน และซื้อแพคเกจทัวร์มาท่องเที่ยว กรณีเช่าเรื่อนำเที่ยวด้วยตัวเอง จะเช่าเรือชาวประมงนำเที่ยว 1 วัน อัตราค่าเช่าเรืออยู่ในช่วง 2,000-4,000 บาท ดำน้ำ 4 แห่ง และดำน้ำ 2 แห่ง อุปกรณ์ที่ผู้ประกอบการมีให้บริการ คือ เสื้อชูชีพ อุปกรณ์ดำน้ำ ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จ่ายในการมาดำน้ำ คือ อาหารและเครื่องดื่ม และค่าบริการสำหรับบุคคลเข้าไปในอุทยานแห่งชาติ ส่วนกรณีซื้อแพคเกจทัวร์ ส่วนใหญ่ซื้อโดยตรงจากบริษัทนำเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวตามผู้ประกอบการท่องเที่ยว อัตราค่าแพคเกจทัวร์ อยู่ในช่วง 1,000 – 1,200 บาท กิจกรรมดำน้ำ 4 แห่ง และดำน้ำ 2 แห่ง อุปกรณ์ผู้ประกอบการมีให้บริการทั้งหมด

ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพรทั้งหมดให้บริการนำเที่ยวดำน้ำดูปะการัง และให้เช่าเรือ ซึ่งส่วนใหญ่มีเรือเพียง 1 ลำ เป็นเรือยนต์ดัดแปลง ความยาว 10-12 เมตร ขนาดเครื่องยนต์ 75 แรงม้า รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 10 คน ให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยตนเองไม่มีลูกจ้าง ประกอบอาชีพประมงก่อนเปลี่ยนมาประกอบอาชีพเรื่อนำเที่ยว ให้บริการดำน้ำตื้น (Snorkeling) และดำน้ำตื้นและชมฉลามวาฬดำน้ำลึก (SCUBA) และดำน้ำลึกและชมฉลามวาฬ ปัจจุบันเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการชมรมเรื่อนำเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร สมาชิกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร และสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดชุมพร สำหรับประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกชมรม/สมาคมการท่องเที่ยว คือ 1. ส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว 2. ส่งเสริมและสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างสมาชิกผู้ประกอบการท่องเที่ยว 3. เป็นช่องทางสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นในด้านธุรกิจการท่องเที่ยว 4. เป็นช่องทางประสานงานกับภาครัฐและเอกชน 5. ได้รับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านธุรกิจการท่องเที่ยว และ 6. ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่าง ๆ

บทสรุปจากการอภิปรายกลุ่มย่อย และเวทีวิเคราะห์บทเรียน/ประสบการณ์ในการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล จังหวัดชุมพร มีประเด็นสำคัญดังนี้ 1. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางทะเลส่วนใหญ่เปลี่ยนมาจากการทำประมงเพราะหารายได้ที่ไม่แน่นอนกว่า แต่ยังคงต้องการความช่วยเหลือด้านการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว การศึกษาธรรมชาติ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน 2. ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลประสบผลสำเร็จ คือ เอกสิทธิ์เฉพาะถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดการที่ยั่งยืนมีการควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต การมีส่วนร่วมของ

นักท่องเที่ยวและชุมชนเป็นส่วนผสมของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 3. โอกาสในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัย นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม สร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม 4. ข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล คือ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่สนับสนุน ขาดงบประมาณโดยเฉพาะปัญหาในด้านโครงสร้างพื้นฐานของด้านต่าง ๆ องค์ความรู้ด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ขาดองค์ความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ และการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 5. หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล คือ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ชุมชนท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงกลาโหม ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 6. โปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันนี้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวดเร็ว และเข้าใจง่าย สำหรับการค้นหาเส้นทางหรือสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้สะดวก รวดเร็ว และ 7. อดีตที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในด้านการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการอาหารเพื่อการท่องเที่ยว และที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

การพัฒนาโปรแกรม/เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดเห็นว่าจำนวนจุดดำน้ำในแพคเกจทัวร์มีความเหมาะสม รูปแบบการวางเส้นทาง/ลำดับก่อนหลังของจุดดำน้ำในแพคเกจทัวร์ที่มีในปัจจุบันมีความเหมาะสม จำนวนจุดดำน้ำในแพคเกจทัวร์กับระยะเวลาที่เหมาะสม และมีความคุ้มค่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศแนวปะการัง และเห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมการส่งเสริมให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เช่น กิจกรรมเก็บขยะในทะเล และกิจกรรมการอนุรักษ์สัตว์ทะเลหายาก ซึ่งโปรแกรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร มี 4 โปรแกรม ได้แก่ โปรแกรมที่ 1 เกาะรังกาจิวิ-เกาะละวะ-เกาะหลักแรด-เกาะมาตรา โปรแกรมที่ 2 เกาะง่ามน้อย-เกาะง่ามใหญ่-เกาะกะโหลก-เกาะทะลุ โปรแกรมที่ 3 เกาะรังกาจิวิ-เกาะกุลา โปรแกรมที่ 4 เกาะรังกาจิวิ-เกาะละวะ 2. กลุ่มผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวปากน้ำชุมพร มี 1 โปรแกรม คือ เกาะง่ามน้อย-เกาะง่ามใหญ่-เกาะกะโหลก-เกาะทะลุ 3. กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวบ้านท้องตมใหญ่ มี 2 โปรแกรม คือ โปรแกรมที่ 1 เกาะมัดหวายน้อย-เกาะมัดหวายใหญ่ และโปรแกรมที่ 2 เกาะกุลา และ 4. กลุ่มผู้ประกอบการทำเรือทุ่มหา มี 1 โปรแกรม คือ เกาะร้านเปิด-เกาะร้านไก่

แนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางทะเลส่วนใหญ่คิดเห็นว่าแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว คือ จัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบใส่ใจสิ่งแวดล้อม การจัดทริปเบ็ดเสร็จ มีที่พักอาศัย อาหาร และกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว และจัดกิจกรรม One day trip สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาน้อย โดยเกาะง่ามใหญ่ เกาะง่ามน้อย เกาะมาตรา เกาะมัดหวายน้อย เกาะมัดหวายใหญ่ มีความเหมาะสมต่อศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ประกอบด้วย 1. โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบดำน้ำตื้น (Snorkeling) ได้แก่ โปรแกรม 1: เกาะรังกาจิวิ เกาะละวะ-เกาะมาตรา โปรแกรม 2: เกาะง่ามน้อย-เกาะง่ามใหญ่-เกาะทะลุ และโปรแกรม 3: เกาะรังกาจิวิ-เกาะละวะ-เกาะกุลา และ 2. โปรแกรมการท่องเที่ยวแบบดำน้ำลึก (SCUBA diving) ได้แก่ โปรแกรม 1: เกาะร้านเปิด-เกาะร้านไก่-กองหินสามเหลี่ยม โปรแกรม 2: กองหินแพ-เรือหลวงปราบและเกาะง่ามน้อย-เกาะหลักง่าม โปรแกรม 3: หินเจนทะเล-หินฟุ่ม-หินอ่าง-หินคันธูรี โปรแกรม 4: หินใหม่-หินกลางอ่าว-หินท้องโว่-หินแห้ง

การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรปัจจัยที่มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ สื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และความพร้อมของเรือสำราญ (ระดับปานกลาง) สำหรับกิจกรรมเชิงอนุรักษ์และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทาง คือ ห้ามนักท่องเที่ยวไม่ให้อาหารปลาในแนวปะการัง แนะนำการดำน้ำที่ถูกต้องโดยไม่ให้นักท่องเที่ยวเหยียบหรือยืนบนปะการัง รวมถึงไม่เตะตะกอนให้ฟุ้งกระจาย ห้ามนักท่องเที่ยวจับหรือสัมผัส รวมถึงนำสิ่งมีชีวิตในทะเลออกจากพื้นที่ และลดการใช้วัสดุที่ก่อให้เกิดขยะ เช่น โฟม กระจกพลาสติก ฯลฯ บนเรือท่องเที่ยว สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นไกด์นำเที่ยว คือ ต้องมีความสามารถในการด้านภาษาอังกฤษและจีน มีความรู้เกี่ยวกับการดำน้ำและสิ่งมีชีวิตในแนวปะการัง มีความอดทน ขยันทำงาน เป็นคนในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความรู้ความสามารถและรู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี มีความรักในงานบริการ มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศทางทะเล สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีความรู้ในด้านการปฐมพยาบาลและการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินได้ กระบวนการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว คือ อธิบายการดำน้ำที่ถูกต้อง และอธิบายให้นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักต่อผลกระทบต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต มาตรการและข้อปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการท่องเที่ยว คือ การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวถึงวิธีการเอาตัวรอดเมื่อประสบภัย การเช็คสภาพเรือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมใช้งานและปลอดภัยอยู่เสมอ มีเสื้อชูชีพที่ได้มาตรฐานประจำเรือครบจำนวนนักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวสวมใส่เสื้อชูชีพหรือใช้ห่วงยางที่ได้มาตรฐานทุกครั้งที่ยกเล่นน้ำ ไม่ให้นักท่องเที่ยวเล่นน้ำในบริเวณที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ และมีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านความปลอดภัยประจำเรือ สำหรับปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร คือ ผู้ประกอบการบางกลุ่มมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมน้อย ขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานรัฐและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ขาดการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นน้อย และขาดงบประมาณให้กับผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ รวมทั้งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน ห้องน้ำ ที่จอดรถ ร้านค้า ร้านอาหาร ฯลฯ

การพัฒนาศักยภาพการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร ประกอบด้วย 1. บุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชน 2. ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 3. กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผสมผสานกับวิถีชีวิตชุมชน 5. การจัดการผลกระทบที่อาจเกิดจากตัวบุคคลของนักท่องเที่ยว 6. กิจกรรมมีความหลากหลายและตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว 7. การบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด 8. กิจกรรมเบ็ดเสร็จ เช่น ที่พัก อาหาร และท่องเที่ยว 9. แผนท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวเวลาน้อย 10) ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ 11. แผนการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์กับหลายๆ กลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้อาวุโส เด็ก และผู้พิการ

การเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น คณะผู้วิจัยได้จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร ระดับความรู้เกี่ยวกับการยกระดับและพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางทะเลที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจองค์ความรู้ที่มีความสำคัญต่อการยกระดับและพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว คือ ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร รองลงมา คือ การศึกษาความต้องการ/พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และการประยุกต์ใช้และจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (ความสำคัญระดับสูง)

โดยหัวข้อที่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางทะเลต้องการเข้าร่วมฝึกอบรมมากที่สุด คือ 1. แนวทางการปฏิบัติตัวของนักดำน้ำลึกและดำผิวน้ำ 2. แนวทางการปฏิบัติตัวของผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณแนวปะการัง มาตรฐานความปลอดภัยสำหรับการท่องเที่ยวทางทะเล 3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในแนวปะการัง 4. มาตรฐานของการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวดำน้ำลึกและดำผิวน้ำ 5. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล และนอกเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล ระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการจัดหลักสูตรฝึกอบรม 1-3 วัน บุคคลในองค์กร/ชุมชนที่มีความเหมาะสมในการเข้ารับการฝึกอบรม และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม มาปฏิบัติงานได้ คือ 1. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางทะเล 2. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร 3) ตัวแทนชมรม/สมาคมด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร 4. ผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณแนวปะการัง สำหรับแนวทางที่จะพัฒนาและติดตามตรวจสอบเพื่อสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร ประกอบด้วย 1. ด้านการบริหารจัดการองค์กร คือ สรุปรการทำงานภายในองค์กรทุกๆ เดือน วางแผนกิจกรรมเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สรุบบประมาณรายรับ-จ่าย ประจำปี ผู้บริหารต้องมีภาพรวมขององค์กร สามารถนำความรู้ด้านการบริหารมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัจจุบัน มีการประเมินสถานการณ์ขององค์กรปัจจุบัน วางเป้าหมายขององค์กร และสร้างความซื่อสัตย์และมีจิตสำนึกในความสำเร็จของงานแก่พนักงาน 2. ด้านการติดตามตรวจสอบความต้องการ/ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของตลาดท่องเที่ยว คือ การประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว มีกล่องรับแสดงความคิดเห็นสำหรับนักท่องเที่ยว หรือบุคคลที่ไม่อยากระบุนาม แต่ต้องการที่จะแสดงความคิดเห็น จัดประชุมกลุ่มย่อยสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาของแต่ละบุคคลที่ได้รับการเสนอมาจากนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม 3. ด้านการติดตามผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว คือ สร้างกิจกรรมสอบถามสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวและพนักงาน เมื่อพบการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปะการังฟอกขาว การแตกหักของปะการังจากสมอ การทำประมงผิดกฎหมาย ฯลฯ ต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ พุดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้ประกอบการด้วยกันถึงสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน และสร้างข้อตกลงร่วมกับภาครัฐเพื่อลดผลกระทบและติดตามตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้น

การพัฒนาเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้กับผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร คณะผู้วิจัยได้จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร ดังนี้

1. กิจกรรมดำน้ำบริเวณกองหินไต้ น้ำ อำเภอลี้สงวน จังหวัดชุมพร เพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและพัฒนาศักยภาพการให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

2. ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำที่นำนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้กับผู้ประกอบการ การธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร โดยการพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ การบูรณาการความรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้ด้านการอนุรักษ์ แนวปฏิบัติที่ดี และการจัดการฐานข้อมูลระบบสารสนเทศ

3. จัดเวทีวิเคราะห์บทเรียนและประสบการณ์ในการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยมีผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรและตัวแทนชุมชนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทเรียนและประสบการณ์ในการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล รวมถึงรวบรวม

ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร

4. ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณแนวปะการัง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ คุณภาพ สร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวทางทะเล และเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์แนวปะการังในจังหวัดชุมพรให้มีความยั่งยืน และเพื่อเตรียมความพร้อมในการบังคับใช้กฎหมายตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง มาตรการคุ้มครองทรัพยากรปะการังจากกิจกรรมท่องเที่ยวดำน้ำ

การจัดการข้อมูลพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร มีความสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวทำให้สามารถทราบข้อมูลต่างๆ ก่อนเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อช่วยในการตัดสินใจ โดยนักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น application, facebook หรือสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ ใบปลิว เป็นต้น ข้อมูลที่สำคัญ คือ ข้อมูลจังหวัดชุมพร การเดินทาง แผนที่แสดงหมู่เกาะต่างๆ ความรู้และข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวดำน้ำตื้น ดำน้ำลึก สถานที่ท่องเที่ยวจุดต่างๆ และสิ่งมีชีวิตใต้ท้องทะเล

การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ การบูรณาการความรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น และเสริมสร้างองค์ความรู้ของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน กิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว และกระบวนการและช่องทางการให้บริการ ชุมชนที่มีความพร้อมต่อการพัฒนามาตรฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการระดมปัญหา วางแผนเพื่อแก้ปัญหา ปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนด และประเมินผลของการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนา/เชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวทางทะเลในพื้นที่ใกล้เคียง มีความเป็นไปได้มาก โดยการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนเครือข่าย ทำให้เกิดการซื้อขายสินค้าระหว่างกัน ภายใต้ความโดดเด่นของสินค้าในชุมชนนั้นๆ การแลกเปลี่ยนยาวขนระหว่างชุมชนเครือข่ายของทั้งสองพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ในความแตกต่าง และการแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าระหว่างชุมชนเครือข่าย สำหรับองค์กรที่ต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ กรมการท่องเที่ยว

การสร้างระบบติดตามตรวจสอบเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย 1. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพึ่งตนเอง และการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจชุมชน 2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดให้มีการเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดนิทรรศการเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยว การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว 3. การพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นการจัดสรรงบประมาณในโครงการต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในด้าน การพัฒนาสาธารณูปการ พัฒนาสภาพภูมิทัศน์ พัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 4. การมีองค์กรชุมชนหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่สนใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควบคู่หรือคู่ขนานไปกับการจัดการชุมชนในด้านอื่นๆ 5. การยกระดับคุณภาพบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถรวมทั้งปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม และควรมุ่งเน้นการประสานงานกับทุกภาคส่วนในประเทศ โดยความร่วมมือและตอบสนองความต้องการของภาคเอกชนรวมถึงการสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และผลักดันมาตรฐานการท่องเที่ยว

การบริหารความเสี่ยงและส่งเสริมการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การติดตามเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการเดินทางมาของนักท่องเที่ยว การติดตามนโยบายของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว การติดตามปัญหาความผันผวนของปัจจัยด้านการท่องเที่ยว การติดตามตรวจสอบด้านความต้องการ/ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มุ่งปกป้องสิ่งแวดล้อม การศึกษาเรียนรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่า และการมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์ที่สามารถกลับคืนสู่สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม และการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี การพัฒนาสื่อความหมาย การจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บุคลากรในชุมชนเกิดความตระหนัก และให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ และใช้ให้เกิดประโยชน์

การติดตามผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวจะต้องจัดให้มีการอบรม การบรรยาย ให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ การปลูกจิตสำนึกทั้งในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ผู้อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในวงกว้าง โดยเน้นการรณรงค์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองและให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป การเติบโตของการท่องเที่ยวที่มีผลดีทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ค่าครองชีพสูงขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการ ความริเริ่ม เสนอความคิดเห็น ร่วมประชุม ให้ข้อมูล วิเคราะห์ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ/ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บุคลากรในชุมชนเกิดความตระหนัก และให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ และใช้ให้เกิดประโยชน์

แนวทางการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร สามารถใช้ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การขยายตัวตลาดการท่องเที่ยว และการพัฒนาองค์การบริหารจัดการ ซึ่งทำให้ทรัพยากรธรรมชาติคงความอุดมสมบูรณ์ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน โดยหลักสำคัญในการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร มีดังนี้ 1. ใช้ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด คำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ กิจกรรมที่ดำเนินการจะต้องเหมาะสม สอดคล้องกับขีดความสามารถ และเกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อใช้เป็นจุดดึงดูดสำคัญให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว 2. มีการควบคุมดูแลรักษา และมีระบบติดตามตรวจสอบเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากร และให้ความสำคัญกับการแบ่งเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์กับพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อปกป้องพื้นที่อ่อนไหว แหล่งพันธุ์ พื้นที่เสี่ยงต่อการถูกทำลาย และพันธุ์สัตว์หายาก 3. เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมและกระจายข้อมูลสู่ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน นักท่องเที่ยว ประชาชน และองค์กรส่วนท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ บทเรียนและประสบการณ์ในการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ และการกระจายประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปสู่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม 4. สร้างประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าให้นักท่องเที่ยวได้สังเกตเรียนรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทางการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและจิตสำนึกที่ดีในการรักษาสิ่งแวดล้อม 5. ให้ความเคารพต่อสังคม – วัฒนธรรมชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการ ความริเริ่ม เสนอความคิดเห็น ร่วมประชุม ให้ข้อมูล วิเคราะห์ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ/ดำเนินการที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น

ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป 6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร ต้องให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอันดับแรก โดยกำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการจัดสรรงบประมาณ และบุคลากร ในการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร 7. แผนการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ต้องอยู่ในแผนพัฒนาระดับต่างๆ อย่างมีความสำคัญ เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและพอเพียง 8. ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต โดยการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด ควบคู่ไปกับการแนะนำ ตักเตือน สร้างวินัยและจิตสำนึกที่ดีในการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 9. สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

การออกแบบและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยจะจัดทำแผ่นให้ความรู้กันน้ำ 4 สี ผลิตจาก PVC ขนาด A5 ประกอบด้วยเนื้อหาชนิดของปะการัง ปลาในแนวปะการัง สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่ และแนวปฏิบัติที่ดีของกิจกรรมดำน้ำ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้เพื่อให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์และระบบนิเวศปะการังแก่นักท่องเที่ยว โดยออกแบบด้านหน้า 1 แบบ คือ สิ่งมีชีวิตในบริเวณแนวปะการังและกองหินใต้น้ำหมู่เกาะชุมพร และด้านหลัง 3 แบบ ได้แก่ แบบที่ 1 คือ ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวดำน้ำ และชีววิทยาปะการัง แบบที่ 2 คือ ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวดำน้ำ และชีววิทยาดอกไม้ทะเล และแบบที่ 3 คือ ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวดำน้ำ และข้อมูลปฏิบัติเพื่อพบเห็นฉลามวาฬ ซึ่งรายละเอียดผลการสำรวจแสดงไว้ในโครงการย่อยที่ 2

4.3 การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในจังหวัดชุมพร

โครงการวิจัยนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุน และพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร เป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความต้องการความคิดเห็นในเชิงปริมาณ โดยการศึกษาในเชิงปริมาณจะใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ประกอบการท่องเที่ยว และแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์บทเรียน/ประสบการณ์ด้านการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และรูปแบบตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ซึ่งผลการวิจัยจะใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร

ข้อมูลจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยว พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 69.25) มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี (ร้อยละ 45.50) มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 59.25) มีอาชีพเป็นพนักงาน/เจ้าหน้าที่ของบริษัทเอกชน (ร้อยละ 47.50) มีรายได้อยู่ในช่วง 30,001-40,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 36.50) เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรเป็นครั้งแรก (ร้อยละ 61.00) ใช้เวลาในการท่องเที่ยว 3 วัน (ร้อยละ 42.50) มีสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาเป็นกลุ่มมากกว่า 5 คน (ร้อยละ 63.50) ชื่อแพคเกจทัวร์ (ร้อยละ 72.50) กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยม คือ กิจกรรมดำน้ำตื้น (Snorkeling) (ร้อยละ 47.08) สำหรับความเห็นของนักท่องเที่ยวด้านการรับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมายงานนิทรรศการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่ทราบข้อมูลการท่องเที่ยวจากคำบอกเล่า/ชักชวนจากครอบครัว/ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก (ร้อยละ 33.15) วิธีการในการประชาสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในระดับมากที่สุด คือ สื่อสังคมออนไลน์ (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.77) รองลงมา คือ เว็บไซต์ (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.68) สื่อความหมายทุกประเภทในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวมีไม่เพียงพอ (ร้อยละ 87.00) สื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุด คือ โกด้นำเที่ยว (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.55) ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในระดับมากที่สุด คือ ความสวยงามของแหล่งดำน้ำ (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.75)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว พบว่าผู้ประกอบการทั้งหมดใช้สื่อ Facebook และ Line เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยว (ร้อยละ 34.09) ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการประชาสัมพันธ์ (4,222 บาทต่อปี) ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวที่คิดว่ามีคุณค่าระดับมาก คือ บริษัททัวร์ และเว็บไซต์ (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.50) สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.67) รองลงมา คือ เว็บไซต์ (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.57) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทางทะเลเรียนรู้และพัฒนารูปแบบ/เทคนิคการประชาสัมพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวผ่านการสืบค้นข้อมูลทาง Internet โดยดูตัวอย่างการพัฒนารูปแบบและวิธีการประชาสัมพันธ์รวมถึงการพัฒนาของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและสารสนเทศมีผลดีต่อธุรกิจในด้านประหยัดต้นทุน เกิดความสะดวกสบาย และการทำงานรวดเร็ว การเป็นสมาชิกของสมาคม/ชมรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีผลดีกับการประชาสัมพันธ์ของธุรกิจการท่องเที่ยว ในด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในธุรกิจของตนเองได้ สื่อความหมายทุกประเภทในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะป้ายบอกทิศทาง (ร้อยละ 93.33) เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว การสาธิต/การบรรยาย และศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว (ร้อยละ

83.33) และแผนที่ (ร้อยละ 63.33) สื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุด คือ เว็บไซต์ (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.40) รองลงมา คือ แผนที่ให้ความรู้กันน้ำ (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.43) ข้อปรับปรุงและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารความหมาย คือ 1) ควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวให้กับผู้ประกอบการเพื่อไปสื่อสารกับนักท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง 2) ควรมีการส่งเสริมการตลาดด้านการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยสร้างความโดดเด่นให้กับการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร 3) ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ การปฏิบัติตัวที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวทางทะเล ความปลอดภัย และเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง 4) ควรส่งเสริมการตลาดของการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพรโดยการจัดกิจกรรมในลักษณะส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น 5) ควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบการสามารถไปทำตลาดท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในระดับมากที่สุด คือ มีแพ็คเกจแบบเหมาจ่าย (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.83) รองลงมา คือ ความสวยงามของแหล่งดำน้ำ และความชำนาญในเส้นทางเดินเรือ และรู้จักจุดดำน้ำเป็นอย่างดี (ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.77)

บทสรุปประเด็นจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารความหมาย และรูปแบบการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่สำคัญมีดังนี้

1) แนวทางการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสาขาชุมพร มีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด ในขณะที่ยังคงการบริหารส่วนจังหวัดมีบทบาทในการประสานงานและสนับสนุนเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลาดท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพรเติบโตขึ้น โดยส่วนหนึ่งมาจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ ให้ความโดดเด่นของทรัพยากร เช่น แนวปะการัง ทัศนียภาพ และฉลามวาฬ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางทะเลในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การจัดงานเปิดโลกทะเลชุมพร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะต้องมีกลยุทธ์และรูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพรยังขาดองค์ความรู้ฐานข้อมูลทรัพยากรในพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบขนส่งสาธารณะ และมาตรฐานการท่องเที่ยวด้านต่างๆ อุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรคือต้องใช้เวลานานในการเดินทางนานทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวพักผ่อนน้อยเมื่อเทียบกับวันหยุดที่มี ดังนั้นรูปแบบการประชาสัมพันธ์ต้องเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีเวลาในการท่องเที่ยวพักผ่อนมาก เช่น นักท่องเที่ยววัยเกษียณ มีความจำเป็นจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผู้ประกอบการท่องเที่ยว และกิจกรรมต่างๆ ที่มีความทันสมัย ควรใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (High Technology) และใช้เทคนิคการสร้างเอกลักษณ์ด้านการตลาดของตัวเอง เพื่อสร้างความแตกต่างในด้านการบริการ และสร้างภาพลักษณ์เข้ามาช่วยส่งเสริมธุรกิจของตน

2) แนวทางการพัฒนารูปแบบการสื่อสารความหมาย ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการสื่อสารความหมายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพรมีศักยภาพเพียงพอและพร้อมพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนเรื่ององค์ความรู้ สื่อที่ใช้สื่อความหมาย และการจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือ เช่น แอปพลิเคชันเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร สนับสนุนการเรียนรู้และสร้างความประทับใจโดยการใช้กิจกรรมด้านการอนุรักษ์เป็นสื่อ นำ เช่น การฟื้นฟูแนวปะการัง การทำความสะอาดชายหาด ธาราการปูม้า ฯลฯ ป้ายและสัญลักษณ์บอกทางไปสถานที่ท่องเที่ยวต้องมีทั้งถึงและเพียงพอโดยรูปแบบจะต้องพิจารณาถึงแนวทางที่เป็นสากล ทั้งในด้านภาษา เนื้อหา รูปภาพต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

3) แนวทางการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ควรใช้จุดแข็งด้านความโดดเด่นของทรัพยากร เช่น แนวปะการัง ทัศนียภาพ และฉลามวาฬ เป็นจุดขายด้านการตลาด รวมถึงพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว แนวโน้มในอนาคตจะมีนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นรูปแบบการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลควรคำนึงถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เช่น ส่งเสริมให้มัคคุเทศก์หรือผู้ประกอบการมีความรู้ทางด้านการดูแลผู้สูงอายุ นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวในประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียนมีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเทศกาลในระยะเวลาสั้นๆ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร จึงควรนำข้อมูลเหล่านี้สำหรับกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลควรเน้นการประชาสัมพันธ์ภายในประเทศควบคู่กับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย และสิงคโปร์ เนื่องจากปัจจุบันมีระบบขนส่งทางรถไฟที่สามารถเดินทางมาจังหวัดชุมพรได้สะดวก และมีความปลอดภัยสูง

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมาย และรูปแบบการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในจังหวัดชุมพร เป็นฐานข้อมูลและองค์ความรู้ที่สำคัญเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ซึ่งแนวทางในการประชาสัมพันธ์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้ในการงานด้านการประชาสัมพันธ์ เป็นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น website, facebook, web page, instagram และ twitter เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในยุคปัจจุบัน การจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในด้านภาษา ความปลอดภัย องค์ความรู้และกฎหมายคุ้มครองสิ่งมีชีวิตในแนวปะการัง เพื่อให้เจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายที่ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้ การพัฒนารูปแบบการสื่อความหมายมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายที่ถูกต้อง สามารถถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้ จะเป็นการสร้างเอกลักษณ์ในการให้บริการของผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรทางทะเลและนำไปสู่การอนุรักษ์ พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรสร้างจุดสนใจที่มีความสำคัญที่จะดึงดูดทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร ซึ่งจังหวัดชุมพรมีความโดดเด่นของทรัพยากร เช่น ระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินไต้ฟ้า ทัศนียภาพ และฉลามวาฬ สามารถเป็นจุดขายด้านการตลาดในอนาคต อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลภายในประเทศ ควบคู่กับประเทศเพื่อนบ้านกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น มาเลเซีย และสิงคโปร์ นอกจากนี้โครงการวิจัยยังได้เข้าร่วมกิจกรรมงานโลกทะเลชุมพร ครั้งที่ 29 และงาน Thailand Dive Expo (TDEX) เพื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการตลาด และสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร นอกจากนี้ยังได้ผลิตสื่อแผ่นพับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ป้ายข้อความปฏิบัติเมื่อพบเห็นฉลามวาฬ เพจ Facebook และกลุ่ม Line ของเครือข่ายผู้ประกอบการเรือนำเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร นำแอปพลิเคชันบนมือถือ Dive In Chumphon มาใช้ในการประชาสัมพันธ์ และสนับสนุนการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมด้านการตลาดให้กับกลุ่มเรือนำเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ซึ่งรายละเอียดผลการสำรวจแสดงไว้ในโครงการย่อยที่ 3

4.4 การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ และบูรณาการความรู้เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร เป้าหมายหลัก คือ มีระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้และระบบสารสนเทศ การพัฒนาด้านกายภาพ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความร่วมมือ การพัฒนาด้านมาตรฐานการบริการ การพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล ซึ่งคณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์และนโยบายเกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โดยให้ความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับสาระสำคัญของนโยบายรัฐด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ของจังหวัดชุมพร เพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรต่อไป

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

เป้าหมายด้านการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) คือ “ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท และอันดับความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitiveness Index : TTCI) ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30” การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อวาง รากฐานของประเทศในระยะยาวให้มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้องเชื่อมโยงและรองรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องกัน ไปตลอด 20 ปี ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) การกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในขณะที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ ของแผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น อาทิ การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals : SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เป็นต้น ส่วนแนวทางการพัฒนา ได้บูรณาการนโยบายหรือประเด็นพัฒนาที่สำคัญของประเด็นการปฏิรูปประเทศ 37 วาระ และไทยแลนด์ 4.0 การจัดทำแผน ขับเคลื่อน และการติดตามประเมินผล เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และภาคการศึกษา ในทุกพื้นที่ของประเทศ เป็นกลไกประชารัฐที่รวมพลัง ให้สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทางการพัฒนา รวมทั้งแผนงานโครงการสำคัญที่ตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคมและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปี ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ภายใต้แผนฯ 12 มีทั้งสิ้น 10 ยุทธศาสตร์ สำหรับโครงการวิจัยฯ นี้ จะขอเสนอเฉพาะยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งนับว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่น่าสนใจ อีกทั้งยังมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ทั้ง 10 ยุทธศาสตร์ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาสำคัญที่ต้องขับเคลื่อนให้เห็นผลในทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนฯ ไว้ ดังนี้

- 1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย
 - ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์
 - พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า
 - ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ
- 2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย
 - การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถยกระดับรายได้ และเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ
 - การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง
 - การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) ยุทธศาสตร์การสร้างการแข่งขันทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย
 - การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมทั้งในภาคการคลังและด้านการเงิน
 - การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ มุ่งเน้นการสร้างเชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่าระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการค้าการลงทุน เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ
- 4) ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย
 - การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และเป็นธรรม
 - การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน
 - การแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม
 - การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย
 - การรักษาความมั่นคงภายใน
 - การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการป้องกันประเทศ
 - การส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศด้านความมั่นคง
 - การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเลเพื่อคงไว้ซึ่งประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติเหนืออาณาเขตทางทะเล
- 6) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย

- ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงาน บทบาท ภารกิจ และคุณภาพบุคลากรภาครัฐ ให้มีความโปร่งใส ทันสมัย คล่องตัว มีขนาดที่เหมาะสม เกิดความคุ้มค่า
 - ปรับปรุงกระบวนการงบประมาณและสร้างกลไกในการติดตามตรวจสอบการเงินการคลังภาครัฐ
 - เพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการให้บริการสาธารณะให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อให้ประชาชนและภาคธุรกิจได้รับบริการที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการ
 - เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส และยุติธรรม
- 7) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย
- พัฒนาระบบรถไฟให้เป็นโครงข่ายหลักในการเดินทางและขนส่งของประเทศ พัฒนาโครงข่ายถนน อากาศ น้ำ
 - ด้านโลจิสติกส์ เช่น พัฒนาและยกระดับมาตรฐานระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานให้ได้มาตรฐานสากลและสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่อุปทาน
 - ด้านพลังงาน เช่น จัดหาพลังงานให้เพียงพอและสร้างความมั่นคงในการผลิตพลังงาน
 - ด้านสื่อสาร เช่น พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมของประเทศให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
 - ด้านน้ำประปา เช่น พัฒนาระบบน้ำประปาให้ครอบคลุมและทั่วถึงการบริหารจัดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างนวัตกรรม
- 8) ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย
- เร่งส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนาและผลักดันสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม
 - พัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี
 - พัฒนาสภาวะแวดล้อมของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมด้านบุคลากรวิจัย
- 9) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย
- การพัฒนาภาคเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กระจายตัวอย่างทั่วถึง
 - การพัฒนาเมือง
 - การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ
- 10) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย
- ขยายความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนกับมิตรประเทศ และแสวงหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าและบริการของไทย
 - พัฒนาความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคมในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงาน GMS, ACMECS, IMT-GT, BIMSTEC และ JDS และภูมิภาคอาเซียน

- พัฒนาและส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ การบริการ และการลงทุนที่โดดเด่นในภูมิภาค
- ส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทยและสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นชาติการค้า

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 การยกระดับฐานการผลิตและบริการเดิมให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น และการขยายฐานใหม่ที่สำคัญกับการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปด้วยเป็นเป้าหมายที่สำคัญ ซึ่งการตอบสนองต่อเป้าหมายดังกล่าวประเทศไทยต้องใช้ประโยชน์จากศักยภาพและภูมิสังคมเฉพาะของพื้นที่ การดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อเสริมจุดเด่นในระดับภาคและจังหวัดในการเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญ ประกอบกับการขยายตัวของประชากรในเขตเมืองเป็นโอกาสในการกระจายความเจริญและยกระดับรายได้ของประชาชนโดยการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่และมีศักยภาพในการรองรับการค้าการลงทุน ช่วยลดแรงกดดันจากกระจุกตัวของพัฒนาที่อยู่ในกรุงเทพฯ และภาคกลางซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาที่ผ่านมา และในขณะเดียวกันก็เป็นการช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและทำให้เกิดผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจและสังคมของการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ที่เป็นโครงข่ายระหว่างเมืองที่จะเป็นระบบสมบูรณ์ขึ้น เช่นเดียวกับการยกระดับคุณภาพและการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ทำให้มีโอกาเป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้นอกจากนั้น การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นโอกาสในการเปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนเชื่อมโยงการค้าการลงทุนในภูมิภาคของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ดังนั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงมุ่งเน้นการพัฒนาและเร่งดำเนินการในประเด็นท้าทาย ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานการผลิตและบริการใหม่ที่สร้างรายได้สำหรับประชาชนในภาค การพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้รองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคตอย่างมีสมดุล และการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เจริญเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพกลไก การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคและเมืองให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์ เพื่อกระจายความเจริญและโอกาสทางเศรษฐกิจไปสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึงมากขึ้นพัฒนาเมืองศูนย์กลางของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่ม พัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ฐานเศรษฐกิจหลักให้ขยายตัวอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ให้สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาในพื้นที่อย่างยั่งยืน

เป้าหมายและตัวชี้วัด ของยุทธศาสตร์ที่ 9 คือ

เป้าหมายที่ 1 ลดช่องว่างรายได้ระหว่างภาคและมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมมากขึ้น

ตัวชี้วัด 1.1 ผลสัมฤทธิ์ภาคต่อหัวระหว่างภาคลดลง

ตัวชี้วัด 1.2 สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ระดับภาคลดลง

เป้าหมายที่ 2 เพิ่มจำนวนเมืองศูนย์กลางของจังหวัดเป็นเมืองน่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม

ตัวชี้วัด 2.1 เมืองศูนย์กลางของจังหวัดที่ได้รับการพัฒนาเป็นเมืองน่าอยู่

เพิ่มขึ้น

เป้าหมายที่ 3 พื้นที่ฐานเศรษฐกิจหลักมีระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด 3.1 ค่าเฉลี่ยสารอินทรีย์ระเหยง่ายในพื้นที่อุตสาหกรรมหลักบริเวณ
มาบตาพุดไม่เกินเกณฑ์มาตรฐาน

ตัวชี้วัด 3.2 ข้อร้องเรียนของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบจากการ
ประกอบการในพื้นที่ลดลง

เป้าหมายที่ 4 เพิ่มมูลค่าการลงทุนในพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดน

ตัวชี้วัด 4.1 มูลค่าการลงทุนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพิ่มขึ้นร้อยละ 20

ตัวชี้วัด 4.2 สถานประกอบการที่จดทะเบียนในพื้นที่เศรษฐกิจใหม่เพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนา: การพัฒนาภาคเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กระจายตัวอย่างทั่วถึง

กลุ่มจังหวัดภาคใต้: พัฒนาเป็นฐานการสร้างรายได้ที่หลากหลาย ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

ยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง และกระจายรายได้ จากการท่องเที่ยวสู่พื้นที่เชื่อมโยงรวมทั้งชุมชนและท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

1) สนับสนุนให้จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ และอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแหล่งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสร้างคุณค่าห่วงโซ่ธุรกิจบริการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยเน้นคุณภาพและมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวทางทะเลด้วยเรือสำราญในพื้นที่จังหวัดกระบี่ และอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควบคู่กับการพัฒนาระบบบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ รวมถึงมีระบบรักษาความปลอดภัยได้มาตรฐานสากล เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ และทำให้ภาคใต้เป็นเป้าหมายการเดินทางของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยเรือสำราญ

2) ส่งเสริมและพัฒนาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันและอ่าวไทย และแหล่งท่องเที่ยวบนบกบริเวณพื้นที่ตอนในที่มีศักยภาพสูงแห่งใหม่ในจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย โดยสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบนบกในบริเวณพื้นที่ตอนในที่มีศักยภาพสูงแห่งใหม่ในจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย เช่น อ่างเก็บน้ำเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อุทยานแห่งชาติเขาลงง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพอื่น ๆ เพื่อให้เป็นเส้นทางโครงข่ายการท่องเที่ยวและกลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ และเกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และแหล่งท่องเที่ยวทะเลชุมพร ชายทะเล สีชลและขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

3) ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี พัทลุง ระนอง ตรัง และสตูล โดยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่หลากหลายและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเข้มแข็ง รวมทั้งสร้างเครือข่ายให้ท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวรายใหญ่เพื่อเป็นแหล่งสร้างอาชีพใหม่และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและชุมชน

4) พัฒนาเมืองท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคโดยยกระดับจังหวัดระนองให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาจังหวัดชุมพรเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงเกษตรและจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองมรดกโลกและแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อารยธรรมศรีวิชัยโดยการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวการพัฒนาธุรกิจและบริการด้าน

การท่องเที่ยวให้เกิดความหลากหลายและมีมาตรฐานระดับสากล รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาด และการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อดึงดูดและสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศ และสามารถพัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจที่สร้างรายได้และกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่นและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (พ.ศ. 2561 – 2564)

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (2559) ได้กำหนดการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยสู่เมืองเศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบครบวงจร โดยมีเป้าหมายการพัฒนา คือ

- 1) ผลผลิตมวลรวมเฉลี่ยทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 15
- 2) การลงทุนภาคการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดรวมขยายตัวไม่ต่ำกว่าเฉลี่ยร้อยละ 8.0 (การขยายตัวของการลงทุนภาครัฐไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10.0 และการลงทุนของภาคเอกชนขยายตัวไม่ต่ำกว่าเฉลี่ยร้อยละ 7.5)

สำหรับแนวทางการดำเนินงานตามแผนฯ ได้แก่

1) ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมในภาคบริการทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด โดยการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวของจังหวัดทั้งการท่องเที่ยววิเศษณ์ป่าเขา การท่องเที่ยววิถีชีวิต ศาสนา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางทะเล มุ่งยกพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการท่องเที่ยวสู่สากลและรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถ แข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

2) การสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการสร้างจุดดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเพื่อการเปิดโอกาสทางการท่องเที่ยวใหม่ในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และเชิงจิตวิญญาณ

3) พัฒนาระบบโลจิสติกส์ทางการท่องเที่ยว และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พัฒนเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพิ่มโอกาสทางการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดรองรับ การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ ให้กลุ่มจังหวัดอ่าวไทยเป็นสวรรค์ของการท่องเที่ยวทางจักรยาน ส่งเสริมผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดพัฒนากิจกรรม สถานที่พักในรูปแบบของบูติกที่มีเอกลักษณ์ของจังหวัด แต่ละจังหวัด และส่งเสริมพัฒนาการบริการของผู้ให้บริการสาธารณะของกลุ่มจังหวัด ที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว รถโดยสาร และร้านค้า

4) การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน โดยการส่งเสริมการพัฒนาการผลิตสินค้าและ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชน สร้างแหล่งค้าขายในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ และไม่ทำลายบรรยากาศ การท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีการสร้างโฮมสเตย์ในชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ การศึกษาดูงานทางด้านการเกษตร การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ และวิถีชีวิต ของชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบวิถีเมืองชุมชน ในรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน (เรียนรู้ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เรียนรู้ชีวิตของเมือง อาหารพื้นบ้าน และเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์)

5) การบริหารจัดการสถานบริการทางการท่องเที่ยว การตลาดและการบริการ ด้านการท่องเที่ยวสู่สากล โดยยกระดับขีดความสามารถผู้ประกอบการท่องเที่ยวของจังหวัดให้มีศักยภาพในการออกแบบรายการ การท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยว และการบริการการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐาน พัฒนาบุคลากรและสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเครือข่าย สร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าบ้านที่ต้อนรับการท่องเที่ยว (ส่งเสริมพัฒนาเครือข่าย ศูนย์การท่องเที่ยวในระดับจังหวัด พัฒนาสถานที่พักและราคาให้มีมาตรฐานสากล) พัฒนาการประชาสัมพันธ์และ การตลาด ที่หลากหลายครอบคลุม ทุกช่องทางสื่อ และเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย สร้างการตลาดการท่องเที่ยวใน

ระบบดิจิทัล เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดกับเครือข่ายพันธมิตรทั้งสายการบิน ผู้ประกอบการโรงแรม ผู้ประกอบการทางด้านการขนส่ง เป็นต้น สร้างการพัฒนาเครือข่ายระหว่างกลุ่มจังหวัดฝั่งอันดามัน อ่าวไทยตอนบน ภาคใต้ตอนล่าง สุ่ออาเซียน และการท่องเที่ยวของโลก และส่งเสริมสนับสนุน Road Show การท่องเที่ยวตลาดยุโรป เครือข่ายประชาคมอาเซียน + 3 + 6

6) การเสริมสร้างความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด การคุ้มครองนักท่องเที่ยว และการจัดระเบียบการท่องเที่ยว

7) การสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยว โดยการยกระดับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวในพื้นที่ การท่องเที่ยวนานาชาติให้มีศักยภาพในการจัดบริการอย่างมืออาชีพ พัฒนาระบบโลจิสติกส์ เพื่อการท่องเที่ยวที่ครบวงจร สะดวก ทันสมัย ปลอดภัย ประกอบด้วยแนวทางดังนี้ พัฒนาศูนย์ขนส่งและบริการนักท่องเที่ยวครบวงจร ณ จุดเดียว พร้อม Sub Terminal ในแหล่งท่องเที่ยวหลัก พัฒนาท่าเทียบเรือสำราญ (Super Yacht club & Marina) ณ เกาะสมุย พัฒนาระบบ Check Through แก่นักท่องเที่ยว ยกระดับมาตรฐานการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ติดตั้งกล้อง CCTV ในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ และศูนย์สั่งการและควบคุมรวม (command center) ที่เกาะสมุย และเกาะพะงัน ติดตั้ง Security gate บริเวณท่าเทียบเรือ แหล่งท่องเที่ยว จัดหาเรือตรวจการณ์ความปลอดภัยนักท่องเที่ยวทางทะเลพร้อมพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรในการเผชิญเหตุที่มีมาตรฐานสากล และจัดระเบียบรถเช่า พร้อมวางแผนทางปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ทดสอบสมรรถนะการขับขี่ การสร้างระบบประกันภัย แก่นักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นที่การพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รองรับการเดินทางที่ยั่งยืนของกลุ่มจังหวัด โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ได้แก่

1) การขับเคลื่อนทุกพื้นที่เศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดสู่เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2) เพิ่มขีดความสามารถในการรับมือภัยพิบัติ โดยเฉพาะน้ำท่วมและภัยแล้งและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกที่ไม่เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาของกลุ่มจังหวัด

3) รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนรองรับการท่องเที่ยว การเกษตร การค้า การลงทุนของกลุ่มจังหวัด

4) เพิ่มประสิทธิภาพและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถลดปัญหาการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการน้ำให้สมดุลระหว่าง การอุปสงค์และอุปทานของน้ำ รองรับการเดินทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาของกลุ่มจังหวัด

แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1) การรักษาทุนทางธรรมชาติของการท่องเที่ยวเพื่อการเติบโตทางการท่องเที่ยวสีเขียว ที่ใช้ประโยชน์จากทุนธรรมชาติ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัว ปกป้องรักษาทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเล โดยสนธิกำลังของทุกภาคส่วนนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ บังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

2) เพิ่มพื้นที่ป่าไม้โดยส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจระยะยาวทดแทนปัญหาพืชเศรษฐกิจตกต่ำ เน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับภาคพื้นที่ การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม รวมทั้งผลักดันแนวทางการจัดการระบบนิเวศทั้งในพื้นที่ป่าและนิเวศทางทะเลของกลุ่มจังหวัด และการสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมเกษตร

3) บริหารจัดการน้ำ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืน คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

4) บริหารจัดการแร่โดยกำหนดปริมาณที่เหมาะสมในการนำแร่มาใช้ประโยชน์ คำนึงถึง ความจำเป็นและมูลค่าในอนาคต บังคับใช้มาตรการควบคุมผลกระทบจากการทำอุตสาหกรรมจากแร่ที่ก่อมลพิษ ต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน

5) การส่งเสริมการผลิต การลงทุน และการสร้างงานสีเขียว เพื่อยกระดับกลุ่มจังหวัดสู่ เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสีเขียว ส่งเสริมผู้ประกอบการกลุ่ม จังหวัดให้สามารถปรับระบบห่วงโซ่อุปทานหรือห่วงโซ่มูลค่าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Supply Chain/ Green Value Chain) ส่งเสริมการทำการเกษตรกรรม เกษตรอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการเกษตร ที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมภาคบริการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย เพื่อให้กลุ่มจังหวัดมีศักยภาพให้มีบทบาท มากขึ้น ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

6) การจัดการมลพิษและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วยการเร่งรัดการควบคุมมลพิษ ทั้งทางอากาศ ชยะ น้ำเสียและของเสียอันตรายที่ เร่งรัดแก้ไขปัญหการจัดการขยะในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยการลงทุนที่ เหมาะสมเป็นลำดับแรก โดยส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด เร่งกำจัด ขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดในพื้นที่วิกฤต สร้างรูปแบบ การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ที่เหมาะสม เน้นการแปรรูปเป็นพลังงาน สร้างวินัยของคน มุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน โดยให้ความรู้แก่ประชาชน และการบังคับใช้กฎหมาย พร้อมทั้งการพัฒนาความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องผลักดันการ จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มจังหวัดในพื้นที่เสี่ยง พื้นที่เศรษฐกิจ ยกระดับเกาะสมุย เกาะเต่า เกาะพะงัน สู่อะไหล่เขียว การส่งเสริมการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้าง ระบบหมุนเวียนวัสดุที่ใช้แล้วที่มีประสิทธิภาพ ขับเคลื่อนสู่ Zero Waste Society

7) การเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ และการ บริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ เพิ่มขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ เพิ่มศักยภาพในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้กับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมของกลุ่มจังหวัด

8) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาเมืองทั้งฝั่งแผ่นดินและพื้นที่เกาะของ กลุ่มจังหวัดที่ สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Resilience City) การให้บริการ ของระบบนิเวศ ส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนในการรับมือภัยพิบัติโดยสร้างแนวป้องกัน ตามธรรมชาติและ การจัดทำแผนธุรกิจต่อเนื่อง รวมทั้งการพัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพ พร้อมรองรับแนวโน้ม การเกิดภัยพิบัติที่จะเกิดแก่กลุ่มจังหวัดที่รุนแรงในอนาคต การป้องกันการกัดเซาะตลอดชายฝั่งทะเลของกลุ่มจังหวัด

9) การบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การ จัดทำปะการังเทียม การสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยให้สัตว์ทะเลเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพิ่มพืช และสัตว์น้ำรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพิ่มศักยภาพของกลุ่มเครือข่ายเพื่อดูแลทรัพยากรทางทะเลชายฝั่ง

10) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และการเกษตรส่งเสริม การ จัดทำป่าชุมชน และสนับสนุนโครงการป่า-เลชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำรองรับการพัฒนาจังหวัด ที่ยั่งยืน การคุ้มครองป่าต้นน้ำเน้นการสร้างพื้นที่ป่าแหล่งต้นน้ำเพิ่มมากขึ้น เพิ่มศักยภาพการระบายน้ำของลำ น้ำสายหลัก/สายรอง สร้างแก้มลิงเก็บกักน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำหลักของกลุ่มจังหวัดและการพัฒนาระบบการบริหาร จัดการเพื่อการป้องกันและการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยในชุมชนพื้นที่เสี่ยง

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยได้วิเคราะห์เป้าหมายการพัฒนา (Industry Matric) ในการสร้าง รายได้ให้กลุ่มจังหวัดในระดับที่ลดลงไป ก่อนที่จะนำมาเป็นวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ สู่ระดับโครงการ สรุปได้ ตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

- 1) ด้านการท่องเที่ยว
- 2) สินค้าเกษตรด้านปาล์มน้ำมัน ไม้ผล และยางพารา
- 3) อาหารทะเล และสัตว์เศรษฐกิจอื่น เช่น ด้านปศุสัตว์

ประเด็นยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการผลิต แปรรูป และการบริหารจัดการ พืชเศรษฐกิจหลัก (ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ไม้ผล)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มผลผลิตจากการประมงชายฝั่ง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ และการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจที่มีความโดดเด่นในพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวนานาชาติ ที่มีคุณภาพ และมีความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่ง และโลจิสติกส์ เพื่อรองรับการพัฒนาของกลุ่มจังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาสู่การเป็นเมืองสีเขียว และสังคมคุณภาพ

แผนพัฒนาจังหวัดชุมพร (พ.ศ.2561-2564) ฉบับทบทวนปี 2562

(สำนักงานจังหวัดชุมพร, 2561)

วิสัยทัศน์

“ชุมพรเมืองน่าอยู่ บนพื้นฐานการเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวคุณภาพ เชื่อมโยงการพัฒนาสองฝั่งทะเล”

พันธกิจ

- เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานการผลิตเชิงคุณภาพและเกษตรปลอดภัย
- เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยว
- เสริมสร้างศักยภาพคน ครอบครัว ชุมชนและสังคมที่มีคุณภาพ
- บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสาธารณภัยโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
- เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการจังหวัด ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

เป้าประสงค์รวม

- สินค้าเกษตรมีคุณภาพได้รับการรับรองมาตรฐานและมีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น
- การบริหารจัดการท่องเที่ยวมีคุณภาพและมีศักยภาพในการแข่งขัน
- ประชาชนมีคุณภาพ ครอบครัว ชุมชน สังคมมีความเข้มแข็งและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสาธารณภัยเป็นไปอย่างมีความพร้อมและทันเหตุการณ์
- ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการบริหารราชการจังหวัด

ประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

- การพัฒนาการเกษตรกรรม การท่องเที่ยว และเชื่อมโยงการพัฒนาในระดับภูมิภาค
 - (1) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการบริหารจัดการตลาดสินค้าเกษตร
 - (2) พัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืน
 - (3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของจังหวัด
- การพัฒนาคน ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้มีความมั่นคงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - (1) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - (2) พัฒนาศักยภาพและคุณภาพคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้
 - (3) พัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคน ชุมชนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
- การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลและยั่งยืน
 - (1) พัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข
 - (2) ปกกัน สงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีการใช้ประโยชน์อย่างสมดุล
 - (3) พัฒนาเครือข่ายอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (4) ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก
- เพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการและการจัดการความมั่นคงเพื่อการพัฒนาแบบประชารัฐ
 - (1) ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรรองรับการพัฒนาจังหวัดเชิงคุณภาพ
 - (2) ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเครือข่ายความร่วมมือแบบประชารัฐ
 - (3) พัฒนาระบบการอำนวยความสะดวกของจังหวัด
 - (4) เพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและภัยคุกคามทางชาติ
 - (5) พัฒนาระบบควบคุมแรงงานต่างด้าวและหลบหนีเข้าเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ของจังหวัดชุมพร ระยะที่ 1 ปี 2560-2564

- การเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทะเล ชายหาด และการแพทย์ขยายเมืองท่องเที่ยวไปยังจังหวัดรอง
- เพิ่มการใช้จ่ายต่อหัว ต่อทริป เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 6% ต่อปี (จาก 4,900 บาท)

ระยะที่ 2 ปี 2564 – 2569

- ทำให้ไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของภูมิภาคอาเซียนเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 เช็กเมนต์
- มีนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศหลักเพิ่มอีกอย่างน้อย 1 กลุ่ม (นอกจากจีน อาเซียน ยุโรปตะวันตก และนักท่องเที่ยวไทย)

ระยะที่ 3 ปี 2569 – 2579

- ทำให้ไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของภูมิภาคอาเซียนเพิ่มขึ้นอีกอย่างน้อย 2 เช็กเมนต์
- ไทยเป็นเกตเวย์สู่การท่องเที่ยวในเอเชีย
- มีนักท่องเที่ยวมาจากทุกภูมิภาค
- ทุกจังหวัดได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวตามศักยภาพ และอัตลักษณ์ของแต่ละจังหวัด
- เน้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564)

การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้คำนึงถึงบริบทของประเทศไทยในการพัฒนาภายใต้กรอบการวิเคราะห์แบบองค์รวม โดยสรุปจากการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิที่ได้สำรวจความเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์

วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยมีแนวคิดหลักในการพัฒนาตามองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้ 1) ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ด้วยการยกระดับคุณภาพและเพิ่มความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล มุ่งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวโดยเน้นการเพิ่มค่าใช้จ่ายและวันพักต่อครั้งของการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ 2) การเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมคุณภาพการเติบโตของการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ระหว่างนักท่องเที่ยวตามถิ่นที่อยู่ และระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ ส่งเสริมคุณภาพการเติบโตระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวรองและพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมคุณภาพการเติบโตระหว่างช่วงเวลาและฤดูกาล โดยเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเดือนมิถุนายน – กันยายน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ที่ประเทศไทยมีศักยภาพหรือรูปแบบที่ควรพัฒนา 3) การเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทย เสริมสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับประชาชนทุกระดับ 4) การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้ แก่ประเทศพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ และสร้างโอกาสเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ พัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคและเขตพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่เมืองรองและชนบท และสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม การบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม โดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป้าประสงค์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564)

- 1) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว
- 2) การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุล
- 3) การกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่และทุกภาคส่วน
- 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย

ตัวชี้วัดระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564)

1) จำนวนแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยว ได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 5 ต่อปี

2) อันดับขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว 1 ของประเทศไทย เป็น 1 ใน 30 อันดับแรกของโลก หรือ 1 ใน 7 อันดับแรกของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

3) ความเชื่อมั่นในสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวของไทยที่มีคุณภาพได้มาตรฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 90

4) รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีอัตราการขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

5) การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีอัตราการขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี

6) สัดส่วนการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในช่วงเดือนมิถุนายน – กันยายน ไม่ต่ำกว่า 1 ใน 3 ของการเดินทางตลอดทั้งปี

7) รายได้จากการท่องเที่ยวในจังหวัดรอง (จังหวัดที่มีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนต่ำกว่า 1 ล้านคน) มีอัตราการขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ 12 ต่อปี

8) ดัชนีการรับรู้และเข้าใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวชาวไทย เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี

9) อันดับขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (TTCI) ของประเทศไทย ด้านความเด่นชัดของวัฒนธรรมและนันทนาการจากการสืบค้นออนไลน์ด้านการท่องเที่ยว (Cultural & Entertainment Tourism Digital Demand) เป็น 1 ใน 10 อันดับแรกของโลก

10) ดัชนีด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวของประเทศไทยใน 6 มิติที่สำคัญพัฒนาขึ้นอย่างน้อย 10 อันดับในแต่ละมิติ

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564)

(กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) มีรายละเอียดดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

- พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการทุกรูปแบบอย่างมีมาตรฐาน
- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการอย่างยั่งยืน
- สร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการ ทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงเวลา ฤดูกาล และรูปแบบการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

- พัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยว
- พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว
- พัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

- พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเพียงพอต่อความต้องการของตลาด
- ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว

- เสริมสร้างภาพลักษณ์คุณภาพและความปลอดภัยให้กับประเทศไทย
 - ส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดการเดินทางท่องเที่ยว และกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ
 - ส่งเสริมเอกลักษณ์ของประเทศไทยและของแต่ละท้องถิ่น
 - ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ และการท่องเที่ยวที่สมดุลเชิงพื้นที่และเวลา
 - ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการใช้เทคโนโลยีในการทำการตลาด
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ
- ส่งเสริมการกำกับดูแลการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ปรับปรุงกฎหมายข้อบังคับและมาตรฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง
 - สนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชนและการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว
 - ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ พ.ศ. 2560-2564

(กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2560)

แผนปฏิบัติการตามแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ ซึ่งมีกรอบระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2560-2564 ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากร

กลยุทธ์ที่ 1 ป้องกันรักษาทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม กลยุทธ์ที่ 2 จัดการทรัพยากร

ยุทธศาสตร์ที่ 2: การดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 3 ป้องกันและจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยววิถีกรรมนันทนาการ และบริการได้มาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 5 สนับสนุนภาคเอกชนและท้องถิ่นบริการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาระบบสื่อความหมายและธรรมชาติศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การวิจัยและพัฒนาเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติ

กลยุทธ์ที่ 7 สร้างฐานข้อมูลและเครือข่ายสนับสนุนการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ที่ 8 ส่งเสริมความร่วมมือและใช้ประโยชน์การวิจัย

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การเพิ่มประสิทธิภาพและบูรณาการในการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ที่ 9 เพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้าง การบริหารกฎหมาย และระเบียบ

กลยุทธ์ที่ 10 เพิ่มศักยภาพบุคลากร

กลยุทธ์ที่ 11 เร่งรัดพัฒนาแผนการบริหารจัดการทุกระดับ

กลยุทธ์ที่ 12 ลดความขัดแย้งสนับสนุนการมีส่วนร่วม

แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการบริหารจัดการแนวปะการัง

(สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2552)

วิสัยทัศน์

“แนวปะการังในประเทศไทยได้รับการอนุรักษ์ พัฒนา ฟื้นฟู และเสริมสร้าง เพื่อการใช้ประโยชน์ภายใต้ความสมดุลของระบบนิเวศ เศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยสถาบันและองค์กรบริหารจัดการในเชิงบูรณาการและมีธรรมาภิบาล ซึ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน”

พันธกิจ

- 1) กำหนดเขตและหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในแนวปะการังที่มีสอดคล้องกับคุณค่าทางนิเวศวิทยาและเศรษฐกิจ
 - 2) ลดความเสื่อมโทรมของแนวปะการังโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นที่การป้องกันผลกระทบจากพัฒนาชายฝั่งและการประมง
 - 3) สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคุ้มครองแนวปะการัง โดยการสร้างความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากร การสร้างกลุ่มเครือข่ายอาสาสมัคร และการพัฒนาหลักสูตรในสถาบันการศึกษา
 - 4) ปรับปรุงกฎ ระเบียบ องค์กร และกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรแนวปะการังอย่างบูรณาการตลอดจนการจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 5) ติดตามและตรวจสอบแนวปะการังทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องโดยมีแผนงานที่ชัดเจนและเหมาะสม
 - 6) ศึกษา วิจัย และเสริมสร้างพัฒนาบุคลากรด้านแนวปะการังให้ครอบคลุมองค์ความรู้พื้นฐานและประยุกต์ เพื่อการจัดการและการอนุรักษ์แนวปะการัง
- แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการบริหารจัดการ แนวปะการัง มียุทธศาสตร์ในการดำเนินการดังนี้
- ยุทธศาสตร์ที่ 1 จัดการแนวปะการังโดยสอดคล้องกับคุณค่าทางนิเวศวิทยาและเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 ลดปัญหาความเสื่อมโทรมของแนวปะการัง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารและการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคุ้มครองและฟื้นฟูแนวปะการัง
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 ปรับปรุง กฎ ระเบียบและองค์กรเพื่อเป็นกรอบในการจัดการแนวปะการังอย่างมีประสิทธิภาพ
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 ติดตามและตรวจสอบแนวปะการังทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการแนวปะการัง

เครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานในพื้นที่

หน่วยงานของรัฐ

สำนักงานจังหวัดชุมพร
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหลังสวน
ศูนย์ปฏิบัติการอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่ 1 (ชุมพร)
สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาชุมพร
สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานชุมพร
องค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร

สำนักงานสถิติจังหวัดชุมพร
สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดชุมพร
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร
ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงอ่าวไทยตอนกลาง (ชุมพร)
สำนักงานประมงจังหวัดชุมพร
สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 14
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดชุมพร
เทศบาลตำบลพะลิ

เทศบาลเมืองชุมพร

เทศบาลตำบลบางสน

เทศบาลตำบลชุมโค

เทศบาลตำบลปากน้ำชุมพร

เทศบาลตำบลหาดทรายรี

เทศบาลตำบลปากน้ำหลังสวน

องค์การบริหารส่วนตำบลนาทุ่ง

องค์การบริหารส่วนตำบลนาพญา

องค์กรเอกชน

หอการค้าจังหวัดชุมพร

สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร

สถาบันการศึกษา

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดชุมพร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

ผู้ประกอบการท่องเที่ยว

ชมรมเรือนำเที่ยวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร

ชาวเกาะ ไอร์ฟวิง

กรีนนำเที่ยว

อินฟินิตี้ แทรเวล ชุมพร

โฮมสเตย์ท้องตมใหญ่

ผู้ประกอบการบริเวณท่าเรือทุ่งมหา

กลุ่มประมงพื้นบ้าน

กลุ่มประมงพื้นบ้านหาดทรายรี

กลุ่มประมงพื้นบ้านทุ่งมหา

เทศบาลตำบลบางน้ำจืด

เทศบาลตำบลปากคลอง

เทศบาลตำบลสวนแตง

องค์การบริหารส่วนตำบลบางมะพร้าว

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหิน

องค์การบริหารส่วนตำบลด่านสวี

องค์การบริหารส่วนตำบลวิสัยใต้

สมาคมสื่อมวลชน

สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดชุมพร

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชุมพร ไอร์ฟวิง เซ็นเตอร์

ธวัชชัย ไอร์ฟวิง

บริษัท สยาม คาตามารีน จำกัด

บริษัท ต้นปาล์มไวทยา

ผู้ประกอบการท่องเที่ยวบ้านท้องตมใหญ่

กลุ่มประมงพื้นบ้านท้องตมใหญ่

4.5 แผนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรร่างขึ้นจากข้อมูลที่ได้รับจากการบูรณาการความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลจากการสำรวจและวิจัยภายใต้แผนการวิจัยเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับกิจกรรมดำน้ำลึกและน้ำตื้นในจังหวัดชุมพร ที่ได้ดำเนินการในปีงบประมาณ 2561 รวมถึงผลที่ได้จากโครงการวิจัยย่อยต่างๆ มีเป้าหมายหลัก คือ ระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการจัดทำแผนบริหารจัดการฯ ซึ่งจะครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและการประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านท่องเที่ยว และการพัฒนากลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลแบบบูรณาการ รวมทั้งการวิจัย ติดตาม และประเมินผลสถานภาพของระบบนิเวศทางทะเล ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว ฯลฯ โดยแผนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรมุ่งให้เกิดการท่องเที่ยวแบบใหม่เน้นการเรียนรู้จากฐานความหลากหลายของระบบนิเวศ การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

แผนงานวิจัยนี้จัดทำแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรแนวทางในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของพื้นที่ ดำเนินการโดยสำนักงานจังหวัดชุมพรผ่านคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.จ.ชพ) ประกอบด้วย 6 แผนงาน (ตารางที่ 2) ดังนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
2. การพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
3. การพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์แบรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลโดยชุมชน
4. การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
5. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
6. การวิจัย ติดตาม และประเมินผล

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	
1) แผนงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงนิเวศทางทะเล							
1. โครงการปรับปรุงทัศนียภาพสถานีรถไฟ สนามบิน สถานีขนส่ง และท่าเทียบเรือ	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อปรับปรุงทัศนียภาพของสถานีรถไฟ สนามบิน สถานีขนส่ง และท่าเทียบเรือให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์เชิงพื้นที่เพื่อการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 2. เพื่อวางแผนพัฒนาพื้นที่สถานีรถไฟ สนามบิน สถานีขนส่ง และท่าเทียบเรือให้สามารถรองรับพฤติกรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในอนาคต 3. เพื่อพัฒนาโอกาสการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น	1. สถานีรถไฟ สนามบิน สถานีขนส่ง และท่าเทียบเรือ ได้รับการปรับปรุงทัศนียภาพจำนวน 7 แห่ง โดยนำเสนอสิ่งที่โดดเด่นในพื้นที่ด้านความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในทะเล สัตว์ทะเลหายาก เช่น ฉลามวาฬ และทัศนียภาพของเกาะหินปูนใต้แก่ง สถานีรถไฟชุมพร สนามบินชุมพร สถานีขนส่งชุมพร ท่าเทียบเรือทุ่งมหา ท่าเทียบเรือปากน้ำชุมพร และท่าเทียบเรือท้องตะมใหญ่	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก กรมทางหลวงชนบท จังหวัดชุมพร หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการท่องเที่ยว
หลักการและเหตุผล การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความจำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทั้งจากภายนอกพื้นที่และภายในพื้นที่ ดังนั้นการปรับปรุงทัศนียภาพสถานีรถไฟ สนามบิน สถานีขนส่ง และท่าเทียบเรือ โดยนำเสนอสิ่งที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในพื้นที่ มาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมเยือน	กิจกรรม ปรับปรุงทัศนียภาพสถานีรถไฟ สนามบิน สถานีขนส่ง และท่าเทียบเรือ โดยการจัดนิทรรศการ ไปสเตอร์ วิดีทัศน์ เรื่อง “โลกทะเลชุมพร” เพื่อนำเสนอสิ่งที่โดดเด่นในพื้นที่ด้านความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในทะเล สัตว์ทะเลหายาก เช่น ฉลามวาฬ ทัศนียภาพของเกาะหินปูน ฯลฯ	2. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ 3. จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น					

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
2. โครงการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล หลักการและเหตุผล สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวก นักท่องเที่ยวได้รับความปลอดภัยสบายสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล คือ การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมทางทะเล ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม 1. พัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอัจฉริยะ (smart information center) ใช้เทคโนโลยี Mobile App+IoT 2. พัฒนาระบบสื่อความหมายหลายภาษา เช่น ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผ่นพับ/ป้าย LED สื่อความหมาย แอปพลิเคชันมือถือ แผ่นให้ความรู้กันน้ำ และคู่มือท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร 3. สร้างจุดให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น จุด Free-Wifi ในแหล่งท่องเที่ยว 4. พัฒนาลิขสิทธิ์อำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม (Tourism For All) เช่น ห้องนำคนพิการ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว	วัตถุประสงค์ พัฒนาปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมทางทะเล ท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม 1. พัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอัจฉริยะ (smart information center) ใช้เทคโนโลยี Mobile App+IoT 2. พัฒนาระบบสื่อความหมายหลายภาษา เช่น ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผ่นพับ/ป้าย LED สื่อความหมาย แอปพลิเคชันมือถือ แผ่นให้ความรู้กันน้ำ และคู่มือท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร 3. สร้างจุดให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น จุด Free-Wifi ในแหล่งท่องเที่ยว 4. พัฒนาลิขสิทธิ์อำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม (Tourism For All) เช่น ห้องนำคนพิการ เป็นต้น	1. มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอัจฉริยะ (smart information center) 4 แห่ง ได้แก่ - บ้านทุ่งมหา อำเภอปะทิว - ปากน้ำชุมพร อำเภอเมือง (ที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร) - ท้องตมใหญ่ อำเภอสวี - ปากน้ำหลังสวน อำเภอหลังสวน 2. มีระบบสื่อความหมายหลายภาษา เช่น ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผ่นพับ/ป้าย LED สื่อความหมาย แอปพลิเคชันมือถือ แผ่นให้ความรู้กันน้ำ และคู่มือท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร 3. มีจุดให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น จุด Free wifi ในแหล่งท่องเที่ยว 4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม (Tourism For All) เช่น ห้องนำคนพิการ	X	X			หน่วยงานหลัก จังหวัดชุมพร หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมการท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
อย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน 3. โครงการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวด้านในจังหวัดชุมพร หลักการและเหตุผล การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติในบริเวณแนวปะการังสำหรับการดำน้ำ เป็นสื่อให้ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพในทะเล การให้บริการของระบบนิเวศ การอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล การจัดการทรัพยากรทางทะเล ฯลฯ ที่ปรากฏอยู่ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และเป็นการควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดจากการท่องเที่ยวด้านในบริเวณแนวปะการังให้อยู่ในพื้นที่จำกัดด้วย	วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวด้านในบริเวณแนวปะการังในจังหวัดชุมพร กิจกรรม 1. สำรวจระบบนิเวศแนวปะการังบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร 2. จัดประชุมผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของเส้นทางศึกษาธรรมชาติในบริเวณแนวปะการัง สำหรับการดำน้ำ กิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทาง 3. กำหนดสถานที่ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพในทะเล การให้บริการของระบบนิเวศ การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากร	1. มีเส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่รองรับได้ในแต่ละเส้นทาง 2. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 3. มีนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมใหม่และไปท่องเที่ยวเส้นทางใหม่	X				หน่วยงานหลัก อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
	ทางทะเล ฯลฯ ที่ปรากฏอยู่ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ						
	4. ประชาสัมพันธ์เส้นทางศึกษาธรรมชาติสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวได้น้ำดื่มในจังหวัดชุมพร และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม (ขีดความสามารถรองรับด้านนันทนาการของพื้นที่)						
4. โครงการปรับปรุงระบบบริการรักษาความปลอดภัยบนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร และการกักขังสัตว์ให้ได้มาตรฐานสากล	วัตถุประสงค์ เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรสู่มาตรฐานสากล กิจกรรม 1. สร้างสถานที่รวบรวมความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ได้แก่ เกาะง่ามน้อย เกาะมาตรา กล่า หินกลางอ่าว และหินอ่าง 2. จัดหาบุคลากรทางการแพทย์พร้อมอุปกรณ์การแพทย์ ประจำการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	1. สถานที่รวบรวมความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ได้แก่ เกาะง่ามน้อย เกาะมาตรา เกาะกล่า หินกลางอ่าว และหินอ่าง และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐานสากล 2. บุคลากรทางการแพทย์พร้อมอุปกรณ์การแพทย์ ประจำการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร 3. มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐานและเจ้าหน้าที่ผ่านการอบรมตามมาตรฐานสากล	×	×	×	×	หน่วยงานหลัก อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
ระบบการบริหารรักษาความปลอดภัย	3. จัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง "ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว" แก่ภาคีทุกภาค เจ้าหน้าที่ยเรือ และผู้ควบคุมการท่องเที่ยวให้ได้ ประกาศนียบัตรระดับมาตรฐานสากล 4. เรือที่จะให้เข้าไปดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรต้องมีการอนุญาตถูกต้อง และสภาพเรือมีความพร้อม 5. มีการแผนการซ้อมกู้ภัย/การรับมือกับกรณีเหตุฉุกเฉินอย่างสม่ำเสมอ ฤดูกาลท่องเที่ยว 6. มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานในการเตรียมความพร้อมรับมือกับอุบัติเหตุ และอุบัติเหตุ 7. ออกระเบียบให้นักท่องเที่ยวทุกคนที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรต้องมีประกันสุขภาพ หรือประกันอุบัติเหตุ 8. ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่คัดกรองสุขภาพของนักท่องเที่ยว และระบุโรคที่ห้ามเดินทางท่องเที่ยวทางทะเลเพื่อ	4. เรือนำเที่ยวที่ทุกครั้งที่ให้บริการนำเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรได้มาตรฐานตามที่กรมเจ้าท่ากำหนดและบรรทุกนักท่องเที่ยวตามปกติของเรือ 5. มีระเบียบให้นักท่องเที่ยวทุกคนที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรต้องมีประกันสุขภาพหรือประกันอุบัติเหตุ 6. ผู้ประกอบการนำเที่ยวมีการคัดกรองสุขภาพของนักท่องเที่ยวก่อนออกเดินทาง 7. มีสื่อประชาสัมพันธ์ระดับจังหวัดที่ห้ามเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลทางทะเล 8. มีศูนย์ปฏิบัติการแจ้งเตือนนักท่องเที่ยวถึงมาตรการเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและวิธีปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ตลอดจนชี้แจง แนะนำ สาธิตแจ้ง					

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
	ป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวจากภาวะปัญหาสุขภาพ 9. มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวรับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางทะเล เช่น ระบุโรคที่ห้ามเดินทางท่องเที่ยวทางทะเล 10. ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวที่เรือบรรทุกไม่ให้เกินพิกัดที่กำหนด 11. เรือนำเที่ยวที่ทุกลำต้องติดตั้งระบบสื่อสารและระบุตำแหน่ง เพื่อให้สามารถติดตามได้ กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน	ข้อห้ามแก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 9. เรือนำเที่ยวที่ทุกลำที่ให้บริการนำเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรต้องติดตั้งระบบสื่อสารและระบุตำแหน่ง					
2) แผนงานการพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล							
5. โครงการยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณค่าสูงอย่างยั่งยืน หลักการและเหตุผล การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่เน้นความสำคัญของรูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงชุมชนกับทรัพยากรเน้นการเรียนรู้ การสร้างคุณค่าของทรัพยากร	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายให้เกิดรายได้แก่ชุมชน 2. เพื่อพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในภูมิภาคและประเทศ กิจกรรม 1. ประกาศใช้มาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เป็นไปตามขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยว	1. เกิดความสัมพันธ์และความสามัคคี ในการรองรับของพื้นที่กับปริมาณนักท่องเที่ยว 2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสินค้าและบริการ	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
ท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับพลวัตของประชาคมโลก ทั้งยังให้ความสำคัญกับชุมชนและภาคการผลิ ต ของ ชุม ชน เช่น ไปรแกรมดำน้ำกองหินได้น้ำค้นพบใหม่ในพื้นที่อำเภอหลังสวน ไปรแกรมดำน้ำเก็บขยะทำความสะอาดทะเล	2. พัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและกิจกรรมท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น โปรแกรมดำน้ำกองหินได้น้ำค้นพบใหม่ในพื้นที่อำเภอหลังสวน ไปรแกรมดำน้ำเก็บขยะทำความสะอาดทะเล						
นิเวศทางทะเลโดยชุมชน และมีทิศทางเดียวกันกับรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยนำเสนออัตลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น ฉลามวาฬ						
6. โครงการพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการมาตรฐานสินค้าและบริการ ให้เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	วัตถุประสงค์ 1. ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และพัฒนาเชื่อมโยงสินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) กับธุรกิจบริการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 2. การพัฒนาอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว	1. ผู้ประกอบการชุมชนได้รับการพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 2. ระดับความสำเร็จในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
หลักการและเหตุผล การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก	กิจกรรม 1. จัดอบรมให้ความรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม						

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	
ความสะอาด กุ้งเน้นที่การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และให้ความสำคัญกับมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยว	ท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 2. จัดอบรมให้ความรู้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยรักษาอัตลักษณ์ของพื้นที่ไว้ รวมถึงส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล						
7. โครงการส่งเสริมการลงทุนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการตลาดทั้งในระดับชุมชน และระดับโครงการท่องเที่ยวๆ และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัดชุมพรและพื้นที่เชื่อมโยง กิจกรรม 1. กำหนดมาตรการและแนวทางการส่งเสริมสิทธิประโยชน์ให้กับกลุ่มธุรกิจเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	- มาตรการและแนวทางการส่งเสริมสิทธิประโยชน์ให้กับกลุ่มธุรกิจเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล - การลงทุนของภาคเอกชนในกลุ่มธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หน่วยงานร่วม สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
การจัดให้มีระบบบริการสาธารณะความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก	2. กำหนดกลไกและมาตรการกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชนในกลุ่มธุรกิจที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล						
8. โครงการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล หลักการและเหตุผล การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวผ่านการยกระดับคุณภาพสู่ระดับสากล เพื่อให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อให้บุคลากรในความสามารถของบุคลากรในระดับโลกและเพื่อเตรียมความพร้อมกับการแข่งขันผ่านความการตลาดที่มีมากขึ้น ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และเอกชน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึก และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน นับเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่ม	วัตถุประสงค์ 1. บุคลากรด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลมีศักยภาพสูงขึ้นทั้งในด้านคุณภาพ ความรู้ความสามารถระดับทักษะทั่วไป ทักษะการบริหารและทักษะเฉพาะทางเพื่อรองรับความต้องการบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทย เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพและเพิ่มจำนวนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่มีคุณภาพสูง 2. ประชาชนทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจความต้องการและความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและพัฒนาสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในด้านคุณภาพของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	×	×	×	×	หน่วยงานหลัก กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษา
	กิจกรรม						

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	
ขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย	1. จัดอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ประกอบด้วย - ผู้ให้บริการในภาคธุรกิจที่พักแรม - มัคคุเทศก์ - ผู้ให้บริการด้านการเดินทางและการขนส่ง - ชุมชนท่องเที่ยวและประชาชน 2. จัดอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ ของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เช่น ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในทะเล ชีววิทยาของสิ่งมีชีวิตในทะเล และแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) การส่งเสริมทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล การพัฒนามัคคุเทศก์ และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล						
9. โครงการพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นและผู้ควบคุมการท่องเที่ยว ท่องเที่ยวในบริเวณแนวปะการัง หลักการและเหตุผล	วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ ภัตตาคารท้องถิ่น และผู้ควบคุมการดำเนินงานให้เป็นผู้นำการท่องเที่ยวที่ดี มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ดี เพื่อลดผลกระทบต่อการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมทางทะเล	1. จำนวนมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำเนินในบริเวณแนวปะการังที่ผ่านการฝึกอบรม 2. มัคคุเทศก์ท้องถิ่นและผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำเนินในบริเวณแนว	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมการท่องเที่ยว หน่วยงานร่วม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
การรณรงค์ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อหามาตรการในการป้องกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และหาแนวทางการลดผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยวไว้ในบริเวณแนวปะการังเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับคุ้มครองทรัพยากรปะการังจากกิจกรรมท่องเที่ยว น้ำ ตลอดจนการควบคุม กำกับดูแล การประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวโดยไม่ให้ส่งผลกระทบกับแนวปะการัง	สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งสามารถแนะนำนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง กิจกรรม 1. ประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อการกำหนดแนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นและผู้ประกอบการท่องเที่ยวในบริเวณแนวปะการัง 2. กำหนดแนวทางการพัฒนาและการฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและผู้ควบคุมการท่องเที่ยวที่ดำเนินในบริเวณแนวปะการัง 3. กำหนดแนวทางการพัฒนาและการฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสู่การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและผู้ควบคุมการท่องเที่ยวที่ดำเนินในบริเวณแนวปะการัง ภายใต้มาตรฐานการดำเนินงานของกรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 3. ดำเนินการฝึกอบรมร่วมกับสถาบันการศึกษา เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ และมีความเข้าใจพร้อมทั้งการฝึกปฏิบัติในฐานะมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและผู้ควบคุมการท่องเที่ยวที่ดำเนินในบริเวณแนวปะการัง	ประการังมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวที่ดี เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม					กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน สถาบันการศึกษา
10. โครงการรับรองมาตรฐานผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว	วัตถุประสงค์	1. ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัด	X	X			หน่วยงานหลัก กรมการท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร หลักการและเหตุผล การรับรองมาตรฐานผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรด้านการบริการตามมาตรฐานสากลที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ กิจกรรม 1. ประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรด้านการบริการตามมาตรฐานสากลที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. กำหนดแนวทางการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ประกอบการกลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการมาตรฐานผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ภายใต้มาตรฐานการบริการตามมาตรฐานสากลที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	เพื่อพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรด้านการบริการตามมาตรฐานสากลที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กิจกรรม 1. ประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถผู้ประกอบการผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรด้านการบริการตามมาตรฐานสากลที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. กำหนดแนวทางการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ประกอบการกลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการมาตรฐานผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ภายใต้มาตรฐานการบริการตามมาตรฐานสากลที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	ชุมพรได้รับการรับรองมาตรฐานด้านการบริการตามมาตรฐานสากลที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ					หน่วยงานร่วม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน สถาบันการศึกษา
3) แผนงานการพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์แบรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลโดยชุมชน							
11. โครงการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์แบรนด์และสร้างสื่อ	วัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำแผนประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์แบรนด์และสร้างสื่อประชาสัมพันธ์	1. จังหวัดชุมพรมีแผนประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์แบรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก กรมการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
ประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร หลักการและเหตุผล การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรได้กำหนดอัตลักษณ์ "โลกทะเลชุมพร หลากหลาย และยั่งยืน" ซึ่งเป็นภารกิจหน้พ่หมายและทิศทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรที่มุ่งให้เกิดการท่องเที่ยวแบบใหม่ เน้นการเรียนรู้จากฐานความหลากหลายของระบบนิเวศ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของพื้นที่โดยมีการมีส่วนร่วมของชุมชน	หลากหลายทางชีวภาพในทะเลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร กิจกรรม - รวบรวมข้อมูลความเป็นอัตลักษณ์แบรนด์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร - วางแผนการประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์แบรนด์อย่างต่อเนื่อง 4 ปี เพื่อให้เกิดกระบวนการรับรู้ถึงอัตลักษณ์คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร - จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นอัตลักษณ์แบรนด์ ได้แก่ ความหลากหลายของทรัพยากรทางทะเลที่ต้องรักษาไว้และประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงคุณค่า และความจำเป็นในการปกป้องรักษาทรัพยากรทางทะเล เอกสิทธิ์ในการท่องเที่ยวที่เน้นให้แก่บุคคลที่มีคุณภาพ และรักษัธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้คามเบิกบานใจ ความรื่นรมย์ ความเชื่อมั่นได้ในความปลอดภัย เป็นต้น	นิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรต่อเนื่องทุกปี - มีการประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์แบรนด์อย่างต่อเนื่อง - มีการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย					หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษา

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
	4. นำแผนประชาสัมพันธ์ไปปฏิบัติผ่านตัวกลางต่าง ๆ ที่เหมาะสมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย						
12. โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล โดยชุมชน หลักการและเหตุผล การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ก่อให้เกิดขบวนการเรียนรู้ สร้างเสริมความเข้าใจสร้างจิตสำนึกต่อผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมกันอนุรักษ์ รักษา ดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ไม่ให้เกิดการทำลายหรือเกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างที่มีอยู่ในระบบนิเวศอย่างระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติจนเกิดความเสียหาย โดยมีชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกัน	วัตถุประสงค์ แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กิจกรรม 1. จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเพื่อยกระดับขีดความสามารถของชุมชนให้มีความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว ทั้งด้านองค์ความรู้ การบริหารจัดการท่องเที่ยว การให้บริการเกี่ยวกับระบบนิเวศทางทะเล การให้บริการทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 2. การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนเพื่อกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 3. สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทาง	1. ชุมชนสามารถทราบถึงแนวทางที่จะพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน 2. ชุมชนสามารถออกแบบรูปแบบกิจกรรมที่สามารถบูรณาการกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานร่วม กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
	ทะเล เช่น การส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนในชุมชนต่อการรับรู้เรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติ						
4) แผนงานการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล							
13. โครงการส่งเสริมกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อกำหนดกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 2. เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวคุณภาพทั้งชาวไทยและต่างประเทศสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 3. เพื่อรักษากลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวเดิมและขยายตลาดนักท่องเที่ยวใหม่เข้าสู่พื้นที่ 4. เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรเป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยวคุณภาพสูง กิจกรรม 1. จัดประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ	1. นักท่องเที่ยวคุณภาพทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าสู่พื้นที่เพิ่มขึ้น 2. นำรายได้เข้าสู่พื้นที่เพิ่มขึ้น	X	X			หน่วยงานหลัก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานร่วม สำนักงานส่งเสริมการจัดการประชุมและนิทรรศการ จังหวัดชุมพร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
นักท่องเที่ยวคุณภาพ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางได้ตลอดปี และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวโดยมีจุดประสงค์ที่มุ่งรักษาสภาพแวดล้อมของระบบนิเวศ	2. กำหนดแผนการส่งเสริมการตลาดที่สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวคุณภาพสูง เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อการดำน้ำ เป็นต้น 3. จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการดำเนินการโครงการ เช่น การออกแคมเปญส่งเสริมการตลาด การออกโรดโชว์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว 4. ติดตามและประเมินผล						
14. โครงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านน้ำลึกเพื่อการอนุรักษ์บริเวณกองหินไต้ฟ้าที่ค้นพบใหม่บริเวณอ่าวหลังสวน จังหวัดชุมพร	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านน้ำลึกเพื่อการอนุรักษ์บริเวณกองหินไต้ฟ้าที่ค้นพบใหม่บริเวณอ่าวหลังสวน จังหวัดชุมพร 2. เพื่อการกระจายนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่มีการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่ค้นพบใหม่ในจังหวัดชุมพร กิจกรรม 1. จัดประชุมร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านน้ำลึกเพื่อการ	1. นักท่องเที่ยวคุณภาพทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าสู่พื้นที่ 2. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในกิจกรรมด้านน้ำลึกเพื่อการอนุรักษ์บริเวณกองหินไต้ฟ้า ที่ค้นพบใหม่บริเวณอ่าวหลังสวน จังหวัดชุมพร	X	X	X		หน่วยงานหลัก สำนักงานจังหวัดชุมพร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
ระบบนิเวศ มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน กิจกรรมด้านน้ำเพื่อการอนุรักษ์บริเวณกองหินได้น้ำที่ค้นพบใหม่ บริเวณอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร	อนุรักษ์บริเวณกองหินได้น้ำที่ค้นพบใหม่ บริเวณอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ได้แก่ กิจกรรมด้านน้ำกับขยะบริเวณกองหินกลางอ่าว หินแห้ง หินใหม่ หินทองโว หินเจดทะเล หินพุ่ม หินคันหรี และหินอ่าง 2. จัดกิจกรรมทดสอบได้น้ำที่ค้นพบใหม่ อนุรักษ์บริเวณกองหินได้น้ำที่ค้นพบใหม่ บริเวณอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร 3. จัดกิจกรรมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เช่น การออกแคมเปญ ส่งเสริมการตลาด การออกโรดโชว์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว 4. ติดตามและประเมินผล						
15. โครงการจัดงานเทศกาลและงานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	1. นักท่องเที่ยวคุณภาพทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าสู่พื้นที่เพิ่มขึ้น 2. นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการใช้บริการทำเที่ยวเรือในการจัด	×	×	×	×	หน่วยงานหลัก สำนักงานจังหวัดชุมพร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	
หลักการและเหตุผล ปัจจุบันพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไปตามยุคสมัย การจะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การทำให้ลูกค้าได้มีโอกาสได้สัมผัสสินค้าและบริการ ผ่านการจัดกิจกรรมทางการตลาด (Event Marketing) ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการตลาดในรูปแบบกิจกรรม ที่แต่ละสินค้าบริการจะคิดขึ้นมาเพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย นอกจากจะเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นยอดขาย ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่จะสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ	2. เพื่อประชาสัมพันธ์เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร กิจกรรม 1. จัดกิจกรรมงานโลกทะเลชุมพร 2. จัดกิจกรรมเทศกาลดูฉลามวาฬ	งานเทศกาลและงานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร					กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หน่วยงานร่วม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมทางหลวงชนบท กระทรวงคมนาคม กรมการท่องเที่ยว การท่าอากาศยานไทย สถาบันการศึกษา
5) แผนงานการพัฒนาภาคีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล							
วัตถุประสงค์ เพื่อประกาศใช้มาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนด	วัตถุประสงค์ เพื่อประกาศใช้มาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนด	1. มีประกาศของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เรื่องการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว	X*				หน่วยงานหลัก กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
ในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของพื้นที่ หลักการและเหตุผล แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรจำนวนมากท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2562 อยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Below carrying capacity level) การประกาศใช้มาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เป็นไปตามขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของพื้นที่ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของจังหวัดชุมพรได้ดำเนินการแล้วในปี 2561 ภายใต้แผนงานวิจัยการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับกิจกรรมดำน้ำลึกและดำน้ำตื้นในจังหวัดชุมพร	ความสามารถรองรับการท่องเที่ยวเร่งด่วน กิจกรรม 1. จัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อขอความเห็นชอบถึงจำนวน CC และมาตรการรองรับ CC 2. จัดประชุมผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำเสนอผลการศึกษาวิจัย CC พร้อมรับฟังความคิดเห็น 3. นำผลการวิจัยและข้อคิดเห็นจากการประชุมผู้ประกอบเสนอต่อกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อขอความเห็นชอบและข้อเสนอแนะ 4. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ประสานใช้จำนวน CC และส่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ปฏิบัติ 5. สรุปและรายงานผลการดำเนินงานโครงการ	2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ปฏิบัติ					กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หน่วยงานร่วม สำนักงานจังหวัดชุมพร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
17. โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูล (Database System) ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร 2. เพื่อกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร กิจกรรม 1. การประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกันผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 2. ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อการกำหนดประเภทชุดข้อมูลที่ต้องการ 3. ร่วมกันกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานการพัฒนาฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร 4. กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล 5. กำหนดแผนการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล	1. มีการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรที่เหมาะสม 2. สร้างความร่วมมือของเครือข่ายและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร เพื่อขับเคลื่อนสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก สำนักงานสถิติจังหวัด หน่วยงานร่วม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืช สำนักงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมเจ้าท่า กรมการท่องเที่ยว กองตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กรมพัฒนาชุมชน ก กรมการค้าภายใน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
พัฒนาและส่งเสริมการตลาด ทิศทางในการพัฒนาศักยภาพผู้ ให้บริการ และองค์ประกอบที่ เกี่ยวข้องต่างๆ	6. ติดตามและประเมินผลการพัฒนา ระบบฐานข้อมูล						
6) แผนงานการวิจัย ติดตาม และประเมินผล							
18. โครงการติดตามสัตว์ทะเลที่ มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์ หลักการและเหตุผล แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทาง ทะเลในจังหวัดชุมพรมีคุณค่าด้าน การอนุรักษ์ความหลากหลายทาง ชีวภาพในท้องทะเล จึงมีความ จำเป็นอย่างยิ่งในการติดตาม สถานภาพทรัพยากรทางทะเลที่มี คุณค่าด้านการอนุรักษ์ เพื่อเป็น ข้อมูลในการบริหารจัดการเพื่อ สงวนรักษาความหลากหลายทาง ชีวภาพ โดยเฉพาะสัตว์ทะเลที่มี คุณค่าด้านการอนุรักษ์และมีความ โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิง นิเวศทางทะเล เช่น ฉลามวาฬ วาฬ โลมา และเต่าทะเล	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลาย ทางชีวภาพของสัตว์ทะเลที่มีคุณค่าด้าน การอนุรักษ์ 2. เพื่อติดตามสถานภาพของสัตว์ทะเลที่มี คุณค่าด้านการอนุรักษ์ โดยเฉพาะใน บริเวณที่มีการท่องเที่ยวหนาแน่น 3. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลาย ทางชีวภาพของสัตว์ทะเลที่มีคุณค่าด้าน การอนุรักษ์ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวการสื่อสารความหมายธรรมชาติ และจัดการสงวนรักษา พื้นพระบรมมเขต กิจกรรม 1. กำหนดพื้นที่ศึกษาบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรที่มีการ ใช้ประโยชน์การท่องเที่ยวหนาแน่น และ บริเวณที่ไม่มีการบกรบของมนุษย์	1. มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับความ หลากหลายทางชีวภาพทั้งระบบ นิเวศบนเกาะ ชายฝั่งและในทะเล 2. มีฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงราย ปีของระบบนิเวศทางทะเลที่มีคุณค่า ด้านการอนุรักษ์โดยเฉพาะในบริเวณ ที่มีการท่องเที่ยวหนาแน่นเปรียบเทียบกับ บริเวณที่ไม่ถูกรบกวน	×	×	×	×	หน่วยงานหลัก ศูนย์ปฏิบัติการอุทยาน แห่งชาติทางทะเลที่ 1 จังหวัด ชุมพร อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร กรมทรัพยากรทางทะเลและ ชายฝั่ง สถาบันการศึกษา หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลใน จังหวัดชุมพร

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
	2. ศึกษาข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ทะเลที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์ 3. เก็บข้อมูลเพื่อติดตามสถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ทะเลที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์ โดยเฉพาะสัตว์ทะเลที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์และมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เช่น ฉลามวาฬ วาฬ โลมา และเต่าทะเล เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงรายปี 4 จัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ทะเลที่มีคุณค่าด้านการอนุรักษ์ 5. รายงานผลการดำเนินงานทุกปี และมี การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล						
19. โครงการติดตามผลกระทบจากการท่องเที่ยว หลักการและเหตุผล การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล มีโอกาสสร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรที่สำคัญข้อมูล	วัตถุประสงค์ เพื่อติดตามเฝ้าระวังผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร กิจกรรม	1. มีข้อมูลผลกระทบต่อการทรัพยากรและระบบนิเวศในจุดที่มีการใช้ประโยชน์หนาแน่น อย่างต่อเนื่องทุกปี 2. มีการเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง	×	×	×	×	หน่วยงานหลัก ศูนย์ปฏิบัติการอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่ 1 จังหวัดชุมพร อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
เพื่อป้องกันและระดับความรุนแรงของผลกระทบตลอดจนสาเหตุของผลกระทบ สามารถใช้ข้อมูลในการจัดการทรัพยากร และการท่องเที่ยวให้ส่งผลกระทบในระดับที่ควบคุมได้ ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาอย่างเป็นข้อมูลที่สามารถนำเสนอแก่ผู้เกี่ยวข้องให้เกิดกระบวนการรับรู้ปัญหาและนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว	1.สำรวจพื้นที่ที่มีแนวโน้มได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร 2. สำรวจประเภทของผลกระทบและระดับความรุนแรงของผลกระทบ สาเหตุของผลกระทบ 3. จัดทำฐานข้อมูลการติดตามผลกระทบ 4. จัดเวทีนำเสนอข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการรับรู้ปัญหาและนำสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาร่วมกัน						สถาบันการศึกษา หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลใน จังหวัดชุมพร
20. โครงการวิจัยเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวและการพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร และลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบและแบบสิ่งแวดล้อม	วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวกลุ่มท่องเที่ยว ความคาดหวัง ความต้องการ ความพึงพอใจ พฤติกรรม และคาดคะเนจำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคต กิจกรรม 1. ศึกษาปริมาณข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร และลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบและแบบสิ่งแวดล้อม	ข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวและการประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวในอนาคต สำหรับใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก ศูนย์ปฏิบัติการอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่ 1 จังหวัดชุมพร อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สถาบันการศึกษา หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ กลุ่มนักท่องเที่ยวประเภท ความต้องการ ความพึงพอใจในการมาเยือน ประสิทธิภาพการให้บริการที่ ได้รับ ความเต็มใจจะจ่าย ความรู้สึกแออัด ในจุดท่องเที่ยว สำนวนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและกลุ่มเรื่อนำเที่ยวค่าน้ำมัน และค่าน้ำลึก ถึงพฤติกรรมในการประกอบกิจกรรมนั้น ทนทาน การดูแลแนวโน้ม ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น						เครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร
21. โครงการศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ต่อของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อระบบนิเวศนิเวศทางทะเลที่เป็นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล 2. เพื่อค้นหาแนวทางในการตั้งรับ ปรับตัว และบรรเทาผลกระทบร่วมกันกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง กิจกรรม	1. มีข้อมูลผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อทรัพยากรท่องเที่ยวทางทะเล 2. มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เพื่อให้เกิดความรับรู้ปัญหา 3. มีแนวทางในการตั้งรับปรับตัว และบรรเทาผลกระทบร่วมกันกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง	X	X	X	X	หน่วยงานหลัก ศูนย์ปฏิบัติการอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่ 1 จังหวัดชุมพร อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สถาบันการศึกษา หน่วยงานร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 2 แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร (ต่อ)

แผนการบริหารจัดการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ				หน่วยงานดำเนินงาน
			ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	
และความรุนแรงขึ้น เช่น การเกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาว การกัดเซาะชายฝั่ง ความถี่ของการเกิดมรสุมและพายุ ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยละเอียดและอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีฐานข้อมูลในการติดตามการเปลี่ยนแปลง ปรับตัว และบรรเทาผลกระทบต่าง ๆ เหล่านี้กับภาคการท่องเที่ยว	1. ศึกษาความรุนแรงของผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่มีแนวโน้มมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และบริเวณที่เกิดผลกระทบต่าง ๆ 2. ศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น 4. หาแนวทางในการบรรเทาผลกระทบทั้งต่อทรัพยากรและภาคท่องเที่ยว ร่วมกันกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง						เครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

แผนงานโครงการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ได้ทำการศึกษา การติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ ในจังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่น จังหวัดชุมพร และการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในจังหวัดชุมพร เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในเชิงพื้นที่ที่สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) การสำรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เพื่อใช้ประเมินขีดความสามารถในการรองรับ นันทนาการด้านนิเวศ (ECC) โดยออกแบบพื้นที่ศึกษาให้สอดคล้องกับบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลผลกระทบที่มีต่อสิ่งมีชีวิตจากการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ปัจจัยและเกณฑ์ในการ กำหนดเป้าหมายพิจารณาจากสิ่งมีชีวิตที่มีความเปราะบางที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ ปะการังแข็ง สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่และปลาประจำถิ่นในแนวปะการัง

การศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร 14 สถานีศึกษา พบว่าร้อยละการปกคลุมของปะการังมีชีวิตเพิ่มขึ้น ยกเว้นเกาะง่ามน้อยและเกาะมัดหวายใหญ่ ซึ่งลดลงเล็กน้อย (ร้อยละ 0.03 และ 0.04 ตามลำดับ) สัตว์ทะเลหน้าดินและปลาที่อาศัยอยู่ในแนวปะการังในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความหนาแน่นประชากรเพิ่มขึ้น การประเมินผลกระทบและความสามารถในการรองรับด้านนิเวศของคุณภาพน้ำทะเล โดยพิจารณาจากอุณหภูมิ ความโปร่งใส ความเป็นกรดต่าง ความเค็ม ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ และน้ำมันหรือไขมันบนผิวน้ำ อยู่ในระดับเข้าใกล้กับขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Approaching carrying capacity level) เนื่องจากอุณหภูมิน้ำทะเลที่สูงผิดปกติในทุกสถานีศึกษา ยกเว้น หินแพ หินกลางอ่าว และหินแห้ง อยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Below carrying capacity level) อุณหภูมิน้ำทะเลสูงผิดปกติในเดือนพฤษภาคมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ไม่ใช่ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบและความสามารถในการรองรับด้านนิเวศของการปกคลุมของปะการังมีชีวิต สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่ และปลาประจำถิ่นในแนวปะการัง โดยพิจารณาจากเป้าหมายพบปริมาณและการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด การติดตามการเปลี่ยนแปลงของแนวปะการังและกองหินใต้น้ำภายหลังปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวในปี พ.ศ. 2561 พบว่าในภาพรวมการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ปกคลุมปะการังมีชีวิตในบริเวณสถานีศึกษาที่มีการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบจากปะการังฟอกขาวน้อย การสำรวจสัตว์ทะเลหายากที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวทางทะเลในปี พ.ศ. 2562 พบฉลามวาฬ 26 ครั้ง เต่าทะเล 8 ครั้ง และวาฬบรูด้า 1 ครั้ง โดยส่วนใหญ่พบเห็นสัตว์ทะเลหายากบริเวณเกาะง่ามน้อย เกาะง่ามใหญ่ เกาะหลักง่าม หินแพ และเรือหลวงปราบแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจำนวน 23 แห่ง ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวแล้วจำนวน 14 แห่ง ดังนั้นการติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

2) การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพร เพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล พัฒนาศักยภาพการให้บริการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลให้กับผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร และเสนอแนวทางการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการวางเส้นทางหรือลำดับก่อนหลังของจุดดำน้ำในแพคเกจทัวร์ จำนวนจุดดำน้ำและระยะเวลาการท่องเที่ยว ความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศแนวปะการังที่ได้รับ นักท่องเที่ยวให้ความสนใจกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ โดยเฉพาะการเก็บขยะในทะเล และการอนุรักษ์สัตว์ทะเลหายาก จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล มีการจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ และการจัดการการท่องเที่ยวที่ผสมผสานกับวิถีชีวิตชุมชน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว การพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรต้องสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว และมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

สำหรับแนวทางการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร สามารถใช้ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การขยายตัวตลาดการท่องเที่ยว และการพัฒนาองค์การบริหารจัดการ ซึ่งทำให้ทรัพยากร ธรรมชาติคงความอุดมสมบูรณ์ มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน การควบคุมดูแลรักษา และมีระบบติดตามตรวจสอบเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม และกระจายข้อมูลสู่ผู้เกี่ยวข้อง การสร้างประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าให้นักท่องเที่ยวได้สังเกตเรียนรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทางการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และจิตสำนึกที่ดีในการรักษาสิ่งแวดล้อม

3) การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เป็นประเด็นที่มีความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร พบว่าการประชาสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด คือ สื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์ สื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ ไกด์นำเที่ยว ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ความสวยงามของแหล่งดำน้ำ ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวพบว่าทั้งหมดใช้สื่อ Facebook และ Line เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยว คือ แพคเกจการท่องเที่ยวแบบเหมาจ่าย ความสวยงามของแหล่งดำน้ำ ความชำนาญในเส้นทางการเดินเรือ สำหรับแนวทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

สำหรับแนวทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล และการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย โดยนำเสนอจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสร้างเอกลักษณ์ด้านการตลาดเพื่อสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย การพัฒนารูปแบบการสื่อความหมายต้องมีความหลากหลาย และเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การสื่อความหมายต้องสามารถแพร่กระจายไปยังผู้รับข้อมูลข่าวสารได้ทุกกลุ่ม และมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนสนับสนุนการเรียนรู้และสร้างความประทับใจ การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการตลาดต้องใช้กลยุทธ์การ

ส่งเสริมการตลาดที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกและการท่องเที่ยวของประเทศไทย กระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้นรวมถึงแนวโน้มที่เน้นให้ความสำคัญกับความต้องการส่วนบุคคล ส่งผลให้เกิดเป็นแนวโน้มนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่และกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะใช้จุดแข็งด้านความโดดเด่นของทรัพยากร ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน เป็นจุดขาย ด้านการตลาด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมา ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยส่งเสริม การศึกษาเรียนรู้จากกิจกรรมที่เน้นการได้สัมผัส ได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยตรง และเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ แผนยุทธศาสตร์และนโยบายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับ สาระสำคัญของนโยบายรัฐด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ของ จังหวัดชุมพร เพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (พ.ศ. 2561 – 2564) แผนพัฒนาจังหวัดชุมพร (พ.ศ.2561-2564) ฉบับทบทวนปี 2562 แผนยุทธศาสตร์การ ท่องเที่ยวในแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ของจังหวัดชุมพร ระยะที่ 1 ปี 2560-2564 แผนพัฒนาการ ท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ พ.ศ. 2560-2564 และ แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการบริหารจัดการแนวปะการัง

5) แผนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรร่างขึ้นจากข้อมูลที่ได้รับ จากการบูรณาการความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนใน กระบวนการจัดทำแผนบริหารจัดการฯ ซึ่งจะครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ประกอบด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริการ และ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันของ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล การพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางทะเล การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลและการประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านท่องเที่ยว และการพัฒนากลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทาง ทะเลแบบบูรณาการ รวมทั้งการวิจัย ติดตาม และประเมินผลสถานการณ์ของระบบนิเวศทางทะเล ที่ได้รับผลกระทบ จากกิจกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ โดยแผนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรมุ่งให้เกิดการท่องเที่ยวแบบใหม่เน้นการเรียนรู้จากฐานความหลากหลายของ ระบบนิเวศ การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้าน นันทนาการของพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แผนงานวิจัยนี้จัดทำแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลภายใต้ขีดความสามารถในการ รองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของพื้นที่ โดยสำนักงานจังหวัดชุมพรผ่านคณะกรรมการร่วมภาครัฐ และเอกชน (กรอ.จ.ชพ) ประกอบด้วย 6 แผนงาน ได้แก่

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เชิงนิเวศทางทะเล
2. การพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
3. การพัฒนาและส่งเสริมอัตลักษณ์แบรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลโดยชุมชน

4. การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
5. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล
6. การวิจัย ติดตาม และประเมินผล

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาการสำรวจติดตามการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรนำเสนอข้อมูลขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านนิเวศบริเวณแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรทั้งหมด 14 สถานีศึกษาโดยการกำหนดพื้นที่ศึกษาในบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและกำหนดเป้าอนุรักษ์ที่สะท้อนผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่าคุณภาพน้ำทะเลปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในระดับเข้าใกล้กับขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Approaching carrying capacity level) เนื่องจากอุณหภูมิน้ำทะเลที่สูงผิดปกติในเดือนพฤษภาคมจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก ไม่ใช่ผลกระทบจากกิจกรรมการประมงผลกระทบและความสามารถในการรองรับด้านนิเวศของการปกคลุมของปะการังมีชีวิต สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่ และปลาประจำถิ่นในแนวปะการัง โดยพิจารณาจากเป้าอนุรักษ์ พบว่าการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด (Below carrying capacity level) จากการสำรวจการแพร่กระจายของสิ่งมีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร สำรวจกลุ่มสัตว์ทะเลหายาก ได้แก่ โลมา เต่าทะเล วาฬ และฉลามวาฬ จากการรวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่และชาวประมงพื้นบ้านเกี่ยวกับการพบเห็นสัตว์ทะเลหายากในระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายน 2562 พบฉลามวาฬ 26 ครั้ง เต่าทะเล 8 ครั้ง และวาฬบรูด้า 1 ครั้ง โดยส่วนใหญ่พบเห็นสัตว์ทะเลหายากบริเวณเกาะง่ามน้อย เกาะง่ามใหญ่ เกาะหลักง่าม หินแพ และเรือหลวงปราบ ซึ่งพบฉลามวาฬได้บ่อยที่สุดในเดือนพฤษภาคม สอดคล้องกับการศึกษาของ อติชาติ อินทองคำ และคณะ (2560) ดังนั้นข้อมูลจากผลการศึกษาจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาการพัฒนาและยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในท้องถิ่นจังหวัดชุมพรพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พึงพอใจแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล รูปแบบการวางเส้นทาง/ลำดับก่อนหลังของจุดดำน้ำในแพคเกจทัวร์ที่มีในปัจจุบัน จำนวนจุดดำน้ำในแพคเกจทัวร์กับระยะเวลาที่มีความเหมาะสมและมีความคุ้มค่า มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศแนวปะการัง และให้ความสนใจในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ เช่น กิจกรรมเก็บขยะในทะเล กิจกรรมการอนุรักษ์สัตว์ทะเลหายาก การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพรต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผสมผสานกับวิถีชีวิตชุมชน จัดการผลกระทบที่อาจเกิดจากตัวบุคคลของนักท่องเที่ยว จัดกิจกรรมให้หลากหลายและตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด มีกิจกรรมเบ็ดเสร็จ เช่น ที่พัก อาหาร และท่องเที่ยว มีแผนท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวเวลาน้อย จัดการเรื่องความปลอดภัยในการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ มีแผนการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์กับหลายๆ กลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มเด็ก และผู้พิการ สำหรับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ได้แก่ สื่อให้ความรู้

แก่นักท่องเที่ยว ความพร้อมของเรือสำราญ ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร การศึกษาความต้องการ/พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การประยุกต์ใช้และจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว แนวทางการปฏิบัติตัวของนักดำน้ำลึกและดำผิวน้ำ แนวทางการปฏิบัติตัวของผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณแนวปะการัง มาตรฐานความปลอดภัยสำหรับการท่องเที่ยวทางทะเล ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในแนวปะการัง มาตรฐานของการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวดำน้ำลึกและดำผิวน้ำ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล และนอกเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวัฒน์ บุญศักดิ์สกุล (2548) ชลตรงค์ ทองสง (2551) บุญศิลป์ จิตตะประพันธ์ (2555) ที่ระบุว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจแหล่งท่องเที่ยวบริเวณหมู่เกาะชุมพร อย่างไรก็ตาม จิตสำนึกด้านการอนุรักษ์มักเชื่อมโยงกับปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับ (egoistic concerns) (Levy et al, 2016)

การศึกษาการพัฒนา รูปแบบการประชาสัมพันธ์และสื่อความหมายเพื่อส่งเสริมการตลาดสำหรับสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ในจังหวัดชุมพร โดยใช้แนวทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมายผ่านสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงง่ายและเป็นที่มียุทธศาสตร์มากที่สุดในยุคปัจจุบันให้แก่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เช่น website, facebook, web page, instagram และ twitter เป็นต้น การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาทางทะเลท้องถิ่นในจังหวัดชุมพร ให้แก่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวผ่านแผ่นพับ/โบรชัวร์ นำเสนอในงานนิทรรศการ จัดทำคู่มือรูปแบบการประชาสัมพันธ์ และการสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ รูปแบบการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลต้องเป็นแนวทางให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยใช้จุดแข็งด้านความโดดเด่นของทรัพยากร เช่น แนวปะการัง ทัศนียภาพ และฉลามวาฬ เป็นจุดขายด้านการตลาด รวมถึงสร้างความพร้อมด้านบริการสาธารณะในจังหวัดชุมพรเพื่อรองรับการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยว นอกจากนี้การส่งเสริมการตลาดและพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น รวมถึงยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้สามารถตัดสินใจซื้อสินค้าท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว (Gardiner and Scott, 2018) นอกจากนี้การส่งเสริมการรับรู้ของตลาดด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้า ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และวิธีการส่งเสริมการตลาดให้เกิดการยอมรับสามารถกระตุ้นการตัดสินใจซื้อได้รวดเร็วขึ้นและสนับสนุนซื้อบริการทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นของกลุ่มนักท่องเที่ยว (Wardana and Sukaatmadja, 2018) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rundle-Thiele et al. (2019) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการตลาดเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สามารถช่วยสื่อสารสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ ความต้องการออกเดินทางไปท่องเที่ยว การพัฒนา รูปแบบการประชาสัมพันธ์ การสื่อความหมายและการส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาทางทะเลให้นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญ of ทรัพยากรทางทะเลและนำไปสู่การอนุรักษ์

แผนงานวิจัยนี้จัดทำแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของพื้นที่ โดยสำนักงานจังหวัดชุมพรผ่านคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.จ.ชพ) ประกอบด้วย 6 แผนงาน 21 โครงการเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการ (Management Implications)

1) ควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพรแก่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เพื่อปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักในการดูแลและอนุรักษ์ระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ รวมทั้งการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลต้องสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว และมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2) ควรส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวดำน้ำตื้นและดำน้ำลึกในจังหวัดชุมพรด้านการบริการ การประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลแก่ผู้ประกอบการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน

3) ควรมีหน่วยงานกำกับดูแลการท่องเที่ยวแนวปะการังและกองหินใต้น้ำที่สำคัญในจังหวัดชุมพรแบบบูรณาการ โดยความร่วมมือของหน่วยงานที่ดูแลทรัพยากร เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวตามขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว และควบคุมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีระบบติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว

4) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในระดับต่างๆ โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ และการกระจายประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปสู่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม

5) ผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณแนวปะการังต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวดำน้ำ และต้องให้ความสำคัญในการดูแลควบคุมการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

6) รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อเป็นการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล

7) ควรพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบการขนส่งสาธารณะหรือเอกชน ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ข้อกำหนด และมาตรฐานการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อเป็นจุดเด่นและสะดวก สำหรับนักท่องเที่ยวในการเดินทาง พร้อมทั้งยังเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีกับนักท่องเที่ยว

8) การประชาสัมพันธ์และการสื่อความหมายต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับการใช้งานของกลุ่มเป้าหมายวัยต่าง ๆ และเข้าถึงกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

9) มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ และการสื่อความหมายที่หลากหลายช่องทาง รองรับสำหรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย อย่างเช่น กลุ่มวัยเกษียณจะมาท่องเที่ยวพักผ่อนเป็นเวลาหลายวันมากกว่ากลุ่มวัยรุ่น ดังนั้นควรมีการจัดระบบ หรือแพคเกจให้ครอบคลุมกับความต้องการ

10) มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับอัปเดตข้อมูล และกระจายข่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางทะเลในจังหวัดชุมพรสำหรับชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อสามารถนำไปเผยแพร่ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง และแม่นยำ

11) ควรมีการประชาสัมพันธ์ สร้างความตระหนักถึงอัตลักษณ์แบรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร ดำเนินการตามแผนการบริหารจัดการที่เสนอไว้ มุ่งเน้นการสร้างกิจกรรมและกลไกที่มุ่งไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์แบรนด์ โดยดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต (Research Implications)

- 1) ควรติดตามการเปลี่ยนแปลงของแนวปะการังและกองหินใต้น้ำในจังหวัดชุมพร เนื่องจากผลกระทบจากการท่องเที่ยว และปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน
- 2) กำหนดปัจจัยเกณฑ์เป่าอนุรักษ์โดยพิจารณาจากสิ่งมีชีวิตที่มีความเปราะบางต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยว และใช้แนวปะการังและกองหินใต้น้ำเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย เช่น ปะการัง สัตว์ทะเลหน้าดินขนาดใหญ่ และปลาประจำถิ่นในแนวปะการังที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ให้มีความเหมาะสม
- 3) ควรติดตามสภาพของฉลามวาฬในจังหวัดชุมพรอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนจัดการและการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน
- 4) การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรผู้ควบคุมการท่องเที่ยวดำน้ำในบริเวณแนวปะการังต้องจัดเป็นประจำทุก ๆ ปี เพื่อให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติงาน และใช้เป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- 5) สนับสนุนสถาบันการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและปรับปรุงแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพรให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 6) การจัดอบรมด้านภาษาสำหรับชุมชนในท้องถิ่น ช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน หรือเหตุการณ์เร่งด่วน
- 7) การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลในจังหวัดชุมพร โดยนำเสนอความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่สัมปทานรังนกนางแอ่นที่ช่วยปกป้องการทำลายระบบนิเวศแนวปะการังในอดีต การพัฒนานวัตกรรมการบดบังแสงในช่วงเกิดปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวเพื่อปกป้องปะการังเขากวางบริเวณเกาะง่ามน้อย การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวดำน้ำลึกกับแหล่งดำน้ำประเภทเรือจม (เรือหลวงปราบ) และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประมงพื้นบ้านอินทรีย์
- 8) การติดตามและตรวจสอบระบบนิเวศแนวปะการังและกองหินใต้น้ำ โดยให้กลุ่มอาสาสมัครในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2560. แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ พ.ศ. 2560-2564. ส่วนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 188 หน้า.
- การท่องเที่ยวและกีฬา. 2551.ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ.2551-2554.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2539. พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่2. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. รายงานฉบับสุดท้าย: แผนปฏิบัติการการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านดอนมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564). พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กฤษณ์ โคตรสมบัติ. 2553. การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตแก่งสามพันโบก อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- กุลวรา สุวรรณพิมล. 2550. หลักการมัคคุเทศก์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โสภณการพิมพ์.
- ชฎาพร ขุนทองเพชร. 2550. การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาถ้ำภูผาเพชร. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลานครินทร์.
- ชุติมา แจงประดิษฐ์. 2550 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริเวณอ่าวสลักเพชร เกาะช้าง จังหวัดตราด. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.
- ชูวิทย์ ศิริเชากุล. 2544. การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัดการ Home-Stay. จุลสารการท่องเที่ยว
- โครงการการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. 2540. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. Mild Graphic.
- ดรรชนี เอมพันธุ์. 2546. เอกสารประกอบการสอน วิชาการจัดการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ดรรชนี เอมพันธุ์. 2545. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน. น.78-140. ใน พรพิมล นุ่นปาน, บรรณาธิการ. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- ดรรชนี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เชษฐมาส. 2539. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : แนวคิด หลักการและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในอุทยานแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาอุทยาน แห่งชาติกับนันทนาการ และการท่องเที่ยวในทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน.27-28 พฤษภาคม 2539. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- ดวงใจ หล่อธนวิชัย. 2550 รัฐ ทุน ชุมชน กับการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,วิทยาลัยสหวิทยาการ สาขาสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2545. การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์การจัดการพื้นที่อนุรักษ์. ใน เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาการจัดการพื้นที่อนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- นำชัย ทนุผล. (2542). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สาขาวิชาการพัฒนาการท่องเที่ยว คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. 2537. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. บริษัทเพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด : กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2549. การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- ประกิจ พันธุ์จวรรณ. 2545. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในมหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา. ศีลปสาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พจนา สวนศรี. 2546. คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พจนา สวนศรี. 2550. เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 3 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พนิตดา สิงห์ครา. 2544. ศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยอีในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์. ศีลปสาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พลอยศรี โปราณนท. (2545). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พิมพ์ระวี วิจารณ์รุ่งสัจ. 2553. การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ไพฑูรย์ พงสะบุตร. 2552. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่ม 5. พิมพ์ครั้งที่ 5.
- ภราเดช พยัฒวิเชียร. 2539. การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว 2 (เดือนเมษายน-เดือนมิถุนายน) : 4-7.
- มธุรส ปราปไพรี. 2543. ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงคา บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. ศีลปสาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). โครงการศึกษาแนวทางและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. 2544. การท่องเที่ยวชุมชน. จุลสารการท่องเที่ยว
- ศมา ณ ระนอง. 2545. การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคีรีวง ตำบลกาโกลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ศิริจรรยา ประพุดติกิจ. 2553. การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมืองตราด เพื่อจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุณย์วิจัยป่าไม้. 2538. โครงการศึกษาท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณีภาคใต้. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เศกสรร พงษ์โสภา. (2546). การวางแผนจัดการพื้นที่ป่าสงวนในเขตสำนักปฏิบัติธรรมพระธาตุ ดอยนางแล อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. โรงพิมพ์สถาบันวิจัย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย: กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2541). รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2541). รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- สินธุ์ สโรบล. 2546. การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ ภาคเหนือ. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เสรี เวชบุษกร. 2545. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. น. 309-376. ในปีน พิมพ์บางกูร. บรรณาธิการ. การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. สำนักนายกรัฐมนตรี. 215 หน้า.
- สำนักงานจังหวัดชุมพร. 2561. แผนพัฒนาจังหวัดชุมพร (พ.ศ.2561-2564) ฉบับทบทวนปี 2562. กลุ่มยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. สำนักงานจังหวัดชุมพร. 319 หน้า.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. 2548. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว : กรุงเทพฯ.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย. 2559. แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย (พ.ศ. 2561 – 2564). สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด. 381 หน้า.
- สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2552. แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการบริหารจัดการ แนวปะการัง. เอกสารเผยแพร่สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ฉบับที่ 43. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ. 72 หน้า.
- สุจิต ขวัญทอง. 2545. การศึกษาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในโครงการเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
- อรสา คงทอง. 2549 ศักยภาพและแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา (คูขุด) จังหวัดสงขลา. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม, คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- อริสรา เสยานนท์. 2560. การประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ซีเอ็ดดูเคชั่น: กรุงเทพฯ
- อำนาจ รักษาพล ชลตรงค์ ทองสง และเบญจมาศ ณ ทองแก้ว. 2555. การวิจัยเพื่อการพัฒนา
โครงข่ายการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดชุมพร และพื้นที่เชื่อมโยง. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อำนาจ รักษาพล. 2548. การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศโดยชุมชนเกาะยาวน้อย ตำบลเกาะยาวน้อย อำเภอกะยง จังหวัดพังงา. วิทยา
ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุทิศ ขาวเอียร. (2549). การวางแผนกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไรพรรณ ปรางอุตมทรัพย์. 2544. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุษาวดี พูลพัฒน์. 2544. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
ในประเทศไทย, ใน เอกสารสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 1 (สาขาอุทยานและนันทนาการ),
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Boo, E. 1991. Planning for ecotourism. Parks 2(3) : 4-8.
- Janet Richardson. 1993, Ecotourism & Nature based Holidays. Syney: Australian Print Group.
- Lon, P., Mizoue, N., Ota, T., Kajisa, T. and Yoshida, S. 2018. Evaluating the
Contribution of Community-based Ecotourism (CBET) to Household Income
and Livelihood Changes: A Case Study of the Chambok CBET Program in
Cambodia. Ecological Economics, 151, 62-69.
- Masud, M. M., Aldakhil, A. M., Nassani, A. A. and Azam, M. N. 2017. Community-
based ecotourism management for sustainable development of marine
protected areas in Malaysia. Ocean & Coastal Management, 136, 104-112.
- Pornprasit, P. and Rurkkhum, S. 2017. Performance evaluation of community-based
ecotourism: a case study in Satun province, Thailand. Journal of Ecotourism,
10.1080/14724049.2017.1379529, 1-18.
- The Ecotourism Society. 1991. The Ecotourism Society's definition. The Ecotourism
Society Newsletter.
- Tesfaye, S. 2017. Challenges and opportunities for community based ecotourism
development in Ethiopia. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 6(3).
- Visuthismajarn, P., Buakwuan, N., and Subanpawong, K. 2008. Model of Sufficiency
Theory-based Resort Management and Development: A case study of
Chumporn Cabana Resort, Pathew District.
- World Commission for the Environment and Development. 1988. Brundtland Report
: Our Common Future. Madrid, Spain.

- Southern Cross University. (1997). Coastal Tourism – A manual for Sustainable Development. Canberra: Department of the Environment and Water Resources, Australia.
- Southern Cross University. (1997). Coastal Tourism – A manual for Sustainable Development. Canberra: Department of the Environment and Water Resources, Australia.
- Zee, D. (1992). Recreation Studies from Above, Air Photo Interpretation as Input into Land Evaluation for Recreation. Enschede: The Netherlands
- Zee, D. (1992). Recreation Studies from Above, Air Photo Interpretation as Input into Land Evaluation for Recreation. Enschede: The Netherlands